

Luonnonvara- ja
biotalouden
tutkimus 46/2018

Metsäsektorin suhdannekatsaus 2018–2019

Jari Viitanen ja Antti Mutanen (toim.)

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 46/2018

Metsäsektorin suhdannekatsaus 2018–2019

Jari Viitanen ja Antti Mutanen (toim.)

Luonnonvarakeskus, Helsinki 2018

METSÄMIESTEN SÄÄTIÖ

Ihminen ja metsä

Metsäsektorin suhdannekatsausta on rahoittanut Metsämiesten säätiö.

Viitanen, J. ja Mutanen, A. (toim.). 2018. Metsäsektorin suhdannekatsaus 2018–2019. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 46/2018. Luonnonvarakeskus, Helsinki. 73 s.

ISBN 978-952-326-627-8 (Painettu)

ISBN 978-952-326-628-5 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-628-5>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Jari Viitanen ja Antti Mutanen (toim.)

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2018

Julkaisuvuosi: 2018

Kannen kuva: Erkki Oksanen / Luke

Painopaikka ja julkaisumyynti: Juvenes Print, <http://luke.juvenesprint.fi>

Sisällys

Yhteenveto	4
1. Kansainvälinen ja kotimainen suhdannekehitys.....	9
1.1. Kansainvälinen talous	9
1.2. Kotimaan talous	16
2. Metsäteollisuus.....	18
2.1. Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto ja vienti.....	18
2.2. Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vienti.....	31
2.3. Metsäteollisuuden kannattavuus	37
2.4. Metsäteollisuuden työllisyys.....	44
3. Metsätalous	48
3.1. Puuvarojen käyttö.....	48
3.2. Raakapuumarkkinat	51
3.3. Bioenergiamarkkinat.....	55
3.4. Yksityismetsätalouden kannattavuus	62
3.5. Metsätalouden työllisyys	67
Ennusteiden osuvuus 2007–2017	71

Yhteenveto

Jari Viitanen ja Antti Mutanen

Suomen metsäsektorilla eletään kuluvana vuonna laaja-alaista suhdannehuippua. Metsäteollisuus-tuotteiden tuotanto- ja vientimäärät kasvavat, teollisuuspuun hakkuut lisääntyvät, kantohinnat nousevat ja yksityismetsätalouden liike-tulos kohenee. Suhdannehuipun taustalla on maailmantalouden kasvu, joka on lisännyt puutuote- sekä massa- ja paperiteollisuuden tuotteiden kysyntää. Myös poliittiset päätökset, kuten Kiinan kierrätyskuidun käytölle asettamat rajoitukset ja saastuttavien tehtaiden sulkemiset, ovat vaikuttaneet Suomen metsäteollisuuden viennin kehitykseen.

Maailmantalouden kasvun ennakoitaan hieman hidastuvan ensi vuonna kuluvasta vuodesta. Epävarmuutta metsäteollisuustuotteiden vientimarkkinoilla pitävät yllä muun muassa Brexit sekä Kiinan ja Italian velkaantumisongelmat. Globaalin talouskasvun hidastumisesta huolimatta metsäsektorin ei ennakoita ajautuvan voimakkaaseen suhdannekäänteeseen. Vuonna 2019 metsäteollisuus-tuotteiden tuotanto- ja vientimäärien kasvu kuitenkin hidastuu useimpien tuotteiden osalta, ja vientihintojen kehitys tasaantuu. Sellun osalta vientihinta kääntyy laskuun kuluvan vuoden ennätyskellisen korkeista lukemista.

Maailmantalouden kasvu hidastumassa

Maailmantalous kasvaa vielä tänä vuonna lähes viime vuoden vauhtia. Suomen metsäteollisuuden keskeisillä markkina-alueilla talouskasvu on kuitenkin hidastumassa. Metsäteollisuustuotteiden päämarkkinoilla euroalueella kasvu hidastuu hieman viime vuodesta noin parin prosentin vuositasolle. Saksassa kasvu on samaa suuruusluokkaa. Britanniassa vallitsee edelleen suuri epävarmuus Brexitiin liittyen ja talous kasvaa puolisentoista prosenttia. Kiinassa kasvu hidastuu ennakoidusti ja Japanin talous palaa tutulle prosentin kasvu-uralle. Yhdysvalloissa eletään suhdannekierron huipulla lähinnä kevyen finanssipolitiikan turvin ja kasvu kiihtyy edelleen viime vuodesta. Ensi vuonna kansallisten talouksien ja maailmantalouden kasvun ennakoitaan jatkuvan, mutta selvästi kuluvaa vuotta hitaammin.

Odotukset Yhdysvaltojen ja Euroopan keskuspankkien koronnostojen ajoituksista vaikuttavat valuuttakursseihin. Euroopan keskuspankin ennakoitaan nostavan ohjaukorkoa vasta vuoden 2019 loppupuolella. Euron odotetaan ensi vuoden aikana hieman vahvistuvan dollariin nähden, mutta heikentyvän Ruotsin kruunun suhteen.

Sahatavaran vienti notkahtaa mutta vientihinta nousee

Vuonna 2018 sahatavaran viennin keskimääräinen yksikköhinta nousee selvästi viime vuodesta vientimaiden hyvän kysynnän johdosta. Sen sijaan vientimäärä laskee hieman Kiinan viennin notkahtaessa viime vuodesta. Kiinan viennin pienenemistä paikkaa viennin kasvu muille markkina-alueille. Markkinatilanne Pohjois-Afrikassa on normalisoitunut, mikä nostaa mäntysahatavaran vientimäärää ja -hintaa samalla, kun mänty- ja kuusisahatavaran hintatasoero kaventuu. Määrissä mitattuna Egypti nousee jälleen Suomen sahatavaran viennin tärkeimmäksi kohdemaaksi.

Sahatavaran tuotantoa rajoittivat alkuvuodesta 2018 huonojen korjuolosuhteiden aiheuttamat tukkien saatavuusongelmat. Nämä ongelmat ovat helpottuneet vuoden 2018 edetessä ja koko vuoden osalta sahatavaran tuotannon ennustetaan nousevan viime vuodesta pari prosenttia lähes 12 miljoonaan kuutiometriin. Sahatavaran kotimaan kulutus kasvaa hieman.

Sahatavaran vientihinnan voimakkaan nousun jälkeen hintakehityksen ennakoitaan tasaantuvan vuonna 2019 samalla, kun sahatavaran vienti ja tuotanto kasvavat maltillisesti. Voimakasta suhdannekäännettä ei odoteta, sillä sahatavaran kysynnän kasvu on tärkeimmillä vientimarkkinoilla vahvemmalla pohjalla kuin edellisessä suhdannehuipussa 2007. Vanerin tuotanto ja vienti lisääntyvät vuosina 2018 ja 2019, mihin vakaan vientikysynnän lisäksi vaikuttavat investoinnit etenkin LVL-

tuotantoon Suomessa. Vanerin keskimääräinen vientihinta pysyy vuosina 2018 ja 2019 vuoden 2017 tasolla yksikköarvoltaan lehtivaneria alhaisemman havuvanerin osuuden kasvaessa vanerin kokonaisviennistä.

Sellua ja kartonkia tuotetaan ja viedään entistä enemmän

Sellun tuotantomäärän arvioidaan kasvavan tänä vuonna noin 8 prosenttia ja viennin peräti 13 prosenttia. Korkeat tuotanto- ja vientiluvut selittyvät ennen kaikkea hyvässä markkinatilanteessa toteutuneella kapasiteetin suurella kasvulla. Sellun kysyntään vaikuttaa myös Kiinan kierrätyskuidulle asettamat tuontirajoitukset, mikä on osin johtanut kierrätyskuidun korvaamiseen sellulla. Myös sellun viennin yksikköhinta Suomesta nousee tänä vuonna reippaasti viime vuodesta. Pitkäkuituisen sellun hinta on jatkanut nousua tarjonnan ollessa kysynnän kasvuun nähden niukkaa. Sellun markkinatilanne jatkuu ensi vuonna vahvana ja vienti sekä tuotanto kasvavat edelleen hieman. Vientihinnan kuitenkin odotetaan alenevan 4 prosenttia tämän vuoden huipputasolta.

Vaikka paperin kysyntä Euroopassa on tänä vuonna edelleen vähentynyt, monien paperilajien hinnat ovat nousseet. Myös Suomen keskimääräinen paperin vientihinta on noussut viime vuodesta. Hintojen nousua selittää muun muassa sellun korkea hinta. Eurooppalaisen kysynnän vähenemisestä huolimatta paperin vienti Suomesta on kasvanut. Viennin kasvua selittävät muun muassa kapasiteetin sulkemiset Euroopassa sekä korkeasta markkinasellun hinnasta saatava kilpailuetu. Suomalaisen paperin viennin sekä tuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna kolme prosenttia. Ensi vuonna vienti ja tuotanto jälleen hieman vähenevät, mutta kysynnän vähenemistä maltillisemmin. Paperin vientihinnan ennakoidaan nousevan tänä vuonna kolme prosenttia ja kasvavan edelleen ensi vuonna hieman.

Kartongin tuotannon ja viennin kasvu Suomessa jatkuu vahvana myös tänä vuonna. Myös vientihinta nousee selvästi. Kartongin kysyntä lisääntyy maailmalla talouskasvun, kulutustapojen muuttumisen ja internetkaupan lisääntymisen seurauksina. Myös muovin korvaaminen biopohjaisilla raaka-aineilla nostaa kysyntää. Kysynnän ja kapasiteetin kasvun seurauksena kartongin tuotanto on Suomessa viime vuosina lisääntynyt. Kartongin tuotanto, vienti ja vientihinta kasvavat myös ensi vuonna, mutta tätä vuotta maltillisemmin.

Massa- ja paperiteollisuuden kannattavuus huipputasolla

Kannattavuudella mitaten vuosi 2018 on massa- ja paperiteollisuuden huippuvuosi. Vuonna 2019 maailmantalouden kasvun ennakoidaan hidastuvan ja sellun hinnan odotetaan kääntyvän lievään laskuun. Papereiden ja kartonkien hinnoistakaan ei odoteta suurta vetoapua massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden edelleen paranemiseksi. Hieno- ja erikoispapereiden sekä kartongin kannattavuutta nakertaa korkean sellun hinnan lisäksi muun kustannusinflaation jatkuminen. Paino- ja kirjoituspapereiden markkinatilanne jatkuu tiukkana, joskin kustannustehottomien pienien laitosten sulkeminen voi tuoda helpotusta alan tasapainoon. Papereiden hintojen muutoksilla on edelleen erittäin suuri vaikutus kotimaisen massa- ja paperiteollisuuden tulokseen.

Sahateollisuuden kannattavuus säilyy tänä vuonna keskimäärin ennallaan tai paranee vain hieman, kun nousseet puukustannukset leikkaavat suurimman osan vientihintojen nousun positiivisesta vaikutuksesta. Mäntysahatavaran tuotannon kannattavuus paranee ja kuusisahatavaran heikkenee, mikä tuo pientä helpotusta pääosin mäntyä vientimarkkinoille tuottavien sahojen pitkään jatkuneelle ahdingolle, joka oli paljolti seurausta mäntysahatavaran tärkeimpiä vientikohteita koetelleesta öljyn hinnan romahduksesta syksyllä 2014.

Puumarkkinat suhdannehuipulla

Lopputuotteiden hyvän kysynnän ja uusien investointien myötä puun kysyntä Suomessa on kasvanut laaja-alaisesti sekä puutuoteteollisuudessa että sellu- ja paperiteollisuudessa. Yksityismetsien hak-

kuut lisääntyvät kuluvaan vuonna 9 prosenttia. Kun myös yhtiöt ja Metsähallitus lisäävät hakkuitaan saman verran, teollisuuspuun hakkuut kasvavat kaikkiaan 9 prosenttia 68,3 miljoonaan kuutiometriin. Mänty- ja kuusisahatavaran vahvistuvat vientihinnat ja sahatavaran kysynnän kasvu nostavat mänty- ja kuusitukkien keskimääräisiä kantohintoja 9–10 prosenttia. Sellun, paperin ja kartonkien tuotannon kasvu nostavat mänty-, koivu- ja kuusikuitupuiden kantohintoja 8–11 prosenttia. Koivutukin kantohinta nousee 6 prosenttia. Raakapuun tuonti kasvaa neljänneksellä vuoden 2017 tasosta.

Puumarkkinoiden ennustetaan olevan kuluvaan vuonna suhdannehuipussaan. Vuoden 2019 aikana teollisuuspuun hakkuut ja puunhinnat tasaantuvat talouskasvun hidastumisen vuoksi. Selluteollisuuden kasvaneen tuotannon ja mäntysahatavaran menekien vuoksi männyn kysynnän ennustetaan kasvavan edelleen, kun taas kuusen kysyntä vähenee hieman. Koivutukin ja koivukuitupuun kysynnän, samoin kuin raakapuun tuonnin ennustetaan pysyvän kuluvaan vuoden tasolla.

Yksityismetsätalouden liiketulos nousee yli 150 euroon hehtaarilta

Metsäteollisuuden hyvä vire näkyy lisääntyneiden hakkuiden myötä myös yksityismetsätalouden liiketuloksessa. Vuonna 2018 bruttokantorahatulot nousevat noin 165 euroon hehtaarilta eli selvästi yli 2 miljardiin euroon vuosina 2018 ja 2019. Lisääntyneet hakkuut lisäävät investointeja metsien uudistamiseen ja metsäteihin. Vuonna 2017 investoinnit olivat 16 euroa hehtaarille (215 milj. ml. arvion metsänomistajien oman työn arvosta). Investointien odotetaan nousevan 230 miljoonaan euroon vuonna 2018 ja 240 miljoonaan euroon vuonna 2019. Yksityismetsätalouden liiketulos oli 126 euroa hehtaarilta vuonna 2017, missä oli reaalisesti 7 prosenttia nousua edellisvuoteen verrattuna. Vuosina 2018 ja 2019 tuloksen ennustetaan nousevan yli 150 euroon hehtaarilta. Puuntuotannon laskennallinen sijoitustuotto nousee kantohintojen noustessa yli 10 prosenttiin vuonna 2018, mutta laskee vuonna 2019 lähelle 10 vuoden keskiarvoa vajaan 4 prosenttiin.

Metsäsektorilla työllisyys hieman kohenee

Vuonna 2018 metsäteollisuuden työllisten määrän arvioidaan nousevan 41 500 henkilöön. Rakennuspuusepänteollisuudessa sekä massan, paperin ja kartongin tuotannossa työllisyyden arvioidaan kohenevan. Puulevyteollisuudessa ja paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisten määrä pysynee aiemmalla tasolla, mutta sahatavaruudessa työllisten määrä laskee hieman vuoden 2017 tasolta. Varovaisen arvion mukaan vuonna 2019 metsäteollisuuden työllisten määrä pysyy kuluvaan vuoden tasolla.

Ennätyksellisinä jatkuneet hakkuut eivät lisää metsätalouden työllisten määrää vuonna 2018, sillä epäsuotuisat keliolosuhteet, erityisesti kevään ja alkukesän kuivuus, ovat heikentäneet työllisyyttä metsänhoitotöissä ja työllisten määrän arvioidaan laskevan 21 000 henkilöön, mikä on noin 500 henkilöä edellisvuotta vähemmän. Vuonna 2019 hakkuiden odotetaan säilyvän lähes vuoden 2018 tasolla ja kesällä 2018 tekemättä jääneiden metsänviljelytöiden purkamisen oletettavasti palauttaa työllisten määrän 21 500 henkilöön.

Päästöoikeuksien hintojen nousu lisää metsähakkeen käytön kannattavuutta

Kiinteiden puupolttoaineiden käyttö kasvoi viime vuonna uuteen ennätykseen. Kasvu perustui erityisesti metsäteollisuuden sivutuote- ja jätepuun polton lisääntymiseen, sillä metsähakkeen käyttö laski hieman. Myös pellettien kulutus ja tuotanto kasvoivat jälleen saavuttaen uuden ennätyksen. Päästöoikeuksien hinnat ovat nousseet lähes kolminkertaisiksi viimeisen vuoden aikana, mikä tukee metsähakkeen, kuoren ja purun kilpailukykyä lämmöntuotannossa. Metsähakkeen käytön ennakoidaan kasvavan tänä vuonna kolme prosenttia ja ensi vuonna pari prosenttia 8,2 miljoonaan kuutiometriin. Metsähakkeen hinnan ennakoidaan pysyvän vuonna 2018 viime vuoden tasolla, mutta nousevan hieman ensi vuonna. Pellettien kulutus kasvaa hieman tänä ja ensi vuonna.

Ennusteiden perusteet ja riskit

Metsäsektorin suhdannekatsauksessa tuotetaan tietoa metsäsektorin nykytilanteesta ja lähiajan näkymistä. Ennusteet perustuvat julkisiin tilastoihin, maailmantalouden kehitysennusteisiin, eri lähteistä saatavaan metsäsektorin markkinainformaatioon sekä Luonnonvarakeskuksessa tehtäviin tutkimuksiin. Ennusteiden tekemisessä käytetään niin sanottua johdetun kysynnän periaatetta, jolloin kotimaan ja vientimarkkinoiden talouskehitysten vaihteluiden oletetaan heijastuvan metsäteollisuustuotteiden kysynnän kautta metsäteollisuuden tuotantoon ja kotimaan puumarkkinoille. Myös metsäsektorin toimintaympäristön muutosten ja valtion taloudellisten ohjauskeinojen vaikutuksia on huomioitu ennusteita tehtäessä. Ennustettua huonompi talouskehitys alentaisi Suomen metsäteollisuuden vientihintoja, tuotantoa ja kannattavuutta verrattuna tässä esitettyihin ennusteisiin. Metsäteollisuudesta vaikutukset leviäisivät puun kysynnän alentuessa myös raakapuumarkkinoille, metsätalouden työllisyyteen ja yksityismetsätalouden kannattavuuteen. Tällöin Suomen metsäsektorin kehitys jäisi nyt esitettyjä ennusteita heikommaksi.

Käsitys maailmantalouden ja vientimarkkinoiden talouskehityksestä muodostetaan eri organisaatioiden (esimerkiksi OECD, IMF, ETLA, Nordea, Suomen Pankki) ennusteiden perusteella. Tämän katsauksen ennusteet perustuvat syys–lokakuun 2018 tietoihin metsäsektorista ja ennusteisiin maailmantalouden kehityksestä vuosille 2018–2019. Metsäsektorin ennusteet vastaavat tutkijoiden käsitystä todennäköisimmästä kehityksestä. Ne ovat piste-ennusteita ja pohjautuvat vientimarkkinoiden kasvuennusteisiin sekä muihin taustaoletuksiin markkinoiden kehityksestä.

Maailmantalouden ensi vuoden näkymiä varjostavat useat epävarmuustekijät. Globaali kaupan esteiden laajeneminen ja kauppasodat, geopoliittiset jännitteet, velkaantumiseen liittyvät ongelmat sekä ensi vuoden maaliskuussa hämmäyttävä takaraja Euroopan unionin ja Britannian välisille Brexit-neuvotteluille ja tulevan sopimuksen sisältö ovat merkittävimpiä epävarmuutta ylläpitäviä tekijöitä. Vaikka mikään näistä ei toteutuisikaan laajamittaisena, jo niiden ympärillä oleva epävarmuus vaikuttaa esimerkiksi investointeihin ja talouden yleiseen mielialaan. Myös velkaantuminen ja varallisuus-eriin, kuten asuntojen hintoihin ja pörssikursseihin liittyvien kuplien puhkeamiset ovat usein olleet alkaneiden taantumien syinä. Huoli kotitalouksien, finanssisektorin ja valtioiden velkaantumisista on jälleen noussut keskusteluun ja nämä ongelmat nähdään erityisen vakavina Kiinassa ja Italiassa. Yhdessä tai erikseen epävarmuustekijät vaikuttavat kotimaisen metsäteollisuuden vientiin ja tuotantoon metsäteollisuustuotteiden kysynnän muutosten tai valuuttakurssien ja muuttuvan kilpailukyvyn kautta.

Yksityismetsien keskimääräiset nimelliset kantohinnat 2017–2019e.

Puutavaralaji	2017 €/m ³	2018e €/m ³	Muutos %	2019e €/m ³	Muutos %
Mäntytukki	54,9	59,6	9	60,3	1
Kuusitukki	57,8	63,3	10	62,6	-1
Koivutukki	42,7	45,4	6	45,2	0
Mäntykuitu	15,9	17,3	8	17,5	1
Kuusikuitu	17,7	19,7	11	19,5	-1
Koivukuitu	15,3	16,6	8	16,6	0

Lähde: Luke.

Keskeiset ennustemuuttujat 2017–2019.*

Ennustemuuttujat	2017	2018e %-muutos	2019e
Sahatavaran tuotanto	3	2	1
Sahatavaran vienti	9	-1	2
Sahatavaran vientihinta	2	8	0
Vanerin tuotanto	9	3	3
Vaneri vienti	11	3	3
Vanerin vientihinta	0	0	0
Sellun tuotanto**	3	8	1
Sellun vienti	5	13	2
Sellun vientihinta	7	19	-4
Paperin tuotanto	-2	3	-1
Paperin vienti	-2	3	-1
Paperin vientihinta	-3	3	1
Kartongin tuotanto	9	5	3
Kartongin vienti	9	5	3
Kartongin vientihinta	1	4	2
Teollisuuspuun hakkuut	2	9	-1
Puun tuonti (sis. hakkeen)	-15	26	1

*hintamuutokset nimellisiä.

**Tuotantoluvut koskevat kaikkea selluntuotantoa, vientiluvut valkaistua sulfaattisellua.

Lähteet: Metsäteollisuus ry, Tulli ja Luke.

1. Kansainvälinen ja kotimainen suhdannekehitys

1.1. Kansainvälinen talous

Jari Viitanen

Maailmantalous kasvaa tänä vuonna viime vuoden vauhtia. Maailmantalouden kysynnän heikentyminen on kuitenkin jo kääntänyt kasvua viennistä kotimaisiin kysyntätekijöihin. Yhdysvaltojen keskuspankin koronnostot näkyvät jo kehittyvien maiden valuuttojen heikentymisinä ja velanhoitokustannusten kasvuna. Metsäteollisuustuotteiden päämarkkinoilla euroalueella kasvu hidastuu hieman viime vuodesta noin parin prosentin vuositasolle. Saksassa kasvu on samaa luokkaa. Britanniassa vallitsee edelleen suuri epävarmuus Brexitiin liittyen ja talous kasvaa puolisentoista prosenttia. Kiinassa kasvu hidastuu ennakoidusti ja Japanin talous palaa tutulle prosentin kasvu-uralle. Yhdysvalloissa eletään suhdannekierron huipulla lähinnä kevyen finanssipolitiikan turvin ja kasvu kiihtyy edelleen viime vuodesta. Ensi vuonna kansallisten talouksien ja maailmantalouden kasvun ennakoidaan jatkuvan, mutta selvästi kuluva vuotta hitaammin.

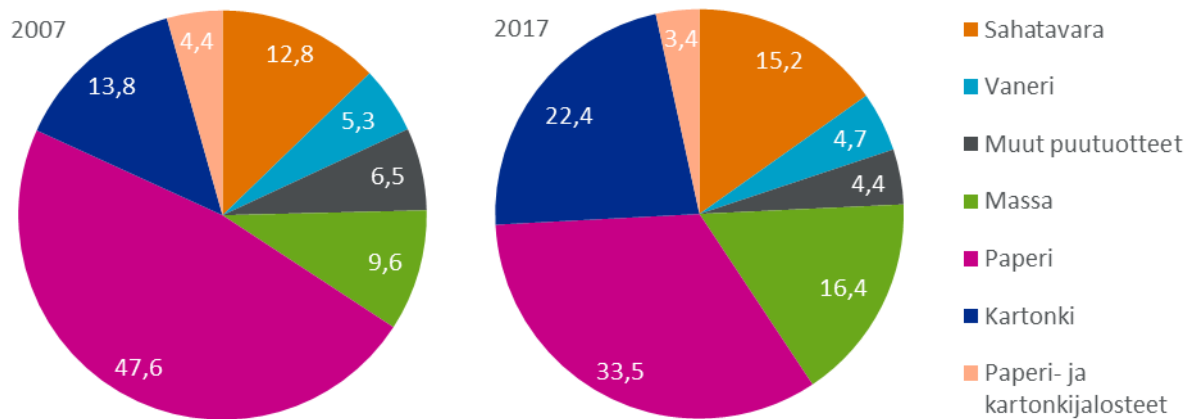
Hyvä talouskasvu on nostanut inflaatiota eri talousalueilla ja tämä on jo esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Britanniassa johtanut rahapolitiikan kiristämiseen. Muut alueet seuraavat kehitystä hieman jäljessä, ja esimerkiksi Euroopan keskuspankilta odotetaan ensimmäisiä koronnostoja vasta ensi vuoden loppupuolella. Arvopapereiden osto-ohjelma euroalueella päättyy kuluvaan vuoden lopussa. Talouksien kehitys, vaihtotaseet ja odotukset keskuspankkien rahapolitiikasta vaikuttavat valuuttakursseihin ja ulkomaiseen kilpailukykyyn. Euron ennakoidaan ensi vuoden aikana hieman vahvistuvan dollariin nähden, mutta heikentyvän Ruotsin kruunun suhteen.

Maailmantalouteen sekä metsäteollisuustuotteiden markkinoihin suorasti ja epäsuorasti vaikuttavat epävarmuustekijät ovat pitkälti poliittisia. Vaikka tällä hetkellä todennäköisyyttä kauppakiistojen laajenemiselle pidetään edelleen pienenä, kiistojen yltyminen jopa kauppasodaksi on mahdollista. Tästä on jo viitteitä Yhdysvaltojen ja Kiinan julkistettua syyskuussa 2018 uusia tulleja maiden keskinäiselle kaupalle. Kauppasodan puhkeaminen vaikuttaisi kysynnän ja valuuttakurssimuutosten kautta myös Suomen vientiin. Brexitiin liittyvät epävarmuustekijät eivät ole vuoden aikana vähentyneet, pikemminkin päinvastoin ensi maaliskuun aikarajan lähestyessä. Italian pankkisektorin ongelmat voivat pahimmillaan laajentua koko euroalueelle. Kiinassa rakennemuutos etenee, mutta velkaantumiseen liittyvät ongelmat eivät ole poistuneet.

Metsäteollisuuden viennin arvo kasvussa

Vuonna 2017 Suomen metsäteollisuustuotteiden viennin nimellinen kokonaisarvo kasvoi 5,1 prosenttia edellisvuodesta lähes 12 miljardiin euroon. Metsäteollisuustuotteiden viennin arvon osuus Suomen koko tavaraviennistä kuitenkin supistui 20 prosenttiin tavaraviennin nimellisen arvon kasvettua peräti 15,1 prosenttia lähes 60 miljardiin euroon. Metsäteollisuuden vientituloja kasvattivat sekä vientimäärien kasvu että yksikköhintojen nousu. Vain vanerin ja paperin viennin yksikköhinnat laskevat edellisvuodesta.

Puutuoteteollisuuden viennin arvo kasvoi 11,1 prosenttia. Sahatavaran vientimäärät kasvoivat 8,7 prosenttia ennätyskelliseen 9,4 miljoonaan kuutiometriin ja viennin yksikköhinta kohosi pari prosenttia. Vanerin vienti kasvoi 10,5 prosenttia, mutta viennin yksikköhinta aleni puoli prosenttia. Masan 11,3 prosentin viennin arvon kasvun taustalla olivat sekä vientimäärien että viennin yksikköhintojen nousut. Kartongin viennin arvon yli 10 prosentin kasvu johtui erityisesti vientimäärien voimakkaasta kasvusta yksikköhintojen noustua vain hieman. Paperin vienti sen sijaan supistui vajaa 2 prosenttia ja viennin keskimääräinen yksikköhinta aleni vajaa 3 prosenttia.

Suomen metsäteollisuustuotteiden viennin arvo (%-osuudet) tuoteryhmittäin 2007 ja 2017. Lähteet: Tulli ja Luke.

Rakennemuutoksesta ja jo vuosia jatkuneesta viennin ja tuotantomäärien supistumisista huolimatta paperin osuus oli noin kolmasosa Suomen metsäteollisuustuotteiden viennin arvosta vuonna 2017. Edellisvuodesta osuus putosi 3 prosenttiyksikköä. Sahatavaran, massan ja kartongin vastaavat osuudet puolestaan nousivat prosenttiyksikön verran. Vuonna 2017 puutuoteteollisuuden osuus metsätuotteiden viennin arvosta oli 24 prosenttia (2,9 miljardia euroa) ja massa- ja paperiteollisuuden osuus 76 prosenttia (9,1 miljardia euroa).

Metsäteollisuuden viennistä kertyvät tulot ovat alueittain tarkasteltuna melko vakiintuneita eikä perättäisten vuosien välillä yleensä ole suuria eroja. Kiinan merkitys yksittäisenä tärkeänä vientikohteenä kuitenkin kasvaa vuosi vuodelta. Vuonna 2010 Kiinan osuus puutuoteteollisuuden vientituloista oli vain noin prosentti, kun viime vuonna osuus oli jo lähes 11 prosenttia. Myös massa- ja paperiteollisuudessa Kiinan merkitys lisääntyy kasvavien vientimäärien myötä. Euroalue on kuitenkin edelleen tärkein markkina-alue suomalaiselle metsäteollisuudelle. Puutuoteteollisuuden vientituloista 28 prosenttia tuli euroalueelta vuonna 2017. Massa- ja paperiteollisuudessa vastaava osuus oli 40 prosenttia. Koko metsäteollisuustuotteiden viennin arvosta Saksan osuus supistui prosenttiyksikön edellisvuodesta 15 prosenttiin. Brexitin luoma epävarmuus heijastui Britanniasta saatuihin metsäteollisuuden vientituloihin, jotka myös supistuivat prosenttiyksikön edellisvuodesta reiluun 7 prosenttiin.

Maailmantalous suhdannehuipulla

Vuonna 2017 maailmantalouden kasvu kiihtyi edellisvuodesta. Kasvu oli poikkeuksellisen laaja-alaista, sillä kaikkien OECD-maiden taloudet kasvoivat samanaikaisesti ja lisäksi kasvu ei ollut minikään yksittäisen sektorin varassa. Vuoden loppupuolella kasvu painottui kuitenkin enemmän investointeihin maailmankaupan vauhdin hidastuessa. Vuonna 2017 maailmantalous kasvoi 3,7 prosenttia.

Kuluvan vuoden alkupuolella maailmantalouden kehitys on ollut selvästi epäyhtenäisempää. Jo viime vuoden puolella alkanut raaka-aineiden hintojen nousu yhdessä yleisen korkeasuhdanteen, parantuneen työllisyyden ja palkkojen nousun myötä ovat voimistaneet inflaatiopaineita eri alueilla. Tämä on luonut odotuksia rahapolitiikan asteittaiselle kiristymiselle. Yhdysvaltojen keskuspankin (FED) jo aloittama rahapolitiikan kiristäminen, asteittaiset koronnostot ja odotukset tulevista koronnostoista ovat alkuvuoden aikana vahvistaneet dollaria ja vaikutukset ovat jo välittyneet erityisesti kehittyvien maiden kasvuodotuksiin. Vaikka kehittyvien maiden valuuttojen heikentyminen tukee niiden vientiä, maiden dollarimääräinen velka ja lainanhoitokulut kasvavat, mikä heikentää edelleen vaihtotaseiden alijäämiä. Samalla korkotason nousu heikentää investointien kannattavuutta. Kehittyvistä talouksista Argentiina, Intia, Indonesia ja Turkki painivat jo näiden ongelmien kanssa ja niiden

talouskasvu on hidastumassa. Euroalueella talouskasvu jatkuu kuluvana vuonna, mutta useat merkit viittaavat jo kasvun hidastumiseen. Myös Aasiassa kasvu hidastuu. Yhdysvalloissa puolestaan lähinnä finanssipoliittiset toimet pitävät talouskasvun edelleen vahvana. Maailmantalouden arvioidaan olevan suhdannehuipulla ja kasvavan 3,7 prosenttia vuonna 2018.

Kuluvan syksyn talousennusteissa maailmantalouden kasvun ennakoitaan jatkuvan vielä ensi vuonna, mutta hidastuvan hieman kuluvan vuoden vauhdista. Tuoreimmat luottamusta ja kauppaa kuvaavat indikaattorit eri alueilta tukevat tätä näkemystä. Korkeasuhdanteen loppuvaiheessa on tyyppillistä, että kasvu perustuu enemmän kotimaisiin kysyntätekijöihin maailmankaupan kysynnän supistuessa ja viennin hidastuessa. Kulutusta ruokkivat työllisyyden paraneminen sekä ansiotason nousu. Investointeja edistävät teollisuuden kapasiteettirajoitteet sekä edelleen alhainen korkotas.

Euroopan (EKP) ja Yhdysvaltojen keskuspankkien rahapolitiikan ajoitukset välittyvät merkittävästi globaaliin talouskehitykseen valuuttakurssien ja pääomaliikkeiden kautta. FEDin ennakoitaan ensi vuonna jatkavan asteittaista rahapolitiikan kiristämistä. Myös EKP:n odotetaan ensi vuoden jälkipuoliskolla aloittavan ohjauksen nostot. Tämä luo odotuksia euron lievästä vahvistumisesta dollariin nähden, mikä puolestaan heijastuu ensi vuonna euroalueen ulkoiseen kilpailukykyyn ja vientiin. Vuonna 2019 maailmantalouden ennakoitaan kasvavan noin 3,5–3,7 prosentin vauhtia.

Maailmantalouden ensi vuoden kohtuullisen kirkkaita näkymiä varjostavat kuitenkin useat epävarmuustekijät. Näistä merkittävimpiä ovat protektionismin kasvu ja globaali kaupan esteiden laajeneminen, geopoliittiset jännitteet, velkaantumiseen liittyvät ongelmat sekä ensi vuoden maaliskuussa hämmäyttävä takaraja Euroopan unionin ja Britannian välisille Brexit-neuvotteluille ja tulevan sopimuksen sisältö. Vaikka mikään näistä ei toteutuisikaan laajamittaisena, jo niiden ympärillä oleva epävarmuus vaikuttaa esimerkiksi investointeihin ja talouden yleiseen mielialaan. Näin on käynyt jo Yhdysvaltojen ja Kiinan kauppakiistojen vuoksi, vaikka asetettujen tullien varsinaiset vaikutukset ovat olleet toistaiseksi pieniä. Alihankintaketjujen kautta vaikutukset voivat kuitenkin kertautua ja välittyä nopeasti globaaliksi taantumaksi. Myös velkaantuminen ja varallisuuseriin, kuten asuntojen hintoihin ja pörssikursseihin liittyvien kuplien puhkeamiset ovat usein olleet alkaneiden taantumien syinä. Huoli kotitalouksien, finanssisektorin ja valtioiden velkaantumisista on jälleen noussut keskusteluun ja nämä ongelmat nähdään erityisen vakavina Kiinassa ja Italiassa.

Euroalueen kasvu hidastuu viime vuodesta

Investointien ja viennin vedon myötä euroalueen talous kasvoi 2,4 prosenttia vuonna 2017. Myös yksityinen kulutus tuki kasvua. Vaikka maakohtaisia eroja kasvuvauhdeissa olikin, kaikkien euromaiden taloudet kasvoivat pitkästä ajasta samanaikaisesti eikä kasvu ollut pelkästään yhden sektorin varassa. Vuoden loppua kohden myös inflaatio alkoi hitaasti nousta.

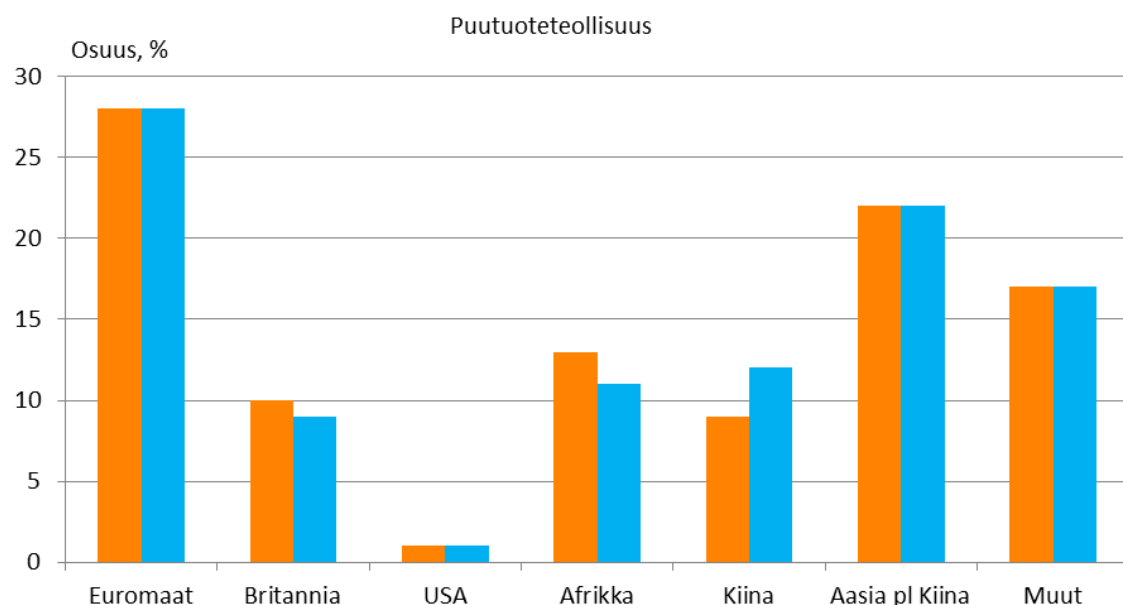
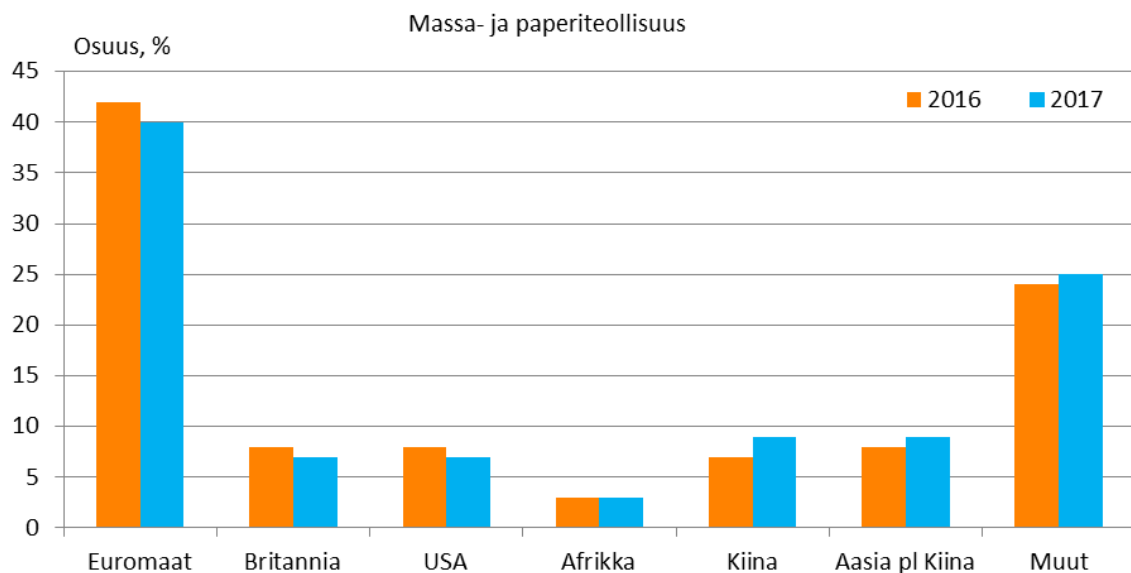
Vuoden 2018 alkupuolella euroalueen kasvu kuitenkin jäi hieman ennako-odotuksista, kun vuoden 2017 korkeat vertailuluvut, vahvistunut euro ja maailmankaupan kysynnän notkahdus vaikuttivat talouden kasvulukuihin. Vuoden ensimmäisellä neljänneksellä euroalueen talous kasvoi 2,5 prosenttia vuodentakaisesta ja 0,4 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Kuluvan vuoden toisella neljänneksellä vastaavat kasvuluvut olivat 2,1 ja 0,3 prosenttia. Toimialoista nopeimmin kasvoi rakentaminen.

Viimeisimmät suhdannekyselyt ja erilaiset barometrit osoittavat, että kasvun hidastumisesta huolimatta euroalueen talouskasvu jatkuu ja luottamus on edelleen korkealla tasolla. Työllisyyden paraneminen ja reaali-palkkojen nousu pitävät kotitalouksien kulutuskysyntää yllä. Investointeja vauhdittaa teollisuustuotannon pullonkaulojen poistaminen ja osin jo täydellä teholla pyörivät kapasiteetti. Viennin näkymät ovat sen sijaan hieman vaisummat kauppakiistojen luodessa epävarmuutta maailmankaupan kehitykseen. Alkuvuoden kehityksen ja tilastotietojen perusteella viime vuosi oli euroalueella suhdannehuippu ja vuonna 2018 euroalueen talouden kasvu hidastuu noin kahteen prosenttiin.

Ensi vuoden talouskehitystä euroalueella varjostaa Brexit-neuvotteluiden maaliskuun takarajan lisäksi rahapolitiikan kiristyminen. EKP on ilmoittanut, että se lopettaa arvopapereiden osto-

ohjelmansa kuluvaan vuoden lopussa. Ensimmäisiä koronnostoja ennakoidaan ensi vuoden loppupuolelle, kun inflaatio lähestyy hitaasti EKP:n asettamaa noin kahden prosentin tavoitetasoa. Tämän arvioidaan samalla hieman vahvistavan euroa dollariin nähden ensi vuoden aikana ja heikentävän viennin edellytyksiä varsinkin, jos globaali kysyntä myös heikkenee. Inflaatiovauhti, euroalueen talouskasvun mahdollinen vaimeneminen ja esimerkiksi Italian pankkisektorin ongelmat voivat kuitenkin muuttaa EKP:n korkojen noston ajoitusta. Edelleen kohentuva työllisyys ja ostovoiman kasvu pitävät kuitenkin kulutusta yllä, ja myös investoinnit kasvavat. Vuonna 2019 euroalueen talouskasvuksi arvioidaan 1,6–2 prosenttia.

Baltian maissa talouskasvun odotetaan jatkuvan hyvänä sekä tänä että ensi vuonna. Virossa erityisesti yksityinen kulutus lisää talouden kasvua, kun taas Latviassa ja Liettussa myös investoinnit ovat vauhdissa. Vientiedellytyksiä sen sijaan hieman heikentää euroalueen kysynnän heikkeneminen. Merkittävää on myös, että inflaatiovauhti on Baltian maissa muuta euroaluetta nopeampaa, mikä heikentää maiden kilpailukykyä. Vuonna 2017 Baltian maiden taloudet kasvavat 3–4 prosenttia. Ensi vuonna maittaiset talouskasvut hidastuvat noin kolmeen prosenttiin.

Suomen metsäteollisuuden viennin arvon jakautuminen 2016 ja 2017. Lähteet: Tulli ja Luke.

Britanniassa jännitetään Brexitiä, Ruotsi suhdannehuipulla

Britannian eroaminen Euroopan unionista astuu voimaan vuoden 2019 maaliskuun lopussa. Eroamiseen liittyvän Brexit-sopimuksen pääsisältö pitäisi olla valmis jo kuluvan vuoden lopussa. On kuitenkin mahdollista, että ero tapahtuu sopimuksettomassa tilassa, mikä pitäisi Britannian ulkomaankauppaan liittyvää epävarmuutta yllä myös ensi vuoden aikana. Jo nyt erityisesti vientiteollisuuteen liittyvät investoinnit ovat kärsineet ja vaikutukset ovat heijastuneet Britannian talouden kasvuun. Epävarmuuden myötä punta on tosin heikentynyt helpottaen viennin vetoa. Inflaatio kiihtyi Britanniassa viime vuonna ja vaikka sen vauhti on hieman hidastunut kuluvana vuonna, kuluttajien ostovoiman lasku on heijastunut kotimaiseen kulutuskysyntään. Hillitäkseen hintojen nousua Englannin keskuspankki nosti elokuussa 2018 ohjauskorkoa. Mikäli inflaatio edelleen pysyy Britannian keskuspankin tavoitetasoa korkeammalla, ohjauskoron nostoja voidaan jatkaa ensi vuoden puolella. Talousennusteet ennakoivat Britannian talouden kasvavan tänä vuonna noin puolentoista prosentin vauhtia. Ensi vuoden talouskehityksen kannalta avainasemassa ovat Brexit-neuvotteluiden tulokset, sillä ne vaikuttavat punnan kurssikehitykseen, investointihalukkuuteen ja talouden yleiseen mielialaan. Vuonna 2019 kasvuvauhti on 1–1,6 prosenttia.

Ruotsin talous kasvoi 2,1 prosenttia vuonna 2017. Kuluvan alkuvuoden aikana vienti on kruunun heikkoudesta huolimatta yskinyt ja talouden kasvutekijät ovat yksityisen sektorin varassa. Vahva työmarkkinatilanne ja paraneva ostovoima pitävät yksityistä kulutusta yllä. Toistaiseksi viime vuonna alkanut joskin kuluvana vuonna tasaantunut asuntojen hintojen aleneminen ei ole vielä merkittävästi vaikuttanut kuluttamiseen. Asuinrakennusinvestoinnit kasvavat vielä tänä vuonna mutta hiipuvat ensi vuonna. Inflaation ennakoitaan hitaasti kiihtyvän ensi vuoden aikana ja Ruotsin keskuspankki voi siksi aloittaa korkojen noston, mikä luo painetta kruunun lievälle vahvistumiselle. Vuonna 2018 Ruotsin talous kasvaa 2,4–2,8 prosenttia, mutta ensi vuonna globaalia talouskehitystä mukaillen kasvu hidastuu noin kahteen prosenttiin. Kotitalouksien velkaantuneisuus on Ruotsissa suuri huolenaihe ja kotitalouksien luottamus talouteen onkin hieman heikentynyt viime kuukausina.

Kiinassa velkaantuminen ongelma, Japanissa palataan prosentin kasvu-uralle

Kiinan ja Yhdysvaltojen väliset kauppakiistat ovat olleet alkuvuoden aikana yksi maailmantalouden kehitykseen vaikuttavia suurimpia uhkakuvia. Vaikka viimeksi elo- ja syyskuussa 2018 maat asettivat lisää tulleja toisilleen, maailmantalouden kannalta käyttöönotetuilla tariffeilla ei ole ollut toistaiseksi suurta merkitystä. Tulevaisuudessa ne voivat kuitenkin vaikuttaa erityisesti Kiinan kanssa kauppaa käyviin maihin ja pitävät epävarmuutta yllä.

Vuonna 2017 Kiinan talous kasvoi 6,9 prosenttia. Kuluvan alkuvuoden aikana Kiinan talouskasvu on kuitenkin hieman hidastunut vuodentakaiseen verrattuna. Kiina pystyy nopeilla politiikkatoimenpiteillä ohjaamaan talouttaan haluttuun suuntaan ja kesällä kasvun jatkumista tuettiin raha- ja finanssipoliittisella elvytyksellä ja valuutan heikkenemisellä. Pitkän aikavälin suunnitelmana on kuitenkin edelleen kotimaisten kasvutekijöiden korostaminen, varjopankkitoiminnan kitkeminen sekä ympäristön tilaa ja sosiaalisia asioita painottava kehitys. Riskitekijöinä ovat edelleen korkea velkaantuneisuus ja eri varallisuuskuplien puhkeamisen uhka. Vuonna 2018 Kiinan talouden ennakoitaan kasvavan 6,4–6,7 prosenttia ja vuonna 2019 kasvun odotetaan hidastuvan 6,1–6,4 prosenttiin.

Japanissa bruttokansantuote kasvoi viime vuonna 1,7 prosenttia, mikä oli poikkeuksellisen korkea luku lähihistoriassa. Alkuvuonna talouden kasvu on kuitenkin ollut heikkoa, mikä on johtunut erityisesti yksityisen kulutuksen väsymisestä. Inflaatio hieman kiihtyy tänä vuonna supistaen kotitalouksien ostovoimaa. Toisaalta erittäin korkea työllisyysaste luo paineita palkkojen nousulle. Ensi vuodeksi suunniteltu arvonlisäveron korotus hidastaa myös hetkellisesti talouden kasvua. Japanin keskuspankki jatkaa elvyttävää rahapolitiikkaansa, mikä heikentää jenin arvoa. Sekä tänä että ensi vuonna Japanin talous palaa tuttuun noin prosentin kasvuvauhtiin.

Maailmantalouden kasvuennusteita (reaalinen BKT, muutokset prosentteina vuositasolla).

Alue	Osuus Suomen metsäteollisuuden viennin arvosta vuonna 2017, %	Toteutunut BKT % 2017	ETLA 2018e	IMF 2018e	ETLA 2019e	IMF 2019e
Metsäteollisuuden vientiosuuksilla painotettu	100,0	3,2	2,8	3,0	2,5	2,8
EU-28	54,8	2,7	2,1	2,2	1,8	2,0
Euroalue	37,0	2,4	2,1	2,0	1,8	1,9
Saksa	14,5	2,5	2,0	1,9	1,8	1,9
Britannia	7,5	1,7	1,4	1,4	1,3	1,5
Ruotsi	4,5	2,1	2,7	2,4	2,0	2,2
Venäjä	3,6	1,5	1,7	1,7	1,6	1,8
Yhdysvallat	5,8	2,2	2,8	2,9	2,4	2,5
Aasia	21,7	5,7	4,9	5,6	4,9	5,4
Japani	4,5	1,7	1,2	1,1	0,9	0,9
Kiina	9,3	6,9	6,6	6,6	6,4	6,2
Muut	14,1	2,3				

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) ennuste julkaistiin 18.9.2018.
Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) ennusteet julkaistiin 9.10.2018.

Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen nousu on kasvattanut öljyä vievien maiden tuloja ja kohentanut julkista taloutta. Suomalaisen sahatavaran tärkeässä vientikohteessa Egyptissä talous kasvaa tänä ja ensi vuonna noin viiden prosentin vuosivauhtia. Algeriassa kasvuluvut jäävät 3,5–3,8 prosentin vuositasolle.

Venäjän talous täynnä kysymysmerkkejä

Viime vuonna Venäjän talous kääntyi 1,5 prosentin kasvuun pitkään jatkuneen alamäen jälkeen. Venäjän talouteen lähitulevaisuudessa vaikuttavat tekijät ovat voimakkaasti polarisoituneita. Maailmanmarkkinahintojen nousun myötä öljystä ja raaka-aineista saadut vientitulot ovat kasvaneet ja kohentaneet Venäjän valtiontaloutta. Vientiä on alkuvuoden aikana tukenut myös ruplan heikentyminen, mihin on ollut pääsyyinä länsimaiden Venäjää kohtaan mahdollisesti asetettavien uusien talospakotteiden uhka. Alkuvuonna inflaatio vajosi ennätysellisen alhaalle, mikä on lisännyt kuluttajien ostovoimaa, vaikka toisaalta ruplan heikentyminen onkin merkinnyt tuontihyödykkeiden kallistumista. Alkusyksystä inflaatio-odotukset ovat kuitenkin taas kasvaneet ja niitä hillitäkseen Venäjän keskuspankki nosti ohjaukorkoiaan syyskuussa 2018 ensimmäisen kerran sitten vuoden 2014 ruplakriisin. Osasyynä korkojen nostolle oli myös ruplan tukeminen. On mahdollista, että koronnostoja jatketaan vielä kuluvan syksyn aikana. Kulutuksen näkymiä heikentää ensi vuoden alussa tuleva arvonnäköalaveron korotus.

Venäjän pitkän aikavälin talouskehitykseen liittyvät uudistukset eivät ole toistaiseksi juurikaan edenneet. Uusien mahdollisten talospakotteiden lisäksi yleinen liiketoimintaympäristön arvaamattomuus, talouden ja politiikan yhteen nivoutuminen, geopolitiikka, kaivattujen rakennemuutosten puute, suunnitelmat yleisestä eläkeiän nostosta ja öljyn markkinahintojen kehitys pitävät epävarmuutta yllä. Vuonna 2018 Venäjän talouden arvioidaan kasvavan vajaan kahden prosentin vuosivauhtia, mutta ensi vuonna kasvu voi hidastua taas merkittävästi, mikäli edes osa riskeistä toteutuu.

Yhdysvaltojen talous käy kuumana

Yhdysvaltojen talous kasvoi 2,2 prosenttia vuonna 2017. Talvikuukausien aikana Yhdysvaltojen talouden kasvu on perinteisesti ollut heikkoa esimerkiksi vaikeiden keliolosuhteiden vuoksi ja kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä talous kasvoi vain 2,2 prosenttia vuodentakaiseen vastaavaan aikaan verrattuna, mikä oli ennako-odotuksia vähemmän. Alkuvuodesta yrityksille ja kotitalouksille kohdennetut ja voimaan astuneet verohelpotukset sekä julkisen kulutuksen lisäykset kuitenkin lisäsivät keväällä talouden kierroksia ja toisella neljänneksellä Yhdysvaltojen talous kasvoi 4,1 prosenttia. Erityisesti yksityinen kulutus oli vauhdissa. Yhdysvalloissa talouspoliittiset toimenpiteet ovat kuluvan alkuvuoden aikana olleet ristiriitaisia, sillä kevyen finanssipolitiikan vastapainona Yhdysvaltojen keskuspankki on jatkanut rahapolitiikan asteittaista kiristämistä. Keskuspankin arvopapereiden ostojen vähentämisellä (määrällinen elvytys) ja korkojen nostoilla on pyritty hillitsemään talouden ylikuumenemistä ja inflaation kiihtymistä. Monella alalla vallitsee jo työvoimapula, mikä on näkynyt esimerkiksi palkkojen nousuna. Vienti on vetänyt edelleen kohtuullisen hyvin, vaikka joillakin toimialoilla kauppatariffit uhkaavatkin viennin jatkumista.

Toteutettujen finanssipoliittisten toimien vaikutukset alenevat vähitellen ensi vuoden aikana. Samalla kun Yhdysvaltojen keskuspankin odotetaan jatkavan koronnostojaan talouden kasvu alkaa vähitellen hidastumaan. Rahapolitiikan ajoituksella on kuitenkin merkittävä vaikutus talouden kehitykseen myös valuuttakurssien kautta. Vaikka FEDin kiristytvä rahapolitiikka lisää yleisesti painetta dollarin vahvistumiselle muita valuuttoja kohtaan, odotukset EKP:n samanaikaisista rahapolitiikan kiristämistoimista ensi vuoden aikana voivat päinvastoin lievästi heikentää dollaria euroa vastaan.

Vaikka viimeisimmät talousennusteet arvioivat, että Yhdysvalloissa kasvun hidastuminen on hallittua ja suurempi notkahdus tulee aikaisintaan parin vuoden päästä, riski aikaisemmasta ja syvemmästä suhdannekäänteestä voimistuu koko ajan. Yhdysvalloissa vallitsee käytännössä täystyöllisyys, inflaatio kiihtyy, ohjaukorot nousevat ja erilaiset varallisuuserät, kuten osakekurssit ja asuntojen hinnat, ovat ennätyskorkealla tasolla. Epävarmuutta lisää Trumpin hallinnon talouspolitiikan arvaamattomuus sekä kauppakiistojen mahdollinen laajeneminen. Liittovaltion velan kasvu on myös hälyttävää. Uhkakuvista huolimatta Yhdysvaltojen talouden odotetaan kasvavan tänä vuonna lähes kolmen prosentin vuosivauhtia ja vuonna 2019 kasvu hieman hidastuu noin 2,5 prosenttiin.

Kanadan talous kasvoi 3 prosenttia vuonna 2017. Vuoden 2018 toisella neljänneksellä Kanadan talous kasvoi vielä 2,9 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna, sillä raakaöljyn maailmanmarkkinahintojen nousu ja Yhdysvaltojen hyvä kysyntä tukivat vientiä. Kasvun ennakoidaan kuitenkin hidastuvan selvästi loppuvuoden aikana öljyntuotantoon liittyvien ongelmien vuoksi. Yksityinen kulutus hidastuu viime vuodesta inflaation kiihtymisen syödessä ostovoimaa ja myös rakentamisen ja muiden investointien tahti hidastuu. Kanadan dollari on vahvistunut alkuvuoden 2018 aikana euroon nähden, mutta ensi vuoden aikana sen ennakoidaan lievästi taas heikkenevän. Vuonna 2018 Kanadan talous kasvaa noin kaksi prosenttia ja ensi vuonna kasvu hidastuu alle kahteen prosenttiin.

1.2. Kotimaan talous

Jari Viitanen

Suomen talous elää suhdannehuippua ja kasvaa tänä vuonna lähes 3 prosenttia. Ensi vuonna kasvu hidastuu noin pariin prosenttiin viennin ja asuinrakentamisen kasvujen hidastuessa. Kotimaista kysyntää tukevat työllisyyden paraneminen, ansiotason nousu, edelleen matalana pysyvä korkotaso sekä kone- ja laiteinvestointien kasvu. Vaikka kotitalouksien ja yritysten luottamusta kuvaavat indikaattorit ovat kesän ja alkusyksyn aikana aavistuksen laskeneet alkuvuodesta, ne ovat edelleen erittäin korkealla tasolla.

Työllisyyden hyvä kehitys on ollut odotettua suurempi yllätys

Vuonna 2017 Suomen talous kasvoi 2,8 prosenttia. Yksityinen kulutus ja investoinnit kasvoivat edellisestä vuodesta kohtuuvauhtia, mutta erityisesti viennin hyvä veto oli yllätys ja vauhditti talouden nousua. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Suomen talouden kasvu pysyi edelleen vauhdikkaana, sillä kasvua oli 1,2 prosenttia viime vuoden viimeisestä neljänneksestä ja 2,8 prosenttia vuodentakaisesta. Toisella neljänneksellä vastaavat luvut olivat 0,3 ja 2,5 prosenttia. Kasvun painopiste on kuitenkin suhdannekierron jälkivaiheessa kääntymässä enemmän kotimaisten kasvutekijöiden varaan. Alkuvuoden tilastotietojen perusteella viennin arvon kasvu on tullut lähinnä vientihintojen nousun seurauksena. Viennin määrän kasvu sen sijaan on jo merkittävästi hidastunut maailmanmarkkinakysynnän heikennettyä. Samanlaista kehitystä odotetaan loppuvuodelle. Tilastokeskuksen syyskuussa 2018 julkaiseman kuluttajabarometrin mukaan kuluttajien luottamus sekä omaan että Suomen talouteen on edelleen erittäin hyvä, vaikka luottamus onkin hieman laskenut alkuvuodesta erityisesti Suomen talouden kehityksen osalta. Elinkeinoelämän keskusliiton teollisuuden tilaa kuvaava luottamusindikaattori oli syyskuussa myös edelleen korkealla tasolla. Rakentamisalalla luottamus oli kuitenkin hieman heikentynyt, vaikka luottamusta kuvaava saldoluku olikin edelleen pitkän aikavälin keskiarvoa korkeammalla tasolla.

Hyvä työmarkkinakehitys ja nopeasti kasvanut työllisyys on yllättänyt. Työttömyysasteen odotetaan alenevan tänä vuonna jopa puolitoista prosenttiyksikköä viime vuoteen verrattuna. Monilla teollisuuden aloilla onkin jo pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta. Kohentuneen työllisyyden ohessa kotitalouksien ansiotason nousu ruokkii yksityisen kulutuksen kasvua. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat tänä vuonna, sillä useilla toimialoilla tuotantokapasiteetti on jo täydessä käytössä. Myös rakentamisen vauhti erityisesti asuntorakentamisen osalta on ollut edelleen hyvä. Suomen talouden odotetaan kasvavan vuonna 2018 vähintään viime vuoden vauhtia.

Ilman shokkeja kasvu hidastuu maltillisesti vuonna 2019

Ensi vuonna Suomen talouskasvun odotetaan hidastuvan. Viennin kasvua hidastaa vientimarkkinoiden näkymien heikkeneminen. Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat edelleen, mutta kokonaisinvestointeja painaa rakentamisen vauhdin hiljeneminen, mihin viittaa jo myönnettyjen rakennuslupien määrän kääntyminen laskuun. Yksityinen kulutus kasvaa työllisyyden edelleen parantuessa ja maltillisen inflaatiokehityksen myötä reaaliansioiden kasvaessa. Mikäli maailmantalouden kysyntä ei notkahda odotettua rajummin ja mikäli kauppasotien uhka vältetään, mitään suurta kasvun notkahdusta ei Suomeen talouteen ole näköpiirissä. Vuonna 2019 Suomen talouden odotetaan kasvavan 1,8–2,3 prosenttia.

Kotimaan talousennusteita.

	Toteutunut 2017	Etila 2018e	Nordea 2018e	Etila 2019e	Nordea 2019e
BKT, %	2,8	2,8	3,0	2,2	2,1
*Vienti, %	7,5	2,3	3,2	3,6	2,9
*Yksityinen kulutus, %	1,3	2,0	2,0	1,8	2,0
*Julkinen kulutus, %	-0,5	0,7	2,3	0,9	0,4
*Investoinnit	4,0	3,9	2,9	1,5	2,3
Yksityiset	4,6	4,0	-	1,1	-
Julkiset	1,8	3,6	-	3,5	-
*Rakentaminen, %	7,6	-4,0	-	-1,0	-
Kuluttajahintaindeksin muutos, %	0,8	1,1	1,1	1,4	1,5
Työttömyysaste, %	8,6	7,7	7,5	7,4	7,2
EUR/USD (periodin lopussa)	1,20	1,16	1,16	1,16	1,23

*Määrän muutos.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (ETLA) ennuste julkaistiin 18.9.2018.

Nordean ennuste julkaistiin 5.9.2018.

2. Metsäteollisuus

2.1. Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto ja vienti

Antti Mutanen

Sahatavaran vienti Kiinaan notkahtaa kuluvana vuonna viime vuodesta. Sen sijaan vienti muille markkina-alueille kasvaa. Markkinatilanne Pohjois-Afrikassa on normalisoitunut, mikä nostaa mäntysahatavaran vientimäärää ja -hintaa samalla, kun mänty- ja kuusisahatavaran hintatasoero kaventuu. Määrissä mitattuna Egypti nousee jälleen Suomen sahatavaran viennin tärkeimmäksi kohdeksi. Vahva kysyntä lukuisissa vientimaissa nostaa sahatavaran keskimääräistä vientihintaa kuluvana vuonna selvästi viime vuodesta. Sen sijaan vientimäärä jää vuonna 2018 hieman vuotta 2017 pienemmäksi. Sahatavaran tuotantoa alkuvuonna rajoittaneet tukkien saatavuusongelmat ovat helpottuneet vuoden 2018 edetessä ja koko vuoden osalta sahatavaran tuotannon ennustetaan nousevan viime vuodesta pari prosenttia. Sahatavaran kotimaan kulutus kasvaa hieman.

Sahatavaran vientihinnan voimakkaan nousun jälkeen hintakehityksen ennakoidaan tasaantuvan vuonna 2019 samalla, kun sahatavaran vienti ja tuotanto kasvavat maltillisesti. Voimakasta suhdannekäännettä ei odoteta, sillä sahatavaran kysynnän kasvu on tärkeimmillä vientimarkkinoilla vahvemmallalla pohjalla kuin edellisessä suhdannehuipussa 2007. Vanerin tuotanto ja vienti lisääntyvät vuosina 2018 ja 2019, mihin vakaan vientikysynnän lisäksi vaikuttavat investoinnit etenkin LVL-tuotantoon Suomessa. Vanerin keskimääräinen vientihinta pysyy vuosina 2018 ja 2019 edellisvuoden tasolla yksikköarvoltaan lehtivaneria alhaisemman havuvanerin osuuden kasvaessa vanerin kokonaisviennistä.

Sahatavaran vienti Kiinaan supistunut

Suomen sahatavaran vientimäärät alkoivat kasvaa tasaisesti vuoden 2009 pudotuksen jälkeen. Vuonna 2017 sahatavaran viennin kasvunopeus oli 9 prosenttia vuodesta 2016, ja 9,4 miljoonan kuutiometrin vientimäärän myötä Suomen sahatavaran viennin ennätys lyötiin jo toisena peräkkäisenä vuotena. Vuodesta 2009 sahatavaran vientimäärä oli vuoteen 2017 mennessä kasvanut yli 80 prosenttia.

Sahatavaran viennin kasvun veturina on toiminut viime vuosina Kiina. Vuonna 2017 Kiinasta tuli runsaan 1,7 miljoonan kuutiometrin viennin ansiosta Suomen sahatavaran viennin tärkein kohde, ja sen osuus sahatavaran kokonaisviennistä paisui 19 prosenttiin. Vaikka suhteellisesti erityisesti mäntysahatavaran vienti Kiinaan kasvoi viime vuonna, oli kuusisahatavaran osuus Kiinaan suuntautuneesta viennistä yhä yli 70 prosenttia. Sahatavaran Kiinan viennin kasvattamiseen on myös tähännyen vuonna 2015 käynnistynyt Wood from Finland -vienninedistämishjelma.

Kiinan tullitilastojen mukaan vuonna 2017 Suomen osuus Kiinan yhteensä 25 miljoonan kuutiometrin havusahatavaran tuonnista oli noin 7 prosenttia ja Suomi oli eurooppalaisista tuottajamaista (pois lukien Venäjä) selvästi suurin tuonnin alkuperämaa. Esimerkiksi Ruotsin osuus havusahatavaran tuonnista Kiinaan jäi 3 prosenttiin ja Saksan osuus vajaan prosenttiin. Kiinan havusahatavaran tuontia on jo vuosia hallinnut Venäjä, ja vuonna 2017 havusahatavaran tuonti Venäjältä Kiinaan kasvoi runsaat 20 prosenttia 14,1 miljoonaan kuutiometriin samalla, kun sen osuus havusahatavaran kokonaistuonnista nousi 57 prosenttiin. Toiseksi tärkeimmän tuontimaan, Kanadan, osuus puolestaan jatkoi laskuaan vajaan 20 prosenttiin. Venäjän havusahatavaran viennistä Kiinaan noin 60 prosenttia koostuu mäntysahatavarasta lopun jakautuessa likimain tasan lehtikuusen ja kuusen kesken.

Vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla Suomen havusahatavaran vienti Kiinaan pienentyi noin kolmanneksen viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Kuusisahatavaran viennin suhteellinen pudotus (-40 %) oli mäntysahatavaraa suurempi (-30 %). Sen sijaan molempien sahatavaralaatu-

jen vientihinnat Kiinaan kohosivat (mäntysahatavara +15 %, kuusisahatavara, +1 %). Kiinan viennin laskuun syinä on pidetty muun muassa kiinalaisten tuojien suuriksi paisuneita varastoja sekä Kiinan valtion toimia maan teollisuuden muuttamiseksi ympäristöystävällisemmäksi, minkä seurauksena saastuttavia tehtaita on suljettu. Tämä on koskenut myös puusepänteollisuutta mukaan lukien huonekaluteollisuus, joka on merkittävin suomalaisen sahatavaran käyttäjä Kiinassa. Toisaalta myös kilpailu Kiinan havusahatavaramarkkinoilla on kiristynyt. Etenkin venäläinen sahatavara on jatkuvasti kasvattanut markkinaosuuttaan, mihin ovat vaikuttaneet muun muassa havutukkien vientitullit, ruplan voimakas devalvoituminen 2014 ja tätä seurannut Venäjän sahteollisuuden kilpailukyvyyn merkittävä kohentuminen sekä tehdyt investoinnit sahatavaran tuotantoon erityisesti Venäjän Kaukoidässä ja Siperiassa. Myös havusahatavaran vienti Keski- ja Itä-Euroopan maista Kiinaan on kasvanut viime aikoina nopeasti.

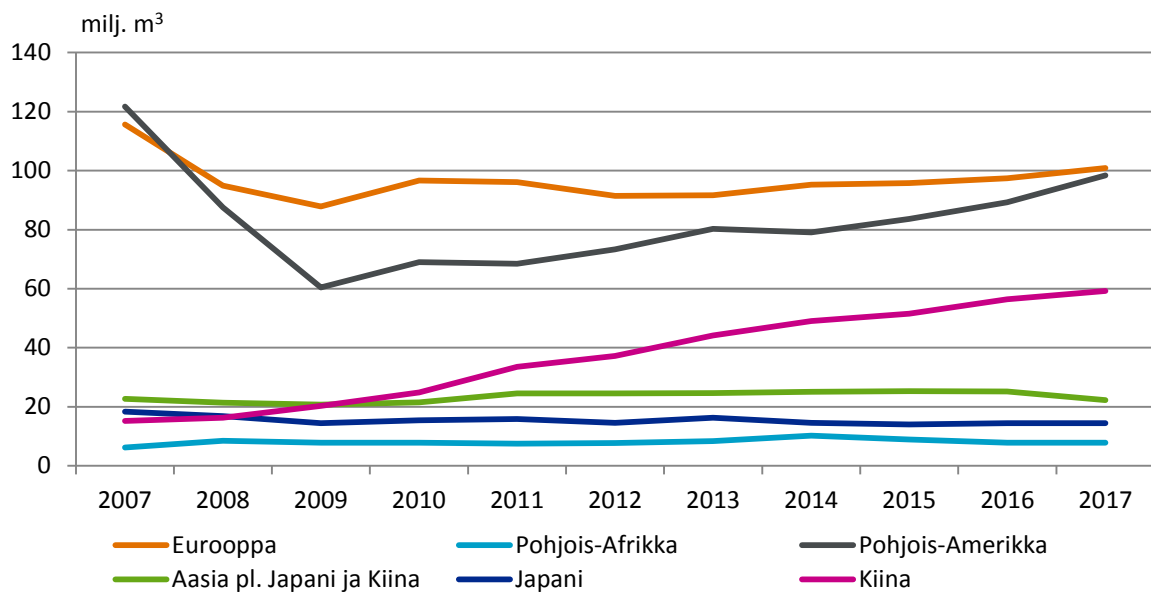
Suomen sahatavaran Kiinan viennin notkahdusta pidetään kuitenkin väliaikaisena, sillä huonekalujen kulutuksen kasvun ennustetaan jatkuvan Kiinassa vahvana. Viennin odotetaan elpyvän vähitellen vuoden 2018 loppua kohden. Koko vuoden 2018 osalta sahatavaran vientimäärä Kiinaan jää kuitenkin selvästi viime vuotta alemmaksi.

Suomen sahteollisuus vuonna 2017. Sahatavaran tuotanto sisältää havu- ja lehtisahatavaran. Sahatavaran vienti sisältää havu-, lehti- ja höyläsahatavaran.

	Sahatavara	Osuus tuotannosta	Määrän muutos 2017/2016
	1 000 m ³	%	%
Tuotanto, josta	11 705	100	2
Kotimaa*	2 329	20	-18
Vienti, josta	9 376	80	9
Euroalue	2 228	19	10
<i>Ranska</i>	506	4	2
<i>Saksa</i>	499	4	3
<i>Viro</i>	380	3	40
<i>Muut</i>	842	7	9
Muu Eurooppa	1 306	11	2
<i>Britannia</i>	897	8	2
<i>Muut</i>	410	4	3
Aasia	3 872	33	24
<i>Kiina</i>	1 745	15	64
<i>Japani</i>	989	8	5
<i>Israel</i>	474	4	3
<i>Saudi-Arabia</i>	372	3	-17
<i>Muut</i>	292	2	52
Afrikka	1 929	16	-12
<i>Egypti</i>	1 297	11	-3
<i>Algeria</i>	273	2	-44
<i>Muut</i>	358	3	1
Pohjois-Amerikka	12	0	209
Muut	29	0	31

*Käyttö kotimaassa = tuotanto – vienti.

Lähteet: Tulli ja Metsäteollisuus ry.

Havusahatavaran näennäiskulutus (tuotanto + tuonti - vienti) 2007–2017. Lähde: FAOSTAT.

Kiinan viennin supistumisen vaikutus Suomen sahatavaran kokonaisvientimäärään on jäämässä suhteellisen vähäiseksi muiden markkina-alueiden myönteisen kysyntäkehityksen vuoksi. Suomen havusahatavaran kokonaisvientä oli vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla 4 prosenttia alempi viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna, kun Kiinan viennin supistumista paikkasi sahatavaran vientimäärän kasvu niin euroalueelle (+4 %) kuin Pohjois-Afrikkaan (+18 %). Näiden alueiden osuudet Suomen sahatavaran kokonaisviennistä olivat molemmat noin neljännekset.

Suomen sahatavaran viennin perinteinen kohdemaana Aasiassa on Japani. Japaniin viedään Suomesta runsaasti laadultaan keskimääräistä korkeampaa mänty- ja kuusisahatavaraa, ja vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla mäntysahatavaran vientimäärä kasvoi 6 ja kuusisahatavaran vientimäärä pieneni 5 prosenttia. Kiinan viennin tavoin sekä mänty- että kuusisahatavaran vientihinnat Japanin viennissä nousivat (mäntysahatavara +9 %, kuusisahatavara +4 %). Japanissa rakentaminen on asuntoaloitusten perusteella kokonaisuutena laskenut vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Puun käyttöä kuitenkin tukee, että erillistalojen rakentaminen on asuntoaloitusten perusteella kasvussa. Lisäksi Japanissa lainsäädännöllisesti suositaan puunkäyttöä julkisessa rakentamisessa. Suomesta viedään Japaniin runsaasti myös sahatavaran vientiin tilastoitumatonta liimapuuta. Vuonna 2017 Suomen liimapuun vienti Japaniin oli noin 350 tuhatta kuutiometriä, kasvua vuodesta 2016 kertyi noin 14 prosenttia ja Japanin osuus liimapuun viennistä oli runsaat 80 prosenttia. Vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla liimapuuta vietiin Japaniin likimain yhtä paljon kuin vuoden 2017 vastaavaan aikaan.

Valoa Pohjois-Afrikan markkinoilla

Pohjois-Afrikka on määrissä mitattuna Suomen mäntysahatavaran viennin tärkein markkina-alue. Poliittisen epävakauden, öljyn hinnan laskun, kansallisten valuuttojen devalvoitumisen ja tuojien maksuvalmiusongelmien luoma epävarmuus on heijastunut sahatavaran kysyntään ja hintakehitykseen Pohjois-Afrikassa ja etenkin sen suurimmassa sahatavaran tuojassa, Egyptissä. Egypti on ollut vuoden 2009 jälkeen määrissä mitattuna Suomen mäntysahatavaran viennin ja sekä vuosina 2013–2016 myös havusahatavaran kokonaisviennin tärkein kohdemaana. Egyptiin viedään Suomesta yksikköarvoltaan keskimääräistä halvempia sahatavaraalaatuja.

Suomen havusahatavaran vienti tammi-kesäkuussa 2018.

	Vientimäärä 1–6 2018 1 000 m ³	Osuus viennistä %	Määrän muutos 1–6 2018/ 1–6 2017 %	Vientihinta* 1–6 2018 €/m ³	Hinnan muutos 1–6 2018/ 1–6 2017 %
Havusahatavara					
Koko vienti, josta	4 636	100	-4	207	9
<i>Euroalue</i>	1 209	26	4	216	5
<i>Muu Eurooppa</i>	668	14	-1	236	6
<i>Aasia</i>	1 609	35	-21	205	9
<i>Afrikka</i>	1 116	24	18	180	21
<i>Pohjois-Amerikka</i>	9	0	19	334	5
<i>Muut</i>	26	1	125	281	1
- Mäntysahatavara					
Koko vienti, josta	2 290	100	2	199	14
<i>Euroalue</i>	328	14	6	216	8
<i>Muu Eurooppa</i>	307	13	-6	220	8
<i>Aasia</i>	636	28	-13	204	15
<i>Afrikka</i>	1 019	44	18	183	20
<i>Pohjois-Amerikka</i>	0	0	307	417	-32
<i>Muut</i>	0	0	475	-1	13
- Kuusisahatavara					
Koko vienti, josta	2 006	100	-12	203	6
<i>Euroalue</i>	826	41	3	211	4
<i>Muu Eurooppa</i>	196	10	6	221	4
<i>Aasia</i>	887	44	-27	198	5
<i>Afrikka</i>	97	5	21	148	36
<i>Pohjois-Amerikka</i>	0	0	-87	277	-10
<i>Muut</i>	0	0	-34	235	5
- Höyläsahatavara					
Koko vienti, josta	340	100	3	288	3
<i>Euroalue</i>	54	16	9	299	3
<i>Muu Eurooppa</i>	165	48	2	284	4
<i>Aasia</i>	86	25	-13	286	0
<i>Afrikka</i>	0	0	145	218	-15
<i>Pohjois-Amerikka</i>	8	2	21	319	4
<i>Muut</i>	26	8	127	279	2

*Vientihinta = viennin yksikköarvo.

Lähde: Tulli.

Tilanne Egyptin markkinoilla heikkeni vuodenvaihteen 2015/2016 tienoilla. Egyptin punta devalvoitiin maaliskuussa 2016 ja laskettiin myöhemmin kellumaan, mikä kärjisti sahatavaran tuojien maksuvalmiusongelmia. Sahatavaran hintataso kääntyi samalla laskuun, jolloin venäläiset ja ruotsalaiset sahatavaran tuottajat alkoivat vetäytyä Egyptin markkinoilla. Suomen mäntysahatavaran vienti Egyptiin jatkoi alentuneesta hintatasosta huolimatta kasvuaan, mikä näkyi mäntysahatavaran keskimääräisen vientihinnan laskuna ja männyn sahauskannattavuusongelmina. Mäntysahatavaran hinnan lasku Egyptin viennissä jatkui vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla, mikä seurauksena suomalaiset mäntysahatavaran tuottajat pyrkivät suuntaamaan vientiä muille markkinoille, erityisesti Kiinaan, missä myös onnistuttiin. Oma lukunsa Pohjois-Afrikan viennissä vuonna 2017 olivat Algerian huhti-

kuun alusta myös sahatavaralta vaatimat tuontilisenssit ja niiden myöntämiseen liittyneet ongelmat, jotka käytännössä katkaisivat sahatavaran viennin Suomesta Algeriaan viideksi kuukaudeksi. Algeriaan on viety Suomesta vuosittain noin 0,5 miljoonaa kuutiometriä mäntysahatavaraa.

Pohjois-Afrikan markkinatilanteen kohentuminen alkoi viime vuoden lopulla. Mäntysahatavaran vienti Algeriaan käynnistyi uudelleen lokakuussa. Samaan aikaan mäntysahatavaran vientihinta Egyptiin kääntyi nousuun, ja nousu on jatkunut vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla. Tammi-heinäkuun 2018 tullitilastojen mukaan mäntysahatavaran vientimäärä Egyptiin oli 5 prosenttia ja Algeriaan 92 prosenttia suurempi kuin viime vuoden vastaavaan aikaan. Mäntysahatavaran vientihinnan kasvuprosentit olivat puolestaan 21 Egyptin ja 14 Algerian viennissä. Lisäksi Egyptiin vietiin vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla noin 90 000 kuutiometriä kuusisahatavaraa, mikä merkitsi yli kolmanneksen kasvua viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Pohjois-Afrikan sahatavaramarkkinoilla kysynnän luonnehditaan olevan nyt vahvaa, ja hintojen odotetaan nousevan edelleen. Tämä on lisännyt myös sahatavaran tarjontaa alueelle niin Suomesta, Ruotsista kuin Venäjältäkin. Tarjonnan kasvua Pohjois-Afrikkaan rajoittaa kuitenkin sahatavaran hyvä kysynnän taso muilla markkina-alueilla.

Pohjois-Afrikan markkinakäänteeseen taustalla on useita syitä. Öljyn hinnan nousu on kasvattanut valuuttatuloja alueen maissa. Egyptissä hallituksen toimet julkistalouden tasapainottamiseksi, yritysten toimintaympäristön vakauttamiseksi sekä laaja-alaisen talouskasvun edistämiseksi ovat palauttaneet luottamusta maan talouteen. Egyptin BKT:n kasvun ennustetaan tänä vuonna nousevan noin 5 prosenttiin ja kiihtyvän 5,5 prosenttiin vuonna 2019. Rakentamisen kasvu on puolestaan BKT:n kasvuakin nopeampaa, mikä vahvistaa sahatavaran kysyntää. Myös Algeriassa talouskehityksen ennakoitaan kohentuvan tänä ja ensi vuonna. Lisäksi Algeria poisti vuoden 2018 alussa tuontilisenssit muun muassa sahatavaralta, mikä on helpottanut byrokratiaa ja normalisoinut ulkomaankauppaa, samalla kun sahatavaran tuojat ovat ryhtyneet kerryttämään vuoden 2017 tuontiongelmien tyhjentämiä varastojaan.

Sahatavaran kysyntä Euroopassa vakaata

Euroopassa rakentamisen kasvu kiihtyi viime vuonna runsaaseen 4 prosenttiin, ja Suomen sahatavaran vientimäärä etenkin euroalueelle kasvoi selvästi (+10 %). Erityisen nopeaa rakentamisen kasvu oli Virossa, jossa rakennustuotanto kasvoi 18 prosenttia vuodesta 2016. Tämä heijastui Suomen sahatavaran Viron vientiin, joka lisääntyi viime vuonna peräti 40 prosenttia vuoteen 2016 verrattuna. Samalla Viro nousi yhdeksi merkittävimmistä suomalaisen sahatavaran viennin eurooppalaisista kohdemaista. Euroconstructin mukaan rakentamisen kasvu jatkuu Euroopassa myös kuluvana vuonna, mutta viime vuotta hitaampana. Maakohtaisissa kasvunopeuksissa on kuitenkin eroja, ja esimerkiksi Britanniassa rakentamisen odotetaan vähenevän hieman.

Vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla Suomen sahatavaran vienti euroalueelle on jatkanut kasvuaan. Sen sijaan vienti euroalueen ulkopuoliseen Eurooppaan supistui prosentin viime vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tähän tärkeimpänä syynä oli mäntysahatavaran viennin 7 prosentin supistuminen Britanniaan. Kuusisahatavaran vienti sen sijaan kasvoi kaikkiin tärkeimpiin euroalueen ja euroalueen ulkopuolisiin Euroopan maihin. Nopeimmin vienti kasvoi jälleen Viroon, jonne vientiin vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla 26 prosenttia enemmän kuusisahatavaraa ja 14 prosenttia enemmän mäntysahatavaraa kuin viime vuoden vastaavana ajankohtana. Viron rakennuspuusepänteollisuudesta on kehittymässä merkittävä asiakas suomalaisille sahoille, ja mäntysahatavaran osalta Viro on jo nyt Suomen sahatavaran viennin tärkein euromaa.

Määrien kasvun ohella myös hinnat euromaihin suuntautuvassa sahatavaran viennissä nousivat vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Mäntysahatavaran keskimääräinen vientihinta euromaissa nousi 8 prosenttia ja kuusisahatavaran 5 prosenttia. Myös viennissä Britanniaan hinnat nousivat (mäntysahatavara +8 %, kuusisahatavara +3 %).

Havusahatavaran kysynnän kasvun ja hinnan nousun seurauksena myös havusahatavaran tuotanto on lisääntynyt Euroopassa. EOS (European organisation of the sawmill industry) ennakoii, että

kuluvana vuonna sahatavaran tuotannon kasvu olisi nopeinta Saksassa ja Itävallassa, joissa on runsaasti tarjolla myrsky- ja hyönteistuhopuita. Sen sijaan joissakin maissa, kuten Ruotsissa ja Suomessa, sahatavaran tuotannon kasvua on rajoittanut tukkien saatavuus sekä puukustannusten nousu.

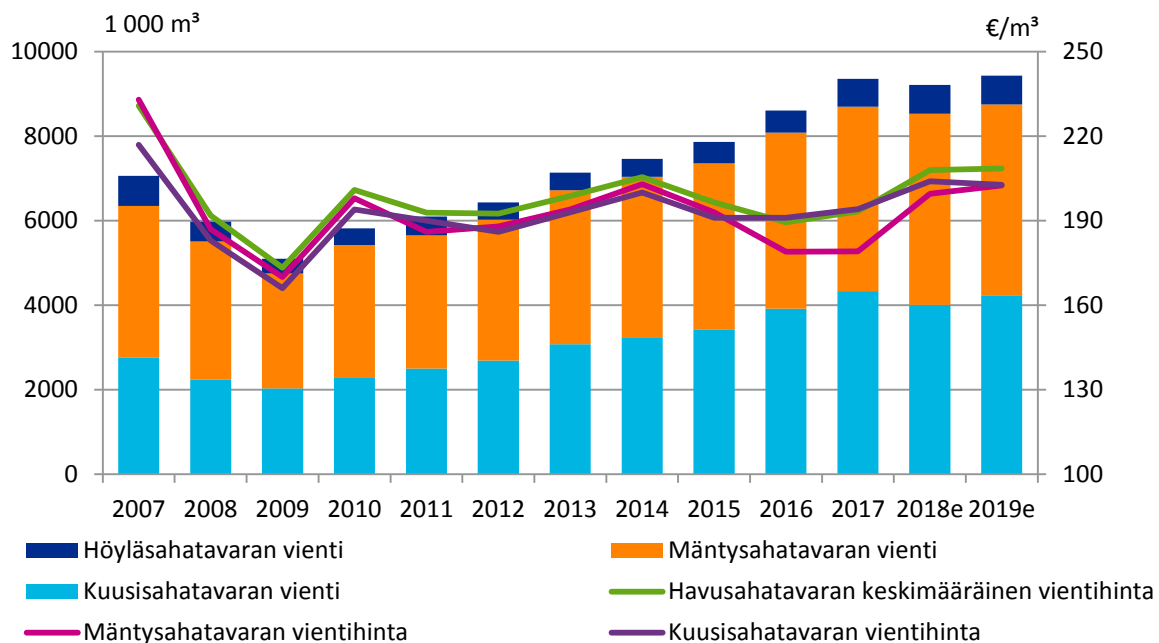
Sahatavaran tuotannon kasvu Saksassa ja Itävallassa kiristää kilpailua Keski-Euroopan sahatavaramarkkinoilla. Toisaalta osa paineesta on purkautunut sahatavaran viennin kasvun kautta. Erityisen houkutteleva markkina-alue on Yhdysvallat, jossa sahatavaran hintataso nousi aina kuluvan vuoden kesäkuuhun saakka nopeasti. Vuonna 2017 havusahatavaran vientimäärä Saksasta Yhdysvaltoihin moninkertaistui ja kasvu on jatkunut vahvana vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla. Myös sahatavaran vientimäärät Ruotsista, Itävallasta ja Romaniasta Yhdysvaltoihin ovat nousseet kuluvana vuonna nopeasti. Kesällä 2018 tapahtuneesta korjausliikkeestä huolimatta havusahatavaran hintatason odotetaan pysyvän Yhdysvaltojen markkinoilla korkealla niin kuluvana kuin ensi vuonnakin. Tähän syynä on rakentamisen kasvun myötä voimistunut sahatavaran kysyntä yhdistettynä sahatavaran tuonnin vähenemiseen Kanadasta. Yhdysvaltojen kanadalaiselle havusahatavaralle asettamat huhtikuun 2017 lopulla voimaan tulleet tuontitullit (tasoitus- ja polkumyyntitullien yhdistetty, lopullinen taso on 20,23 % viittä yritystä lukuun ottamatta) ovat nostaneet kanadalaisen sahatavaran hintatasoa. Lisäksi sahatavaran tuotantoa Kanadassa haittaa Brittiläisen Kolumbian vuoriston ilurituhot.

Rakentamisen kasvu Euroopassa jatkuu Euroconstructin mukaan myös vuonna 2019 mutta kuluvaa vuotta hitaammin. Suomen sahatavaran viennin kannalta tärkeimmillä markkinoilla Saksassa rakentamisen kasvun ennustetaan pysähtyvän, jatkuvan Ranskassa sekä käynnistyvän jälleen Britanniassa. Britanniassa sahatavaran kysynnän perusta on suhteellisen vahva, mutta Brexit tuo epävarmuutta niin maan yleiseen talouskehitykseen kuin ulkomaankaupan sujuvuuteen vuonna 2019. Virossa talouskasvun ja rakentamisen ennakoitaan säilyvän vuonna 2019 edelleen nopeana.

Sahatavaran vientihinnan nousu taittuu 2019

Sahatavaran vahva kysyntä vientimarkkinoilla on heijastunut vientihintoihin. Vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla Suomen sahatavaran viennin keskimääräinen yksikköarvo oli 9 prosenttia viime vuoden vastaavaa ajankohtaa korkeampi. Mäntysahatavaran vientihinta nousi (+14 %) kuusisahatavaran vientihintaa (+6 %) nopeammin, mikä supisti kuusi- ja mäntysahatavaran viime vuonna poikkeuksellisen suureksi revennyttä hintatasoeroa. Sahatavaran kokonaisvientimäärä oli kuitenkin vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla 4 prosenttia viime vuotta alemmalla tasolla. Kuusisahatavaran vienti laski 12 prosenttia, mutta mäntysahatavaran vienti nousi 2 prosenttia.

Kehityksen taustalla oli kuusisahatavaran viennin merkittävä lasku Kiinaan, jota ei täysin korvannut viennin kasvu muille markkinoille. Viennin pienenemiseen on vaikuttanut myös syksyn 2017 ja alkuvuoden 2018 hankalat korjuuolosuhteet, jotka aiheuttivat tukkipuun saatavuusongelmia ja rajoittivat sahatavaran tuotantoa. Sahatavaran tuotanto jäikin vuoden 2018 ensimmäisellä neljänneksellä viime vuoden vastaavaa ajankohtaa alemmalle tasolle, mutta tilanne korjaantui jo vuoden toisella neljänneksellä korjuuolosuhteiden kohennuttua ja tukkipuun hinnan nousun vahvistaessa puun tarjontaa. Koko vuoden 2018 osalta Suomen sahatavaran viennin odotetaan jäävän viime vuotta hieman alemmalla tasolla, kun sahatavaran tuotanto kasvaa pari prosenttia. Sahatavaran keskimääräisen vientihinnan ennustetaan nousevan 8 prosenttia ja mänty- ja kuusisahatavaran hintaeron supistuvan noin 4 euroon kuutiometriltä.

Havusahatavaran viennin määrä ja viennin nimellinen yksikköarvo 2007–2019e. Lähteet: Tulli ja Luke.

Havusahatavaran hintataso aloitti vuonna 2017 nousun lukuisilla markkina-alueilla ja nousu on jatkunut vuoden 2018 ensimmäisen puoliskon ajan. Nopeinta hinnan nousu on ollut Yhdysvalloissa, jossa hintojen odotetaan kesällä 2018 tapahtuneesta korjausliikkeestä huolimatta säilyvän korkealla myös vuonna 2019. Euroopassa hintakehitys on ollut selvästi Yhdysvaltoja maltillisempaa. Vuonna 2018 Suomen sahatavaran viennin keskimääräistä yksikköarvoa nostaa erityisesti mäntysahatavaran vientihinnan nousu Pohjois-Afrikan viennissä. Edelliseen, vuoden 2007 sahatavaran suhdannehuippuun verrattuna kysynnän kasvu eri markkinoilla on nyt vakaammalla pohjalla ja sahatavaran vientihinnat edelleen suhteellisen kaukana vuoden 2007 huippulukemista. Jyrkkää suhdannekäännettä ei odoteta, mutta sahatavaran keskimääräisen vientihinnan nousun ennustetaan kuitenkin taittuvan ja vientihinnan jäävän vuonna 2019 kuluvan vuoden tasolle. Mänty- ja kuisisahatavaran välinen hintaero supistuu edelleen vuonna 2019 kuisisahatavaran vientihinnan kääntyessä loivaan laskuun ja mäntysahatavaran vientihinnan noustessa hieman kuluvan vuoden tasosta.

Sahatavaran kotimaan kulutus vahvistunut hitaasti

Vuonna 2018 Suomen havusahatavaran näennäiskulutus (tuotanto-vienti+tuonti) laski vajaaseen 3 miljoonaan kuutiometriin, vaikka rakentaminen oli talonrakennustuotannon käynnistymismäärällä mitattuna huipussaan. Havusahatavaran kotimaan kulutuksen kasvu onkin ollut rakentamisen huippusuhdanteesta huolimatta hidasta, mihin tärkeänä syynä on ollut rakentamisen kasvun keskittymisen kerrostaloihin omakotirakentamisen kasvun jäädessä vaisuksi. Lisäksi omakotirakentamisessa talojen keskimääräinen koko on pienentynyt. Luonnonvarakeskuksen julkaiseman ennakkotiedon mukaan Suomen havusahatavaran varastomuutokset huomioiva kulutus olisi noussut 3,8 miljoonaan kuutiometriin vuonna 2017, ja ero näennäiskulutukseen verrattuna viittaa siihen, että sahatavaravarastot supistuivat viennin hyvän vedon ja syksyn tukkipuun saatavuusongelmien vuoksi viime vuonna hyvin pieniksi.

Rakennusteollisuus RT:n lokakuun 2018 ennusteen mukaan rakentamisen kasvu hidastuu kuluvana vuonna viime vuodesta ja pysähtyy vuonna 2019. Rakentamisen kasvun taittuminen kohdistuisi etenkin kerrostalorakentamiseen. Sen sijaan omakotirakentamisen Rakennusteollisuus RT ennustaa kasvavan asuntoaloitusten määrällä mitattuna vajaa 3 prosenttia kuluvana vuonna. Vuonna 2019

omakotirakentaminen jäisi kuluvan vuoden tasolle, mutta rivitalorakentaminen kasvaisi. Omakoti- ja rivitalorakentaminen sekä vakaasti kasvava korjausrakentaminen tukevat sahatavaran kotimaista kulutusta. Odotuksia kohdistuu myös puukerrostalorakentamiseen, jonka merkittävä yleistymisen vaatii kuitenkin tekniikoiden edelleen kehittymistä, lisää onnistuneita esimerkkejä ja tätä kautta muutosta niin rakentajien kuin rakennuttajienkin mielikuvissa ja asenteissa.

Sahatavaran tuotannon ennustetaan kuluvana vuonna kasvavan vajaaseen 12 miljoonaan kuutiometriin ja kasvua kertyvän 2 prosenttia viime vuodesta. Vuonna 2019 sahatavaran vientimarkkinoiden kehityksen odotetaan pysyvän suhteellisen vakaana ja vientimäärän kasvavan kuluva vuodesta 2 prosenttia. Myös sahatavaran tuotannon ennakoitaan kasvavan vuonna 2019 prosentin kuluvaan vuoteen verrattuna. Vuonna 2018 esimerkiksi JPJ-Wood, Keitele Group, Stora Enso sekä Versowood ovat investoineet tai tehneet investointipäätöksen sahatavaran tuotannon kasvattamiseksi pullonkauloja poistamalla.

Investoinnit kasvattavat vanerin tuotantoa

Suomen vanerin tuotannosta havuvaneria (ml. viilupuu eli LVL) on viime vuosina ollut noin 70 prosenttia lopun ollessa lehtivaneria, eli Suomessa käytännössä koivu- ja koivuviilupintaista vaneria. Tuotannosta noin 85 prosenttia päätyy vientiin päämarkkina-alueen ollessa Eurooppa. Vuonna 2017 euroalueen vientiosuus oli 45 prosenttia ja euroalueen ulkopuolisen Euroopan vientiosuus 43 prosenttia vanerin kokonaisviennistä. Euroopan ulkopuolella erikoislaatuisen koivuvanerin viennin tärkeä kohdema on Etelä-Korea, jonka laivanrakennusteollisuus käyttää suomalaista koivuvaneria LNG-säiliöaluksissa.

Vuonna 2017 vanerin tuotantomäärä kasvoi 9 ja vientimäärä 11 prosenttia vuodesta 2016. Vanerin keskimääräinen vientihinta sen sijaan pysyi vuoden 2016 tasolla. Tuotannon ja viennin kasvun taustalla oli koivuvanerin kysynnän säilyminen korkealla kuljetusvälineteollisuudessa, kun taas havuvanerin kysyntää tuki rakentamisen kasvu Euroopassa. Vanerin tuotantomääriin vaikuttivat vientikysynnän lisäksi investoinnit erityisesti LVL-tuotantoon. Stora Enson Varkauden tavoitekapasiteettiaan 100 000 kuutiometrin LVL-tehdas käynnistyi vuonna 2016 ja sen ylösajo saatiin päätökseen vuoden 2018 toisella neljänneksellä. Toisaalta Stora Enso aloitti jo syyskuussa 2018 Varkauden LVL-tehdasta ja sahaa koskevat yt-neuvottelut, joiden tavoitteena on tuotannon tehostaminen ja varautuminen koko henkilöstön lomautukseen loppuvuoden 2018 ja vuoden 2019 ensimmäisen neljänneksen aikana. Metsä Wood korvasi Lohjan tehtaallaan kaksi vanhaa LVL-linjaa yhdellä uudella nostaten tehtaan LVL-kapasiteettia 20 000 kuutiometrillä. Uusi linja käynnistyi vuoden 2017 elokuussa. Joulukuussa 2017 Metsä Group ilmoitti investoivansa Punkaharjun tehtaallaan uuteen 65 000 kuutiometrin LVL-linjaan, jonka määrä käynnistyy vuoden 2019 ensimmäisellä vuosipuoliskolla.

Koivuvaneri-investoinnit ovat jääneet Suomessa viime aikoina havuvaneri-investointeja pienemmiksi. UPM ilmoitti investoivansa Joensuun tehtaaseensa uusimalla viilun jatkamislinjan sekä rakentamalla uuden lämpölaitoksen. Investoinnit valmistuvat kesään 2020 mennessä. Lisäksi Suomessa on vuosina 2017 ja 2018 investoitu koivuviilun tuotantoon. Metsä Wood rakensi Äänekoskelle vanhaan paperikonehalliin uuden koivuviilutehtaan, jossa sorvatut viilut jalostetaan elokuussa 2018 teollisen tuotannon aloittaneessa vaneritehtaassa Viron Pärnussa. Järjestelyyn kuuluu koivuvanerin jatkojalostuslinjan siirtäminen Suolahdelta Viroon tammikuussa 2019, ja Suolahden tehtaan tuotannon painottuminen enenevässä määrin havuvaneriin. Metsä Woodin 2016 julkistamaan investointiohjelman, jonka osia Lohjan LVL-linja, Äänekosken koivuviilutehdas sekä Pärnun vaneritehdas ovat, kuului myös suunnitelma uuden, havuviilun pohjautuvan erikoistuotteen valmistuksen (60 000 m³/a) aloittamisesta Suolahden tehtaalla, mutta tältä osin investointiedellytykset eivät täyttyneet, ja yhtiö ilmoitti kesäkuussa 2018 luopuvansa hankkeesta.

Suomen vaneriteollisuus vuonna 2017.

	Vaneri	Osuus tuotannosta	Määrän muutos 2017/2016
	1 000 m ³	%	%
Tuotanto, josta	1 241	100	9
Kotimaa*	202	16	1
Vienti, josta	1 039	84	11
Euroalue	466	38	7
<i>Saksa</i>	183	15	1
<i>Alankomaat</i>	124	10	6
<i>Muut</i>	158	13	16
Muu Eurooppa	446	36	5
<i>Britannia</i>	135	11	2
<i>Ruotsi</i>	130	10	40
<i>Tanska</i>	58	5	3
<i>Norja</i>	56	5	22
<i>Muut</i>	68	5	-32
Aasia	47	4	-2
Afrikka	9	1	17
Pohjois-Amerikka	46	4	38
Muut	26	2	30

*Käyttö kotimaassa = tuotanto – vienti.

Lähteet: Tulli ja Metsäteollisuus ry.

Latvialaisen Latvijas Finieriksen tytäryhtiö Riga Wood Finland investoi Sastamalan koivuvaneri-tehtaallaan uuteen sorviliinjan, joka kaksinkertaistaa 20 000 kuutiometrin tuotantokapasiteetin. Linja käynnistyy vuoden 2018 toisella puoliskolla ja sen tuotanto jalostetaan Latvijas Finieriksen vaneritehtailla Suomen ulkopuolella. Äänekosken ja Sastamalan investoinnit lisäävät koivuviilun tuotantoa arviolta 50 000 kuutiometriä ja koivutukin käyttöä noin 130 000 kuutiometriä. Suomen lehtivanerin tuotanto- ja vientitilastoissa uusien koivuviilulinjojen maan rajojen ulkopuolella vaneriksi jalostettava tuotanto ei sen sijaan näy. Suomen lähialueilla suomalaisista yhtiöistä Metsä Woodin lisäksi UPM on investoinut koivuvanerin tuotantoon Viron Otepäässä sekä käynnistänyt vuonna 2019 valmistuvan koivuvanerin tuotannon laajennushankkeen Chudovon tehtaallaan Venäjällä.

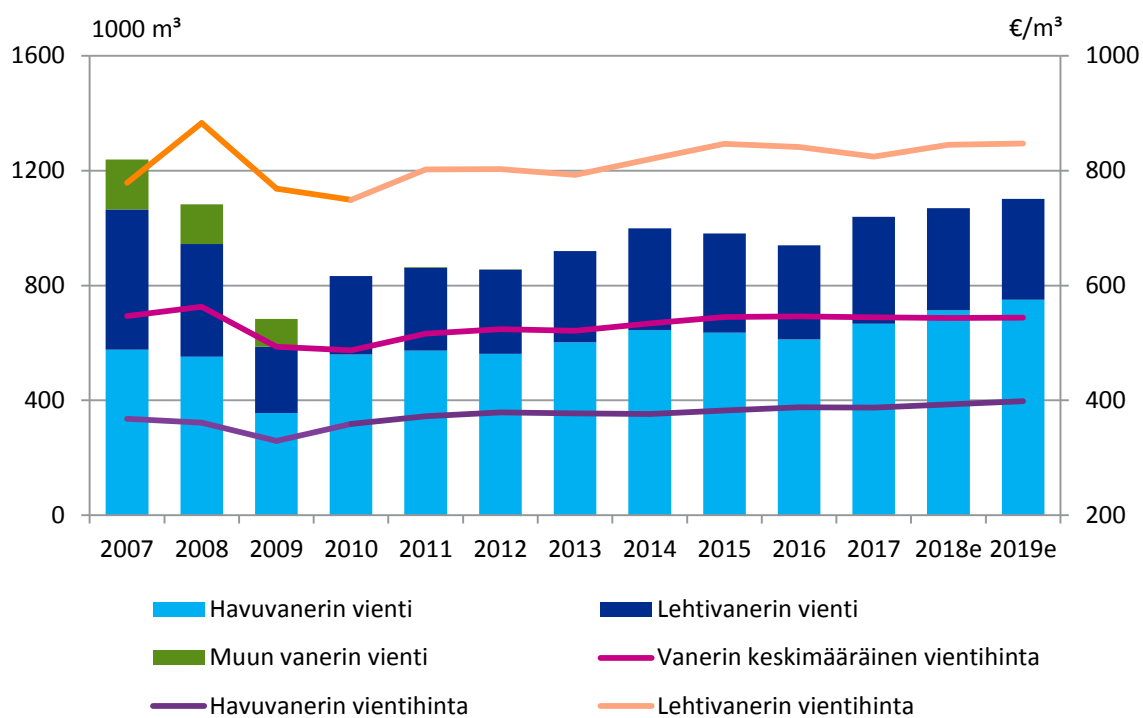
Investoinnit LVL-tuotantoon kasvattavat Suomen havuvanerin tuotanto- ja vientimääriä. Vuoden 2018 ensimmäisellä puoliskolla havuvanerin vienti oli 9 prosenttia suurempaa kuin viime vuoden vastaavaan ajankohtaan. Lehtivanerin vienti puolestaan laski 8 prosenttia. Sekä havu- ja lehtivanerin vientihinnat olivat lievässä nousussa, ja molempien vanerilaatujen markkinatilanne Euroopassa oli vakaa. Suomen vanerin tuotannon ja viennin odotetaan kasvavan kuluvaan vuonna kolme prosenttia viime vuodesta ja uuden kapasiteetin käyttöönoton myötä tuotannon ja viennin kasvu jatkuu samalla vauhdilla vuonna 2019. Vanerin keskimääräisen vientihinnan ennustetaan vuosina 2018 ja 2019 pysyvän vuoden 2017 tasolla. Vaikka sekä havu- että lehtivanerin vientihintojen odotetaan hieman nousevan, yksikköarvoltaan lehtivaneria alemman havuvanerin osuuden kasvu vanerin kokonaisvientiä pitää vanerin keskimääräisen vientihintakehityksen tasaisena.

Suomen vanerin vienti tammi-kesäkuussa 2018.

	Vientimäärä 1-6 2018 1 000 m ³	Osuus viennistä %	Määrän muutos 1-6 2018/ 1-6 2017 %	Vientihinta* 1-6 2018 €/m ³	Hinnan muutos 1-6 2018/ 1-6 2017 %
Vaneri					
Koko vienti, josta	530	100	1	553	-1
<i>Euroalue</i>	237	45	-2	568	-1
<i>Muu Eurooppa</i>	217	41	0	514	0
<i>Aasia</i>	30	6	25	814	0
<i>Afrikka</i>	3	1	-46	650	6
<i>Pohjois-Amerikka</i>	29	5	39	441	-20
<i>Muut</i>	13	2	10	556	1
Havuvaneri					
Koko vienti, josta	344	100	8	395	1
<i>Euroalue</i>	135	39	5	372	4
<i>Muu Eurooppa</i>	164	48	9	397	1
<i>Aasia</i>	4	1	-16	534	9
<i>Afrikka</i>	1	0	-76	472	-6
<i>Pohjois-Amerikka</i>	28	8	44	413	-14
<i>Muut</i>	12	3	10	521	3
Lehtivaneri					
Koko vienti, josta	186	100	-9	845	3
<i>Euroalue</i>	102	55	-11	827	2
<i>Muu Eurooppa</i>	54	29	-21	873	11
<i>Aasia</i>	26	14	36	862	-6
<i>Afrikka</i>	3	1	-2	714	-7
<i>Pohjois-Amerikka</i>	1	1	-19	1 058	-20
<i>Muut</i>	1	1	17	891	-13

*Viennin yksikköarvo.

Lähde: Tulli.

Vanerin viennin määrä ja viennin nimellinen yksikköarvo 2007–2019e. Lähteet: Tulli ja Luke.

Saha- ja vaneriteollisuuden tuotanto- ja vientiennusteet, 1 000 m³ (muutosprosentit edellisvuodesta määrälukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2017	2018e	2019e	2017	2018e	2019e
Havusahatavara	11 705	11 950	12 100	9 358	9 250	9 450
	3	2	1	9	-1	2
Vaneri	1 240	1 280	1 320	1 039	1 070	1 100
	9	3	3	11	3	3

Lähteet: Metsäteollisuus ry, Tulli ja Luke.

Havusahatavaran ja vanerin nimelliset vientihintaennusteet muutosprosentteina edellisvuodesta.

	2017	2018e	2019e
Havusahatavara	2 (193 €/m ³)	8	0
Vaneri	0 (544 €/m ³)	0	0

Lähteet: Tulli ja Luke.

Puurakentamisen uusi horisontti

Esa-Jussi Viitala ja Antti Mutanen

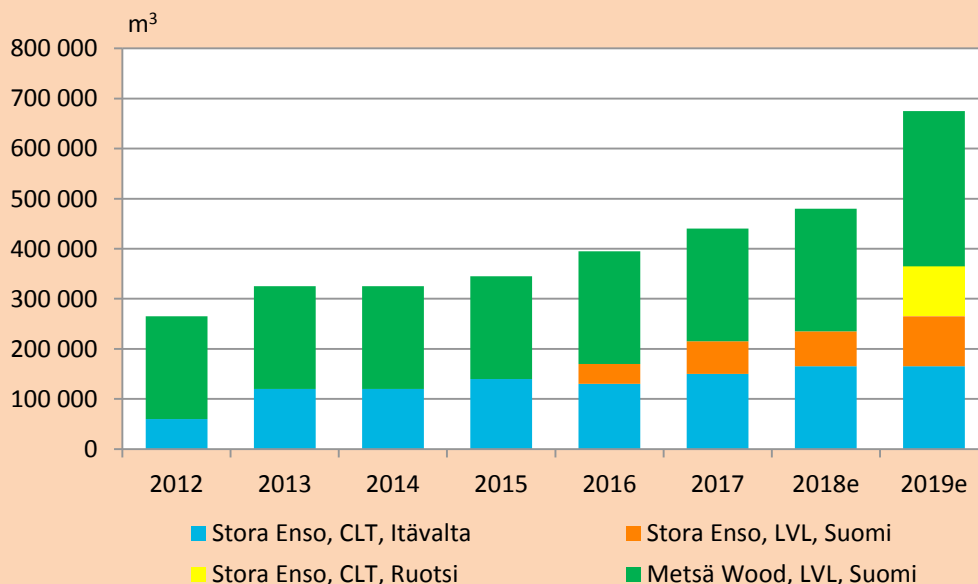
Omakotirakentamisen merkittävään kasvuun ei Suomessa tai muuallakaan Euroopassa enää juuri uskota. Puun käyttö rakentamisessa ratkaistaankin jatkossa pitkälti kaupungeissa. Tällä hetkellä puun käyttö kaikessa kaupunkirakentamisessa lisääntyy voimakkaasti erityisesti Keski-Euroopassa ja Pohjoismaissa. Tosin lähtötaso esimerkiksi Suomessa on hyvin matala.

Uusia mahdollisuuksia luovat puukerrostalot ja julkinen rakentaminen. Koulut, päiväkodit, vanhusten palvelutalot, opiskelija-asunnot, urheiluhallit, kunnantalot ja kirjastot ovat tyyppiesimerkkejä rakennuksista, joita on toteutettu puusta. Usein kyseessä ovat niin sanotut hybridirakennukset, joissa osa rakenteista on betonia. Sitä käytetään erityisesti kantavissa rakenteissa, välipohjissa, hissikuiluissa ja portaikoissa. Puulla on paljon mahdollisuuksia myös toimisto- ja infrarakentamisessa, jälkimmäisessä erityisesti kevyemmissä silloissa.

Puun käytön yleistymisen kaupunkirakentamisessa on näkynyt investointeina niin CLT- kuin LVL-tuotantoon (CLT = cross laminated timber eli ristiinliimattu massiivipuu, LVL = laminated veneer lumber eli viilupuu). Esimerkiksi CLT:n tuotannon odotetaan kasvavan Euroopassa vuoteen 2020 mennessä noin 1,8 miljoonaan kuutiometriin. Suomessa ei ennen vuotta 2014 tuotettu CLT:tä. Nyt tehtaita on kaksi ja kolmas on valmistumassa. Myös LVL-tuotantoon on panostettu Suomessa viime vuosina ja uusimman investoinnin, Metsä Woodin uuden LVL-linjan Punkaharjulla, on määrä käynnistyä vuonna 2019. CLT- ja LVL-kapasiteetin kehitystä on havainnollistettu oheisessa kuvassa Stora Enson ja Metsä Woodin osalta.

Kevyttä ja kuivaa nopeasti

Modernin puurakentamisen kilpailukyky perustuu huolelliseen suunnitteluun ja tilaelementtien tai muun käytettävän puumateriaalin mahdollisimman pitkälle vietyyn teolliseen esivalmistukseen. Työt pyritään tekemään puurakenteita tuottavissa teollisuuslaitoksissa, ei rakennuspaikalla. Suunnittelu ja työstöt vaativat aikaa, mutta toisaalta puurakennuksen pystytys on betonirakenteeseen verrattuna merkittävästi nopeampaa. Puurakenteet ovat kevyempiä eikä niiden kuivumista tarvitse odottaa. Lisäksi rakennusjätettä muodostuu vähemmän.

Stora Enson ja Metsä Woodin CLT- ja LVL-tuotantokapasiteettien kehitys. Lähteet: Stora Enso, Metsä Group ja Luke.

Massiivipuisten taso- ja tilaelementtien teollinen sarjavalmistus automaattisten ja erittäin tarkkojen työstökoneiden avulla on avain kustannustehokkuuteen. Kaikki kiinnitykset, liitokset ja LVIS-asennukset on otettava huomioon jo elementtien valmistusvaiheessa. Elementit valmistetaan ja kootaan kuivissa sisätiloissa, joista ne viedään asennuspaikoille. Asennus pyritään tekemään mahdollisimman ripeästi katkeamattoman kuivaketjun varmistamiseksi. Varsinkin Etelä-Suomessa se ei ole helppoa.

Vaikka puutaloista on toivottu ratkaisua erityisesti sisäilmaongelmiin, niiden ilmanvaihtoratkaisut ovat periaatteiltaan samoja kuin betoni- ja teräsrakenteisissa rakennuksissa. Puurakenteiden käyttö ei ratkaise sisäilmaongelmia, jos käytetään väärää materiaaleja tai aineita, työn laadusta tingitään esimerkiksi kiireen nimissä tai rakennusten huolto ja kunnossapito laiminlyödään.

Laatu ja luottamus

Huolellisen suunnittelun, puuelementtien mittatarkkuuden ja laadun sekä huolellisen asennuksen avulla puurakentamisella on oiva tilaisuus kilpailla perinteisen betonirakentamisen kanssa, joka painii jatkuvien laatuongelmien kanssa. Wood Cityn kaltaiset tapaukset, joissa teollisesti pitkälle valmistettujen puuosien kuivaketju katkeaa, eivät luo tuiki tarpeellista uskottavuutta alalle. Tarvitaan lisää onnistuneita esimerkkejä, joilla puurakentaminen erottuu laadullisesti ja ilmiänsultaan muusta rakentamisesta. Nämä lisäävät niin rakennuttajien kuin rakentajien luottamusta puurakentamisen mahdollisuuksiin ja kokonaistaloudelliseen kannattavuuteen.

Jos Suomeen halutaan tuoda keskieurooppalaisen modernin puurakentamisen hyvät puolet, tulee myös laatutietoisuuden rakentamisessa nousta uudelle tasolle. Laadun varmistuksen tulee toimia saumattomasti koko rakentamisen ketjussa. Keski-Euroopassa on saatu hyviä kokemuksia toimintatavasta, jossa suunnitteluun panostetaan vahvasti eikä vastuita hukuteta pitkään alihankintaketjuun.

Wienin jalanjäljet

Itävallan pääkaupungissa Wienissä on viime vuosina rakennettu kouluja ja päiväkoteja puusta. Suomessa ollaan samoilla jalanjäljillä. Helsingin ensimmäisen CLT-massiivipuisen päiväkodin rakentaminen on parhaillaan alkamassa Haagassa. Siitä tulee tärkeä referenssikohte koko puualalle Etelä-Suomessa. Pohjois-Suomessa massiivipuurakenteisia päiväkoteja on tehty jo vuosia. Pudasjärven moderni, hirsirakenteinen Pikku-Paavalin päiväkotia avattiin 2014 ja saman kunnan hirsinen koulukampus vuonna 2016. Kuhmossa Tuupalan CLT-rakenteinen alakoulu-päiväkotia on puolestaan pääsyt kuluvan vuoden arkkitehtuurin Finlandia -palkintoehdokkaaksi. Markkinoiden potentiaalia kasvukeskuksissa kuvaa se, että pelkästään Helsingissä toimii yli 400 päiväkotia sekä 150 peruskoulua ja lukiota.

Kysymys ei ole siitä, sopiiko massiivipuu eri muodoissaan päiväkotien, koulujen, toimistojen tai muiden isompien rakennusten rakentamiseen – se sopii – vaan siitä, pystyvätkö kotimaiset toimijat hallitsemaan koko tuotanto- ja kunnossapitoketjun niin, että puurakenteisista rakennuksista tulee parempia ja kestävämpiä kuin perinteisistä betonirakenteisista. Jos näin tapahtuu, myös yksityiset ja institutionaaliset kiinteistösijoittajat sekä rahastot kiinnostuvat konseptista. Niiden pääomat maalaisivat modernille puurakentamiselle aivan uuden horisontin myös Suomessa.

2.2. Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vienti

Matleena Kniivilä

Vaikka paperin kysyntä Euroopassa on tänä vuonna edelleen vähentynyt, monien paperilajien hinnat ovat nousseet. Myös Suomen keskimääräinen paperin vientihinta on noussut viime vuodesta. Hintojen nousu on osittain kustannusvetoista ja selittyy sellun korkealla hinnalla. Eurooppalaisen kysynnän vähenemisestä huolimatta paperin vienti Suomesta on kasvanut. Viennin kasvua selittävät muun muassa kapasiteetin sulkemiset Euroopassa sekä korkeasta markkinasellun hinnasta saatava kilpailuetu. Suomalaisen paperin viennin sekä tuotannon arvioidaan kasvavan tänä vuonna, mutta ensi vuonna vienti ja tuotanto jälleen vähenevät, mutta kysynnän vähenemistä maltillisemmin. Paperin vientihinta nousee tänä vuonna, ja nousu jatkuu myös ensi vuonna, joskin tätä vuotta pienempänä.

Kartongin kysyntä lisääntyy maailmalla talouskasvun, kulutustapojen muuttumisen ja internet-kaupan lisääntymisen seurauksina. Myös muovin korvaaminen biopohjaisilla raaka-aineilla nostaa kysyntää. Kysynnän ja kapasiteetin kasvun seurauksena kartongin tuotanto on myös Suomessa viime vuosina lisääntynyt. Kartongin tuotannon ja viennin kasvu jatkuu vahvana myös tänä vuonna. Myös vientihinta nousee selvästi. Kartongin tuotanto, vienti ja vientihinta kasvavat myös ensi vuonna, mutta tätä vuotta vähemmän.

Pitkä- ja lyhytkuituisen sellun globaalit hinnat nousivat viime vuonna poikkeuksellisen korkeiksi. Tämän vuoden aikana erityisesti pitkäkuituisen sellun hinta on jatkanut edelleen nousua tarjonnan ollessa kysyntään nähden niukkaa. Lyhytkuituisen sellun hintakehitys on ollut tasaisempaa. Sellun suureen kysyntään on osaksi vaikuttanut Kiinan kierrätyskuidulle asettamat tuontirajoitukset, mikä on johtanut kierrätyskuidun korvaamiseen sellulla. Sellun vienti ja viennin yksikköhinta Suomesta kasvavat tänä vuonna reippaasti viime vuodesta. Kasvava vientimäärä selittyy ennen kaikkea hyvässä markkinatilanteessa toteutuneella kapasiteetin suurella kasvulla. Sellun markkinatilanne jatkuu ensi vuonna vahvana ja vienti sekä tuotanto kasvavat edelleen hieman. Vientihinta kuitenkin alenee 4 prosenttia tämän vuoden huipputasolta.

Kallis sellu ja koneiden sulkemiset ovat nostaneet paperin hintaa

Suomen paperiteollisuuden pitkän aikavälin näkymää leimaa kysynnän väheneminen päämarkkina-alueilla Euroopassa. Väheneminen on seurausta jo vuosia jatkuneesta paperin korvaamisesta sähköisillä viestintävälineillä. Myös kulutustottumukset ovat muuttuneet. Vuonna 2017 paino- ja kirjoitus-papereiden kysyntä väheni Euro-Graphin mukaan Euroopassa kaikkiaan noin 3,8 prosenttia. Tämän vuoden ensimmäisen puoliskon aikana kysyntä on edelleen vähentynyt 4,6 prosenttia viime vuoden vastaavasta ajasta. Erityisen suurta kysynnän pudotus on ollut sanomalehtipaperissa (-9,1 %) ja päällystetyssä hienopaperissa (-6,7 %). Vaikka joissakin paperilajeissa toimitukset Euroopan ulkopuolelle kasvoivat, kokonaisuudessaan toimitukset ovat vähentyneet vuoden ensimmäisellä puoliskolla 4,2 prosenttia viime vuoden vastaavasta ajasta.

Paperin vienti Suomesta väheni viime vuonna vajaat kaksi prosenttia eli hieman eurooppalaisen kysynnän heikkenemistä vähemmän. Tämän vuoden tammi-kesäkuussa Suomen vientimäärä, samoin kuin tuotanto, kasvoi eurooppalaisen kysynnän laskusta huolimatta. Tammi-kesäkuussa paperin vienti oli lähes 4 prosenttia viime vuoden vastaavaa aikaa suurempaa ja tuotanto vajaat kolme prosenttia korkeampi. Erityisesti päällystämättömän ja päällystetyn aikakauslehtipaperin vienti kasvoi. Myös päällystetyn hienopaperin vienti kasvoi hieman. Suomalaisen paperin viennin kasvua selittävät muun muassa kapasiteetin sulkemiset muualla Euroopassa ja sellun korkea hinta, mistä on koitunut kilpailuetua suomalaisille integraateille. Ruotsissa esimerkiksi paperintuotanto on laskenut alkuvuoden aikana.

Samaan aikaan viennin määrän kasvaessa myös suomalaisen paperin keskimääräinen vientihinta nousi ensimmäisen vuosipuoliskon aikana viime vuoden vastaavan ajan keskihinnasta. Viime vuosina

vientihinnan kehitys on ollut pääsääntöisesti negatiivinen ja esimerkiksi vuonna 2017 keskihinta aleni kolme prosenttia. Tämän vuoden tammi-kesäkuun keskihinta oli kuitenkin noin prosentin viime vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon keskihintaa korkeampi. Keskimääräistä vientihintaa on nostanut hienopaperi. Aikakauslehtipaperien vientihinnat puolestaan ovat alentuneet samaan aikaan kun niiden vienti on kasvanut.

Paperin hinnat ovat nousseet yleisesti Euroopassa. Hintojen nousun yhtenä keskeisenä syynä on ollut sellun hinta, joka on noussut ennätyskorkeuksiin. Aiemmat kapasiteetin sulkemiset vaikuttavat myös hetkellisesti joidenkin paperilajien markkinatilanteeseen. Lisäksi talouskasvu Euroopassa on joiltakin osin vahvistanut paperimarkkinoita.

Alkuvuoden hyvän hintakehityksen ja edelleen jatkuvien lievien hinnankorotuspaineiden seurauksena Suomen paperin viennin keskimääräinen yksikköarvo nousee tänä vuonna viime vuodesta. Myös paperin tuotanto- ja vientimäärät kasvavat suomalaiselle paperille suotuisana jatkuvan markkinatilanteen seurauksena. Ensi vuonna laskevana jatkuva eurooppalainen kysyntä vetää kuitenkin viennin sekä tuotannon myös Suomessa lievään laskuun. Hintakehityksessä ei ole ensi vuonna odotettavissa suurta muutosta.

Suomen massa- ja paperiteollisuus 2017.

	Sellu*	Osuus tuotannosta	Paperi	Osuus tuotannosta	Kartonki	Osuus tuotannosta
	1 000 t	%	1 000 t	%	1 000 t	%
Tuotanto, josta	7 703	100	6 654	100	3 622	100
Kotimaa**	4 524	59	430	6	71	2
Vienti, josta	3 179	41	6 224	93	3 552	98
Euroalue	1 389	18	2 722	41	1 305	36
<i>Belgia</i>	18	0	739	11	121	3
<i>Espanja</i>	134	2	282	4	250	7
<i>Italia</i>	288	4	105	2	155	4
<i>Ranska</i>	137	2	153	2	56	2
<i>Saksa</i>	405	5	1 217	18	519	14
<i>Muut</i>	425	6	226	3	204	6
Muu Eurooppa	738	10	1 746	26	1 003	28
<i>Britannia</i>	39	0	648	10	210	6
<i>Puola</i>	151	2	223	4	192	5
<i>Ruotsi</i>	56	1	110	2	166	5
<i>Venäjä</i>	27	0	207	3	244	7
<i>Turkki</i>	118	2	166	3	165	5
<i>Muut</i>	347	5	392	6	26	1
Aasia	1 262	16	672	10	533	15
<i>Kiina</i>	1 031	13	67	1	46	1
<i>Muut</i>	231	3	605	9	487	14
Pohjois-Amerikka	3	0	628	10	217	6
Afrikka	109	1	204	3	158	5
Muut	7	0	423	6	238	7

*Tuotantoluvut koskevat kaikkea selluntuotantoa. **Kotimaa = Tuotanto - vienti.
Lähteet: Tulli ja Metsäteollisuus ry.

Suomen sellun ja kartongin vienti tammi-kesäkuussa 2018 ja muutokset edellisvuodesta.

	Vientimäärä 1–6 2018 1 000 t	Osuus viennistä %	Määrän muutos 1–6 2018/ 1–6 2017 %	Vientihinta* 1–6 2018 €/t	Hinnan muutos 1–6 2018/ 1–6 2017 %
Sellu**					
Koko vienti	1 736	100	16	636	20
Euroalue	678	40	1	599	14
Muu Eurooppa	255	15	36	641	19
Afrikka	60	3	20	664	23
Aasia	725	42	25	666	26
Pohjois-	1	0	-50	844	-2
Muut	18	1	731	671	11
Kartonki					
Koko vienti	1 857	100	7	779	4
Euroalue	681	54	4	798	4
Muu Eurooppa	541	29	0	822	3
Afrikka	74	4	-9	721	16
Aasia	311	17	23	735	7
Pohjois-	118	6	19	743	-8
Muut	130	7	14	678	14

*Viennin yksikköarvo. **Valkaistu sulfaattisellu.

Lähde: Tulli.

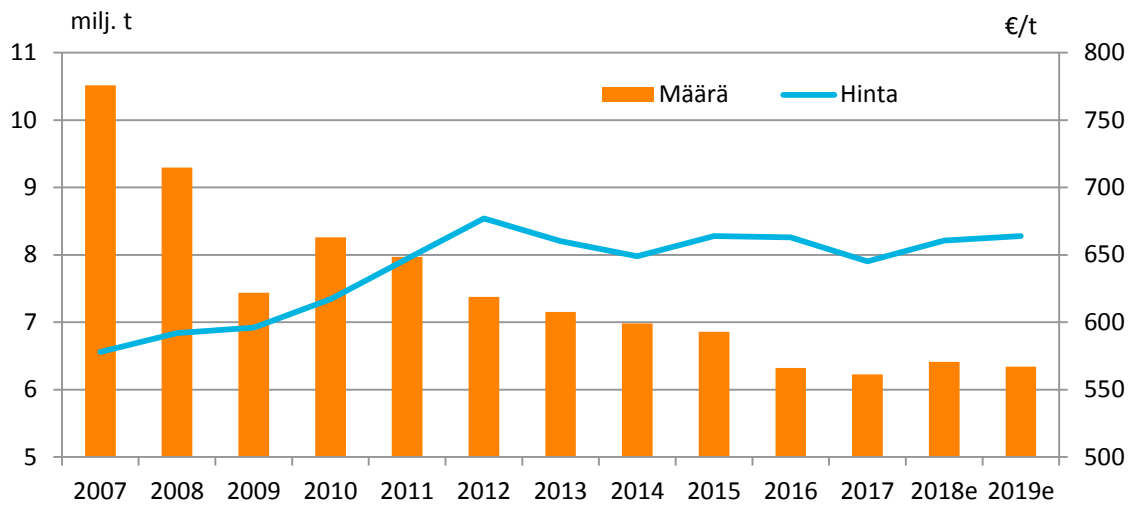
Taivekartongin kysyntä vakaata

Kartongin kysyntä lisääntyy maailmalla talouskasvun, kulutustapojen muuttumisen ja internetkaupan lisääntymisen seurauksena. Esimerkiksi nestepakkauskartonkien kysynnän on arvioitu kasvavan 4–5 prosenttia vuodessa ja taivekartongin 3–4 prosenttia vuodessa. Myös muovin korvaaminen biopohjaisilla raaka-aineilla nostaa kysyntää.

Kartongin kysynnän kasvun seurauksena on tuotanto myös Suomessa viime vuosina lisääntynyt. Suurimpia kapasiteetin lisäyksiä ovat olleet Stora Enson Varkauden tehtaan paperikoneen muuttaminen kraftlinertuotantoon vuonna 2015 sekä Kotkamillsin paperikoneen muuntaminen kartonkikoneeksi vuonna 2016. Suomen lisäksi kartongin tuotantokapasiteetti on kasvanut myös muualla Euroopassa, kun paperikoneita on muutettu tuottamaan kartonkia. Monet näistä koneista käyttävät kuitenkin kierrätyskuitua, joten tuotanto ei aina suoraan kilpaile suomalaisen ensikuitua käyttävän tuotannon kanssa. Tarjonnan kasvun myötä kiristynyt kilpailu on pitänyt kartongin hintakehityksen Euroopassa maltillisena.

Kartongin tuotannon ja viennin kasvu on jatkunut Suomessa vahvana tänä vuonna. Ensimmäisellä vuosipuoliskolla sekä vienti että tuotanto olivat noin seitsemän prosenttia suurempia kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Myös tuotantokapasiteetti on kasvanut hieman Stora Enson lisättyä aallo-tuskartonkikapasiteettia Heinolassa (15 000 t). Suomen kilpailuetua on parantanut puun saantivaikeudet Ruotsissa. Esimerkiksi Metsä Group ilmoitti puolivuosisikatsauksessaan kartongin kokonaistuotantokustannuksia nostaneen muun muassa Baltiasta Ruotsin Husumin tehtaalle tuotavan puun hinta.

Kaikkiaan markkinatilanne on syksyllä jatkunut vakaana. Kartonkien viennin, tuotannon ja vientihinnan arvioidaankin tänä vuonna kasvavan edelleen viime vuodesta. Kartonkien kokonaisvientimäärä ja keskimääräinen vientihinta nousevat myös ensi vuonna, mutta tätä vuotta maltillisemmin.

Paperin viennin määrä ja viennin nimellinen yksikköarvo 2007–2019e. Lähteet: Tulli ja Luke.

Sellulle riittää kysyntää myös ensi vuonna

Sellun tuotanto kasvoi Suomessa viime vuonna noin kolme prosenttia ja valkaistun sulfaattisellun vienti lähes viisi prosenttia. Kasvu oli seurausta korkeasta kysynnästä sekä uusien investointien käynnistymisestä. Suurin investoinneista oli Metsä Groupin Äänekosken tehdas, joka käynnistyi elokuussa 2017. Lisäksi UPM lisäsi syksyllä kapasiteettiaan Kymin tehtaallaan (170 000 t havu- ja koivusellua). Kaikkiaan massantuotanto (sellun lisäksi mukana myös mekaaninen massa) kuitenkin väheni Suomessa edellisvuodesta vajaan prosentin. Väheneminen johtui paperintuotannon vähenemisestä, mikä edelleen johti mekaanisen massan valmistuksen selvään pienenemiseen.

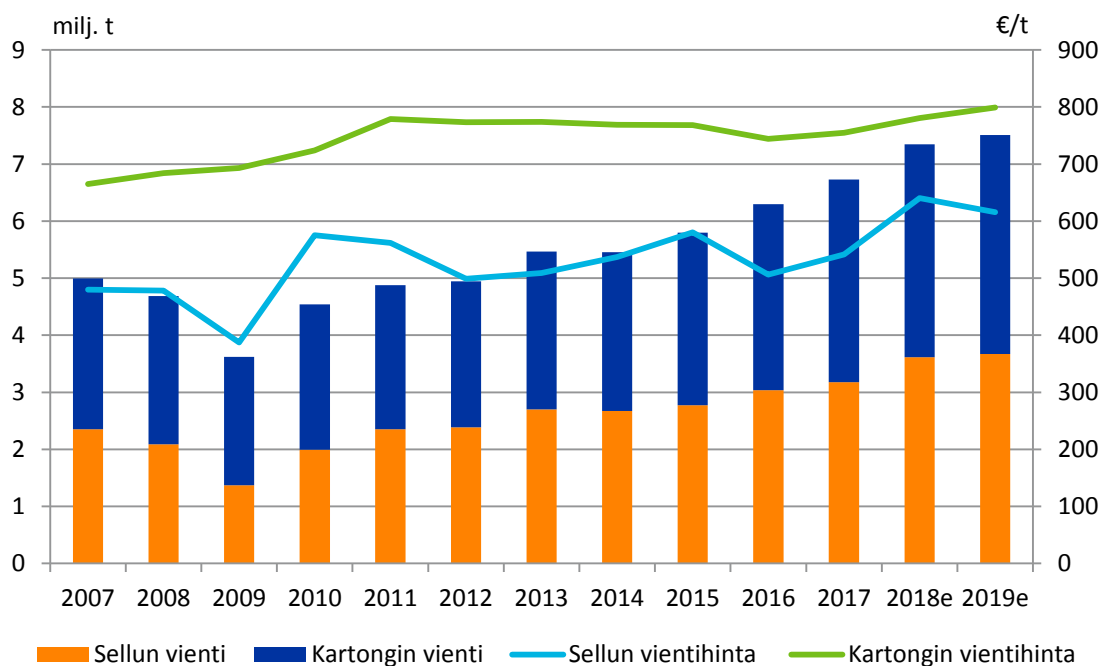
Pitkä- ja lyhytkuituisen sellun hinnat nousivat viime vuonna poikkeuksellisen korkeiksi. Tämän vuoden aikana erityisesti pitkäkuituisen sellun hinta on jatkanut nousua, mutta lyhytkuituisen sellun hintakehitys on ollut tasaisempaa. Pitkäkuituisen sellun hinta on noussut uusiin ennätyslukuihin ja ero lyhytkuituisen hintaan on kasvanut jo noin 200 dollariin/tonni. Taustalla on erityisesti kartongin ja pehmopapereiden kysynnän kasvu Aasiassa. Vahvaan kysyntään on vaikuttanut myös Kiinan kierrätyskuidulle asettamat tuontirajoitukset, mikä on osin johtanut kierrätyskuidun korvaamiseen sellulla.

Pitkäkuituisen sellun tuotantokapasiteetti kasvoi viime vuonna erityisesti Metsä Groupin ja UPM:n investointien ansiosta. Tämän vuoden kesällä SCA:n tuotantokapasiteetti kasvoi 470 000 tonnilla Ruotsissa. Ensi vuonna uusia suuria tehtaita ei ole kuitenkaan valmistumassa, joten sellumarkkina säilyy tuottajille suotuisana. Pitkäkuituisen markkinahavusellun kysynnän on arvioitu kasvavan 1,5–2 prosenttia vuodessa, mikä vastaa noin puolta miljoonaa tonnia.

Korkean hinnan ja uusien investointien seurauksena valkaistun sulfaattisellun vienti Suomesta kasvoi tämän vuoden ensimmäisen puoliskon aikana lähes 16 prosenttia. Sellun tuotanto kaikkiaan kasvoi vajaat viisi prosenttia. Samaan aikaan valkaistun sulfaattisellun euromääräinen vientihinta nousi 20 prosenttia viime vuoden vastaavasta ajasta. Erityisesti Aasian viennin keskihinta nousi. Äänekosken tehdas saavutti nimellistuotantokapasiteettinsa tämän vuoden elokuussa ja kasvanut vientimäärä selittyikin ennen kaikkea hyvässä markkinatilanteessa toteutuneella kapasiteetin suurella kasvulla.

Sellun markkinanäkymissä ei ole tämän vuoden aikana odotettavissa merkittäviä muutoksia. Vaikka talouskasvu keskeisillä markkina-alueilla hidastuukin ensi vuonna hieman, kasvun ennakoidaan jatkuvan kuitenkin melko hyvänä, mikä tukee sellun kysynnän globaalia kasvua. Kun tuotantokapasiteetin määrässä ei ensi vuoden aikana tapahdu merkittäviä muutoksia, markkinatilanne jatkuneekin tuottajien kannalta suotuisana.

Sellun vienti Suomesta nousee tänä vuonna uusiin ennätyslukuihin. Koska valtaosa Suomen uudesta kapasiteetista on jo täydessä käytössä, viennin kasvuvauhti hidastuu syksyllä alkuvuoden tahdista. Globaaleilla markkinoilla pitkä- ja lyhytkuituisen sellun suureksi kasvanut hintaero johtaa pitkäkuituisen sellun hintakehityksen tasoittumiseen mikä vaikuttaa myös Suomen keskimääräiseen vientihintaan. Keskimääräisen vientihinnan arvioidaan kuitenkin nousevan tänä vuonna huomattavasti viime vuoden hintaa korkeammaksi. Ensi vuonna keskihinta alenee hieman. Suuri hintaero pitkä- ja lyhytkuituisen sellun välillä vetää pitkäkuituisen sellun hintaa alaspäin ja myös lievästi heikentyvä dollari alentaa euromääräisiä hintoja. Sellun hintataso säilyy kuitenkin korkeana. Vahvana säilyvän kysynnän vetämänä sellun vienti Suomesta kasvaa edelleen ensi vuonna hieman. Lähes täyskäytössä oleva kapasiteetti rajoittaa tulevaisuudessa tuotannon lisäämistä.

Kartongin ja valkaistun sulfaattisellun viennin määrät ja viennin nimelliset yksikköarvot 2007–2019e. Lähde: Tulli ja Luke.

Massa- ja paperiteollisuuden tuotanto ja vientinusteet, 1 000 t. (muutosprosentit edellisvuodesta määrälukujen alla).

	Tuotanto			Vienti		
	2017	2018e	2019e	2017	2018e	2019e
Sellu*	7 703	8 300	8 400	3 179	3 600	3 650
	3	8	1	5	13	2
Paperi	6 654	6 850	6 800	6 224	6 400	6 350
	-2	3	-1	-2	3	-1
Kartonki	3 622	3 800	3 900	3 552	3 750	3 850
	9	5	3	9	5	3

*Tuotantoluvut koskevat kaikkea selluntuotantoa, vientiluvut valkaistua sulfaattisellua. Lähde: Metsäteollisuus ry, Tulli ja Luke.

Massa- ja paperituotteiden nimelliset vientihintaennusteet muutosprosentteina edellisvuodesta.

	2017	2018e	2019e
Sellu*	7 (542 €/t)	19	-4
Paperi	-3 (645 €/t)	3	1
Kartonki	1 (755 €/t)	4	2

*Valkaistu sulfaattisellu.

Lähteet: Tulli ja Luke.

2.3. Metsäteollisuuden kannattavuus

Esa-Jussi Viitala

Suurten metsäteollisuusyhtiöiden kannattavuus on tänä vuonna huippuluokkaa. Liikevoitot ja käyttökatteet ovat samalla tasolla kuin toimialan edellisellä kultakaudella noin 20 vuotta sitten. Myös yhtiöiden pörssikurssit rikkovat ennätyksiä. Kannattavuuden koheneminen koskee kaikkia liiketoiminta-alueita sekä lähes kaikkia tuotteita ja markkinoita.

Vuosi 2018 jää metsäteollisuuden huippuvuodeksi, sillä vuonna 2019 maailmantalouden kasvun ennakoitaan hidastuvan ja sellun hinnan odotetaan kääntyvän lievään laskuun. Papereiden ja kartonkien hinnoista ei odoteta suurta vetoapua massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden edelleen paranemiseen. Hieno- ja erikoispapereiden sekä kartongin kannattavuutta nakertaa korkean sellun hinnan lisäksi muun kustannusinflaation jatkuminen.

Sahateollisuuden kannattavuus säilyy tänä vuonna keskimäärin ennallaan tai paranee hieman, kun erityisesti selvästi kallistunut havutukki leikkaa suurimman osan vientihintojen nousun positiivisesta vaikutuksesta pois. Mäntysahatavaran tuotannon kannattavuus paranee ja kuusisahatavaran heikkenee, mikä tuo pientä helpotusta pääosin mäntyä vientimarkkinoille tuottavien sahojen ahdingolle, joka oli paljolti seurausta mäntysahatavaran tuontimaita koetelleesta öljyn hinnan romahduksesta syksyllä 2014.

Mäntysahojen kannattavuus elpyy

Sahatavaran tuotannon kannattavuusnäkyymiä kirkastaa se, että vienti on kasvanut päävientimarkkinoille Kiinaa ja Britanniaa lukuun ottamatta. Mäntysahatavaran vienti on kasvanut ja hinnat elpyneet selvästi Pohjois-Afrikassa, erityisesti Egyptissä ja Algeriassa. Nämä maat ovat usein ratkaisseet mäntysahatavaran markkinoiden suunnan. Vuoden 2018 alkupuoliskolla mäntysahatavaran tärkeimmät vientimaat olivat Egypti, Japani ja Algeria. Kuusisahatavaralla ne olivat euroalue ja Kiina. Tänä vuonna havusahatavaran keskimääräisen vientihinnan ennustetaan kohoavan 8 prosenttia

Vientimarkkinoiden hyvän vedon vastapainona kustannusinflaatio on kiihtynyt. Saha- ja puutuoteteollisuuden selvästi suurin kustannuserä on raakapuu. Seuraavaksi tärkeimmät kustannuserät ovat työvoima ja pääoma. Niiden jälkeen tulevat kuljetukset ja sähkö. Pääomaa lukuun ottamatta kaikkien näiden panosten hinta kohoaa tänä vuonna.

Havutukin kantohinnan ennustetaan nousevan tänä vuonna 9–10 prosenttia ja yksikkötyövoimakustannusten ennakoitaan kasvavan mekaanisessa metsäteollisuudessa noin kaksi prosenttia. Palkkojen nousua hieman kompensoi työnantajien sosiaalivakuutusmaksujen lievä aleneminen. Sähkö ja raakaöljy ovat tänä vuonna noin kolmanneksen kalliimpia kuin viime vuonna. Lokakuun 2018 alussa öljyn hinta jatkoi nousuaan päätyen korkeimmalle tasolle neljään vuoteen. Vaikka sahat eivät juuri käytä fossiilisia polttoaineita, öljyn hinnan vaikutus realisoituu niille viiveellä ennen muuta tukin tehdashinnan ja sahatavaran kuljetuskustannusten kautta. Tulokunnan vakiintumisen myötä sahayritysten lainojen riskipreemiot oletettavasti pysyvät ennallaan tai hieman kutistuvat. Korkotasoon ei odoteta vielä suurta nousua ensi vuodeen aikaan.

Sahateollisuuden kannattavuus säilyy tänä vuonna keskimäärin ennallaan tai paranee, kun kustannusinflaatio ja erityisesti selvästi kallistunut havutukki leikkaa suurimman osan vientihintojen nousun positiivisesta vaikutuksesta pois. Mäntysahatavaran tuotannon kannattavuus elpyy edellisiin vuosiin verrattuna, mutta kuusisahatavaran tuotannon kannattavuus heikkenee hieman. Viime vuosien kannattavuuskehitys näkyy selvästi myös havutukkien hinnoissa: kuusitukin hinta on ollut nousuteessa erityisesti Kiina-viennin vetämänä jo kolme vuotta, mutta mäntytukki vasta vuoden verran erityisesti Pohjois-Afrikan markkinoiden elpymisen takia.

Vuonna 2019 sahatavaran vientihintaan tai havutukin hintaan ei ennusteta suuria muutoksia. Sen sijaan alan yksikkötyövoimakustannusten ennustetaan nousevan edelleen pari prosenttia. Myös sähkön hinta säilynee korkealla tasolla ainakin Pohjoismaisen sähköpörssin termiinihintojen perusteella. Vientihinta-, tuotanto- ja kustannusennusteiden valossa sahojen kannattavuus säilyy ensi vuonna tämän vuoden tasolla, mikäli alan tuottavuus paranee parin prosentin vuosivauhtia.

Sahateollisuuden kannattavuuden muutosten ohella on tärkeää hahmottaa alan kannattavuustaso. Vuonna 2017 itsenäisten sahojen liikutulosprosentti oli noin kolme, mutta vaihtelu oli erittäin suurta yksittäisten sahojen välillä. Parhailla sahoilla liikutulosprosentti oli yli viisi, kun taas heikoimmilla nollan tuntumassa.

Vieläkin suurempi vaihtelu on oman pääoman tuotoissa. Tilinpäätösten mukaan joillakin sahoilla se on vuodesta toiseen 20–30 prosenttia, toisilla vain muutamia prosentteja. Yritysten pääomarakenne tai yksinkertainen mäntysahatavara-kuusisahatavara -jako tuotannossa ei näitä eroja yksin selitä.

Valuutat ja sivutuotteet

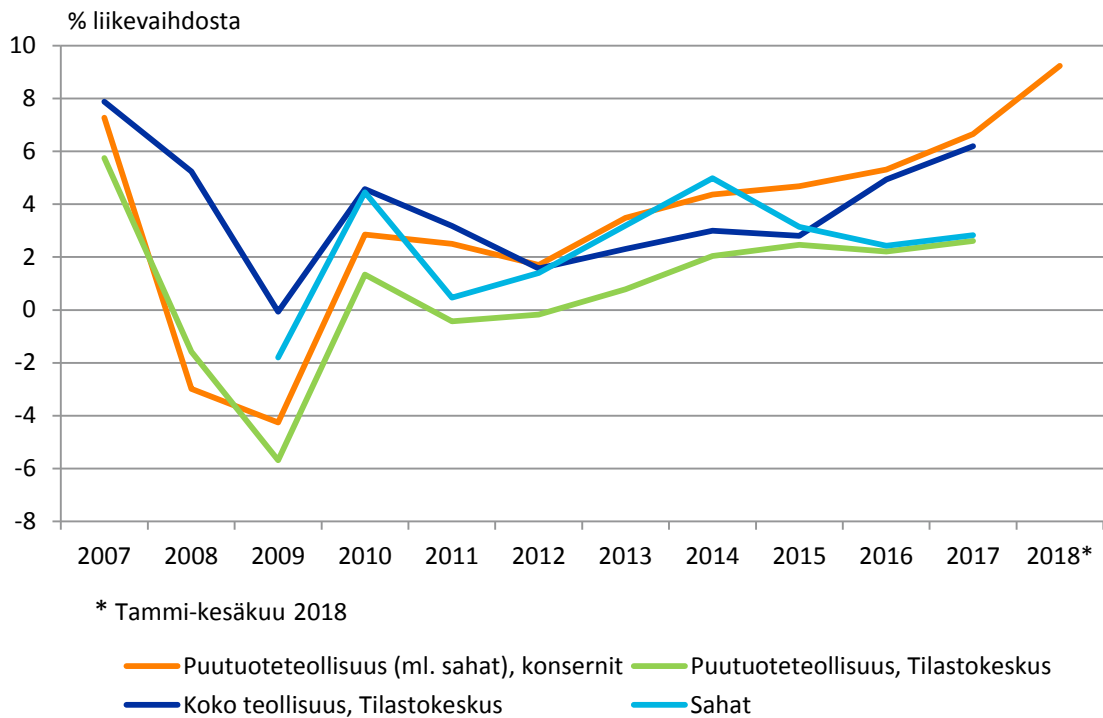
Sahauksen kannattavuuteen vaikuttavat oleellisesti valuuttakurssit, niiden vaihtelut ja niistä koituvat riskit. Paperin ja kartongin vientimarkkinat ovat pääosin Euroopassa ja euroalueella, kun taas sahatavaran viejät ovat suoraan paljon riippuvaisempia kehittyvien markkinoiden talouksista.

Valuuttakurssit vaikuttavat erityisesti mäntysahatavaran vientiin, koska lähes puolet siitä viedään Pohjois-Afrikkaan ja lisäksi Britannia on selvästi tärkein vientimaa Euroopassa. Mäntysahatavaran kysyntään vaikuttaa Pohjois-Afrikassa erityisesti Egyptin ja Algerian talouskehitys. Algerian talous perustuu öljyn ja maakaasun vientiin, ja myös Egypti on – osin suoraan, osin välillisesti – riippuvainen niistä saatavista tuloista. Lähi-idän maista erityisesti Saudi-Arabia on perinteisesti tukenut Egyptin taloutta ylläpitääkseen poliittista vakautta tässä Afrikan väkirikkaimmassa valtiossa. Vakaus tuo Egyptiin turisteja ja sen myötä valuuttatuloja, joilla voidaan sitten ostaa esimerkiksi sahatavaraa.

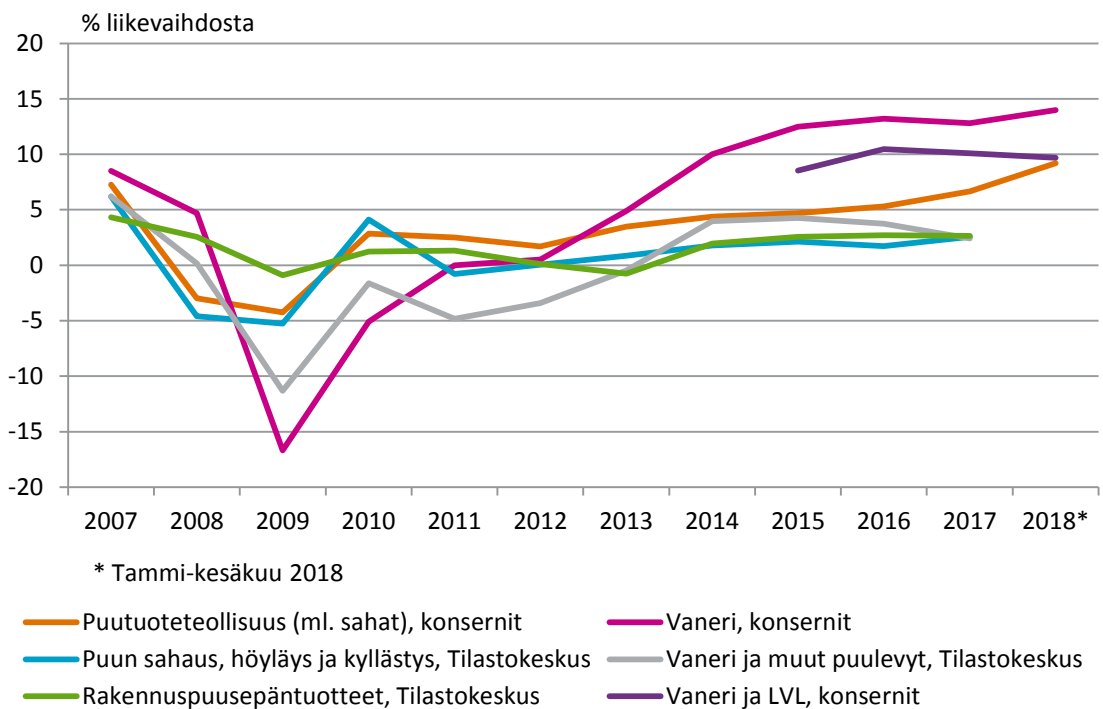
Vuoden 2018 alkupuolelta lähtien Algerian talouden vakaantuminen on perustunut osin keskuspankin setelirahoitukseen. Dinaareja painamalla on käynnistetty uudelleen monet julkiset investointihankkeet, jotka ehdittiin jo ajaa alas öljytulojen pienentyessä rajusti loppuvuonna 2014. Maan öljy- ja maakaasutulot ovat tämän vuoden aikana lisääntyneet roimasti, mikä on tasapainottanut budjettia ja vaihtotasetta sekä estänyt dinaarin kurssia heikentymistä entisestään.

Vaikka Egyptin punnan ja Algerian dinaarin kurssit vaikuttavat suomalaisen mäntysahatavaran kysyntään, sahatavaran keskeisimmät myyntivaluutat ovat edelleen Yhdysvaltain dollari ja Englannin punta. Niiden lisäksi merkitystä on Japanin jenillä. Hintakilpailukyvyn kannalta vaikutusta on myös Ruotsin kruunulla, Venäjän ruplalla ja Kiinan yuanilla. Kaikki viimeksi mainitut valuutat ovat tällä hetkellä erittäin heikkoja, mikä antaa ruotsalaisille ja venäläisille sahureille merkittävää kilpailuetua kaikilla markkinoilla. Vaikka kuusisahatavaran vienti on selvästi vähemmän altis valuuttakurssien vaihteluille kuin mäntysahatavaran – mäntysahatavarasta vain 15 prosenttia viedään euroalueelle, kun kuusisahatavaralla vastaava osuus on 40 – välillisesti ja hintakilpailukyvyn kautta erityisesti ruolan ja kruunun kurssit vaikuttavat siihenkin.

Kannattavuuteen vaikuttavat myös sahojen myymien sivutuotteiden hinnat. Sivutuotteista tärkeimpiä ovat sahadake, kuori ja puru. Hyvälaatuinen hake ohjataan massa- ja paperiteollisuuteen. Kuori ja puru yleensä poltetaan joko sahojen omissa tai lähellä sijaitseissa muissa voimalaitoksissa. Sivutuotteiden osuus sahojen liikevaihdosta on tyypillisesti 15 prosentin luokkaa, joten suuret muutokset hinnoissa voivat heiluttaa sahojen tuloksia merkittävästi. Massateollisuuden näkökulmasta hakkeen hinnoitteluun vaikuttaa ennen muuta sen alkuperä, palakoko ja kuoripitoisuus.

Puutuoteteollisuuden sekä Suomen koko teollisuuden yritysten keskimääräinen kannattavuus 2007–2018* liikevaihdosta mitattuna. Sahojen tiedot poimittu yhdeksän suuren itsenäisen sahan tilinpäätöksistä. Lähteet: Tilastokeskus, Metsä Group, Stora Enso Oyj, UPM-Kymmene Oyj, itsenäisten sahojen tilinpäätökset.

Puutuoteteollisuuden alatoimialojen kannattavuus 2007–2018* liikevaihdosta mitattuna. Lähteet: Tilastokeskus, Metsä Group, Stora Enso Oyj, UPM-Kymmene Oyj.

Vanerin tekeminen kannattaa

Vanerin tuottajilla menee edelleen hyvin. Pääoman tuotolla mitattuna toimialan kannattavuus on huippuluokkaa. Koivutukin hinta on kääntynyt alan hyvän kannattavuuden vetämänä pieneen nousuun viimeisen vuoden aikana. Kun myös muut kustannukset (työvoima, energia, kemikaalit ym.) nousevat, koivuvanerin tuotannon kannattavuuden ennustetaan hieman heikkenevän tänä vuonna. Sama koskee havuvanerin tuotantoa.

Vuonna 2019 vanerin tuotannon kannattavuuden odotetaan säilyvän tämän vuoden tasolla, kun lehti- ja havuvanerin vientihinnat nousevat hieman, yksikkötyövoimakustannukset pari prosenttia ja tärkeimmän panoksen eli tukin (kuusi ja koivu) hinnan ennakoidaan pysyvän jokseenkin ennallaan. Vanerin kannattavuuden säilymistä ennallaan tänä ja ensi vuonna tukee kotimaan tuotantomäärien ennustettu nousu 3 prosentilla, joskin hintojen muutosten vaikutus kannattavuuteen on myös vaneriteollisuudessa moninkertainen tuotantomäärien muutoksiin verrattuna.

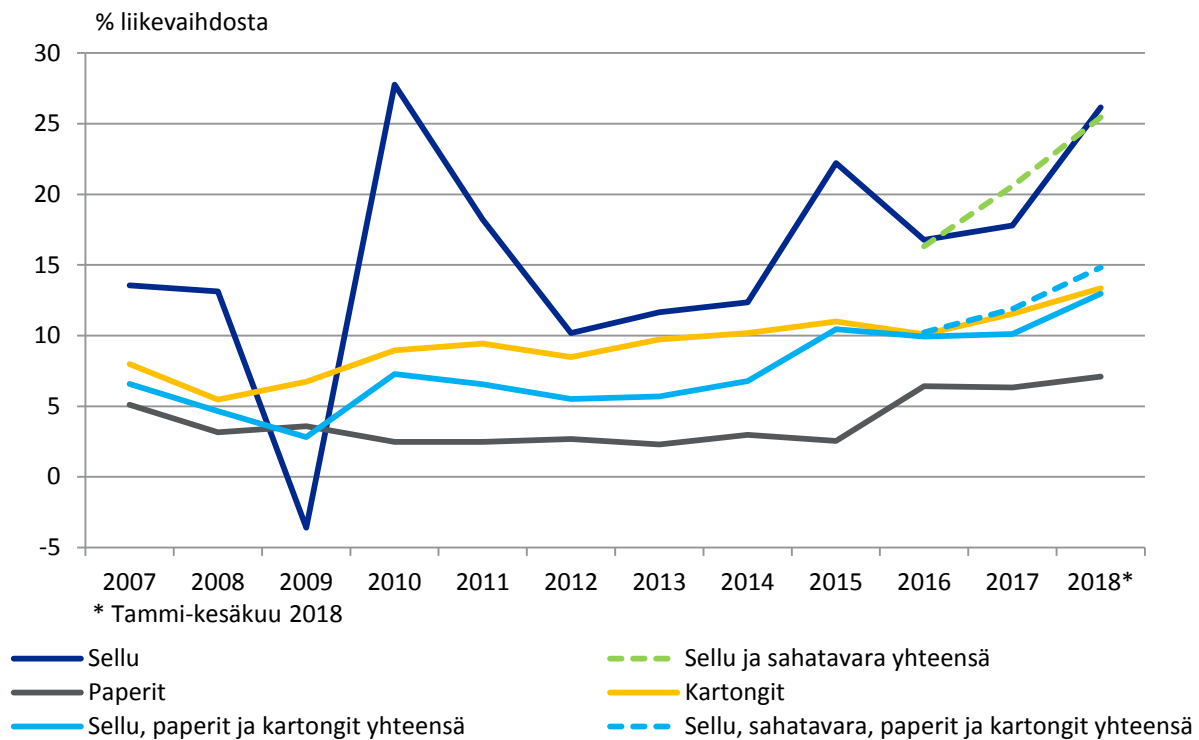
Vanerista noin 90 prosenttia viedään Eurooppaan, jonne markkinanäkymät ovat kohtalaisen vaakaat. Suorat valuuttakurssivaikutukset ovat vanerille pienemmät kuin sahatavaralle, joskin euroalueen ulkopuoliset Iso-Britannia ja Ruotsi kuuluvat vanerin tärkeimpiin vientimaihin. Vaikutus realisoituu paitsi suoraan myyntivaluuttojen kautta myös epäsuorasti euron kurssin indikoiman hintakilpailukyvyyn kautta. Halpaa rakennushavuvaneria tuodaan Eurooppaan muun muassa Brasiliasta, jonka valuutan realin (BRL) arvo on alimmalla tasollaan euroon nähden yli 20 vuoteen. Viimeisen vuoden aikana se on heikentynyt euroon nähden noin 20 prosenttia. Heikkolaatuisella havuvanerilla on myös muita kilpailijoita, esimerkiksi OSB-levyt, joita tuodaan EU-alueelle varsinkin Venäjältä, Valko-Venäjältä ja Ukrainasta. Myös niiden valuutat ovat heikentyneet reippaasti sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä.

Alempien työvoimakustannusten ja puuraaka-aineen houkuttelemina suuret suomalaiset vaneriyhtiöt UPM ja Metsä Wood ovat viime vuosina investoineet merkittävästi Viroon ja Venäjälle. Tämän vuoksi niiden segmenttiedot eivät enää kovin hyvin kuvaa kotimaisen vaneriteollisuuden kannattavuutta. Sama koskee Tilastokeskuksen lukuja, koska yhden alalla toimivan suuren yhtiön toimialaluokkaa muutettiin vuonna 2017.

Jalostusasteen nousu parantaisi kannattavuutta

Suomen sahateollisuuden kannattavuuden parantamiseksi jalostusastetta pitäisi nostaa samalla, kun toimialan hintakilpailukyvyyn tulisi säilyä hyvänä. Kehittyvät markkinat, erityisesti Pohjois-Afrikka ja Lähi-itä, ovat perinteisesti olleet mäntysahatavaran alemmissa, ennen muuta rakentamiseen käytävissä laatussegmenteissä tärkeitä asiakkaita. Tällaisilla markkinoilla hintakilpailukyvyyn merkitys on usein ratkaiseva. Mitä korkeampiin laatuihin mennään, sitä enemmän painottuvat myös muut seikat, kuten toimitusvarmuus ja toimitusten joustavuus. Sama koskee vaneria.

Esimerkki pyrkimyksestä jalostusasteen nostamiseen ovat Stora Enson Wood Products -divisionan investoinnit. Divisiona on viimeisen viiden vuoden aikana investoinut merkittävästi korkeamman lisäarvon tuotteisiin. Tuotejakaumaa on pyritty vähitellen siirtämään perussahatavaraa korkeamman jalostusasteen niin sanottuihin insinööripuutuotteisiin (mm. CLT ja LVL) ja rakennusratkaisuihin. Mallia tähän on haettu erityisesti Itävallasta, joka on tällä hetkellä alan johtava maa. Divisionan sijoitetun pääoman tuotto oli alkuvuonna 2018 ennätystasolla (26 %).

Massa- ja paperiteollisuuden alatoimialojen kannattavuus 2007–2018* liikeulosprosentilla mitattuna. Lähteet: Metsä Group, Stora Enso Oyj ja UPM-Kymmene Oyj.

Stora Enso on Euroopan suurimpia ristiinliimattujen massiivipuulevyelementtien (CLT) valmistaja. Tällä hetkellä sen CLT-tuotanto on Itävallassa kahdessa tehtaassa. Vuonna 2019 tuotanto laajenee Keski-Ruotsiin Gruvön sahan viereen. Stora Enson kanssa likimain yhtä suuri CLT:n tuottaja on itävaltalainen perheyhtiö Binderholz, joka runsas kaksi vuotta sitten osti Vapo Timberiltä Lieksan ja Nurmeksen sahat.

Kannattavuusvertailussa kotimaisiin sahoihin nähden on huomioitava paitsi erot tuotantorakenteessa, myös se, että noin puolet Stora Enson sahauskapasiteettista on alhaisten työvoimakulujen maissa: Baltiassa, Puolassa, Tšekissä ja Venäjällä. Tuotantoa on myös heikosta kruunusta hyötynneessä Ruotsissa. Stora Enson investoinnit kehittyneiden rakennustuotteiden tuotantoon ovatkin selvästi kohdistuneet korkeampien työvoimakustannusten maihin eli Itävaltaan, Ruotsiin ja Suomeen.

Muuttuvat kulut vaikuttavat merkittävästi kannattavuuteen

Sellun maailmanmarkkinahinta rikkoo ennätyksiä. Myös papereiden ja kartonkien hinnat ovat olleet nousussa. Tänä vuonna niiden vientihintojen ennustetaan kallistuvan 3–4 prosenttia. Sellun korkea hinta hyödyttää metsäyhtiöitä, mutta toisaalta korkeammat sellukustannukset painavat papereiden ja kartonkien tuotannon kannattavuutta. Talouskasvun elpymisen johdosta myös muu kustannusinflaatio on vähitellen kiihtymässä. Erityisen selvästi tämä näkyy kuitupuun, sähkön ja fossiilisten polttoaineiden kallistumisena.

Suomen suurimmilla metsäteollisuuskonserneilla puun ja kuidun osuus kaikista liiketoiminnan kuluista on 30–35 prosenttia, kemikaalien sekä täyte- ja päällystysaineiden noin 10 prosenttia ja energian 7–8 prosenttia. Tuotteiden jakelun osuus on noin 10 prosenttia ja muiden muuttuvien kulu- jen 15 prosentin suuruusluokkaa. Viimeksi mainittuihin kuuluu esimerkiksi materiaaleja, polttoaineita ja varaosia. Kun liiketoiminnan kokonaiskuluista 70–75 prosenttia on muuttuvia kuluja, niiden pienilläkin muutoksilla voi olla merkittävä vaikutus suurten metsäteollisuuskonsernien kannattavuuteen. Kiinteistä kuluista merkittävimpiä ovat henkilöstö-, kunnossapito- ja muut hallinnolliset kulut.

Kun tarkastelu rajataan koskemaan vain kotimaista massa- ja paperiteollisuutta, luvut muuttuvat jonkin verran. Kuitukustannusten osuus laskee, mutta kuitupuun ja saharahaake säilyvät tärkeimpinä muuttuvina kustannuserinä. Niiden jälkeen tulevat työvoima, sähkö ja kuljetukset. Tärkeitä ovat myös kemikaalit sekä erilaiset täyte-, päällystys- ja sideaineet. Kustannuserien painoarvo vaihtelee lopputuotteittain, osin paljonkin.

Sellun ja puun hintojen nousu nakertaa kannattavuutta

Vallitseva sellun huippusuhdanne on johtanut kuitupuun hinnan nousuun viimeisen vuoden aikana. Ruotsissa, Norjassa ja Baltiassa kuitupuun hinnat ovat nousseet 15–30 prosenttia. Suomessa kuitupuun hintojen ennustetaan nousevan tänä vuonna selvästi vähemmän, 8–11 prosenttia. Lisäksi Suomessa puun hinta on noussut muihin verrokkimaihin nähden poikkeuksellisella tavalla: tukkipuun hinta on noussut enemmän kuin kuitupuun. Myös hakkeen hintaan kohdistuu nousupaineita erityisesti tukkipuun kallistumisen myötä.

Keräyspaperin markkinoiden osalta tilanne on kaksijakoinen: korkealaatuisen keräyspaperin hinta on hienoisessa nousussa, heikkolaatuisen sen sijaan laskussa. Markkinoita myllersi alkuvuonna Kiinan päätös kieltää heikkolaatuisen sekajätepaperin tuonti, mikä sekoitti erityisesti Yhdysvaltain ja Englannin markkinoita. Kevään jälkeen tilanne on hieman tasaantunut, mutta laadun merkityksen odotetaan korostuvan markkinoilla jatkossakin. Yksikkötyövoimakustannusten odotetaan nousevan metsäteollisuudessa tänä vuonna maltillisesti eli noin kaksi prosenttia.

Kemikaali- ja täyteainekustannukset ovat kehittyneet epäyhtenäisesti. Joidenkin aineiden hinta on noussut selvästi, toisten on pysynyt vakaana. Ensin mainittuihin kuuluu muun muassa sellunkeittossa tarvittava natriumhydroksidi, jälkimmäisiin esimerkiksi kaoliini ja talkki, joita käytetään paperi- ja kartonkituotteiden valmistuksessa täyte- ja päällystysaineina. Nämä hintakehitykset heijastavat lopputuotteiden, erityisesti sellun ja aikakauslehtipapereiden kysyntä- ja markkinatilannetta. Eräät yhdysvaltalaiset tuottajat ovat äskettäin ilmoittaneet nostavansa myös kalsiumkarbonaatin hintaa 4–8 prosenttia. Suomen paperi- ja kartonkiteollisuus hankkii tämän raaka-aineen pääosin kotimaasta.

Suurista valmistajista muun muassa Kemira ja BASF ovat tänä vuonna ilmoittaneet jo useista sellu-, paperi- ja vesikemikaaleja koskevista hinnankorotuksista. Viimeksi Kemira ilmoitti lokakuun alussa nostavansa sellun ja paperin valmistuksessa käytettävien lisäainepolymeerien hintoja maailmanlaajuisesti 7–15 prosenttia. Lisäainepolymeerejä käytetään sellu- ja paperiteollisuudessa muun muassa tehostamaan kuivausprosesseja. Myös BASF on ilmoittanut tänä vuonna jo kolmesta eri paperikemikaaleja koskevasta hinnankorotuksesta. Kesäkuussa hintoja nostettiin 10 prosenttia. Yhtiöt ovat perustelleet korotuksia markkinatilanteella sekä raaka-aine- ja kuljetuskustannusten nousulla.

Kuljetuskustannukset ovat selvässä nousussa. Öljyn hinnan nousu on kallistanut myös maakaasua niin, että maakaasuenergian keskihinta on noussut Suomessa viimeisen vuoden aikana noin 20 prosenttia. Metsä Boardin tehtaiden polttoainehankinnasta noin neljännes on maakaasupohjaista. UPM:llä maakaasun, öljyn ja hiilen osuus lämmöntuotannon polttoaineista on konsernitasolla edelleen 27 prosenttia, vaikka osuus on viime vuosina koko ajan pienentynyt.

Myös sähkön hinta on kivunnut selvästi ylöspäin. Syynä on etenkin kuiva kesä ja siitä johtuva vajaus Pohjoismaisissa vesivarastoissa. Vaikka vesitilanne on syksyn mittaan hieman parantunut, päästöoikeuden ja polttoaineiden hinnat tukevat osaltaan sähkön kallistumista. Ensi vuonna käyttöön otettava ns. markkinavakauserveri tulee vähentämään merkittävästi päästöoikeuksien tarjontaa markkinoilla. Päästöoikeuden hinnan viimeaikainen raju nousu johtuu osittain tästä.

Meriliikenteen kustannukset ovat myös nousussa, joskin raaka-aineiden merirahtiliikenteen hintoja mittaava Baltic Dry Index on edelleen historiallisesti alhaisella tasolla. Kyseinen indeksi mittaa kustannuksia ja niiden muutoksia 23:lla merirahtiliikenteelle tärkeällä reitillä. Indeksillä on noussut selvästi ja trendinomaisesti viimeiset kolme vuotta, mutta toisaalta lähtötaso vuoden 2016 alussa oli matalin kahteenkymmeneen vuoteen. Pääomakustannuksiin ei odoteta vielä tänä vuonna suuria muutoksia.

Vuonna 2019 sellun vientihinnan ennustetaan laskevan 4 prosenttia. Kartongin keskimääräinen vientihinta sen sijaan nousee edelleen 2 prosenttia ja paperien prosentin. Kun samaan aikaan tärkeimmän tuotantopanoksen eli kuitupuun hinnan ennustetaan säilyvän lähes ennallaan, yksikkötyövoimakustannusten kohoavan pari prosenttia ja muun kustannusinflaation jatkuvan, massa- ja paperiteollisuuden kannattavuuden voidaan ennustaa laskevan hieman ensi vuonna. Kartongin tuotannon kannattavuus jatkuu vakaana.

Suurin epävarmuus liittyy sellun hinnan kehitykseen. Havusellun hinnalla on erityisen suuri vaikutus Metsä Fibren tulokseen, koska se myy paljon markkinasellua. Sellun hintavaikutus on kohtalaisen suuri myös Stora Ensolla. UPM:n kannattavuuteen sellun hinnan muutoksilla on pienin vaikutus, koska yhtiö käyttää pääosan valmistamastaan sellustaan omilla tehtailtaan. Vaikka UPM lisäksi myy ja ostaa runsaasti markkinasellua, sellun hinnan 10 prosentin muutoksen nettovaikutus sen liikevoittoon on yrityksen oman arvion mukaan vuositasolla vain 52 miljoonaa euroa. Yhtiön tuotantorakenteen vähittäisen muutoksen myötä nettovaikutus on viime vuosina hieman kasvanut, sillä ennen vuotta 2012 se oli negatiivinen.

Valuuttakursseilla suuri vaikutus tuloksiin

Markkinoille tulon esteet mittavine pääoma- ja tietotaitovaateineen ovat useimmissa metsäteollisuuden tuotteissa korkeat, mikä osaltaan suojaa varsinkin alan johtavien yhtiöiden asemaa ja hinnoitteluvoimaa markkinoilla. Samat tekijät suojaavat myös niiden kannattavuutta lyhyellä ja jossain määrin myös keskipitkällä aikavälillä.

Markkinaolosuhteet ovat nyt poikkeuksellisen suotuisat massa-, kartonki ja paperiteollisuudessa. Alan kotimaisten yritysten yhteenlasketun tuloksen edelleen parantuminen edellyttäisi, että viimeisetkin ulkoiset tekijät kääntyisivät niille aikaisempaa suotuisemmiksi. Yksi niistä on Yhdysvaltain dollarin kurssi. Dollarin vahvistuminen 10 prosentilla euroon nähden kasvattaisi kolmen suuren metsäteollisuusyhtiön euromääräistä liikevoittoa noin 400 miljoonalla eurolla, jos valuuttasuojauksia ei oteta huomioon. Myös Ruotsin kruunun kurssin merkitys on suuri: sen vahvistuminen 10 prosentilla pienentäisi Stora Enson ja Metsä Boardin liiketulosta yhteensä 140 miljoonaa euroa, jos muut valuutat pysyisivät ennallaan. Viimeisen vuoden aikana kruunu on heikentynyt 10 prosenttia.

Vieläkin suurempi merkitys on perinteisten papereiden hinnoilla. Niiden kallistuminen kymmenellä prosentilla parantaisi UPM:n ja Stora Enson liiketulosta vuositasolla yhteensä peräti 800 miljoonaa euroa. Hintojen laskun vaikutus olisi yhtä suuri mutta päinvastainen. Vuonna 2017 UPM:n ja Stora Enson liiketulokset olivat yhteensä 2,3 miljardia euroa. Tämä selittää, miksi aikakauslehti-, sanomalehti- ja hienopapereiden hintaeroosion torjuminen on niille niin tärkeää.

2.4. Metsäteollisuuden työllisyys

Leena Kalliovirta

Vuonna 2017 metsäteollisuuden työllisten määrä kasvoi noin 4 prosenttia ollen 41 000 henkilöä. Toimialan sisällä työllisyyskehitys vaihteli: saha- ja puulevyteollisuudessa työllisyys heikkeni hieman, mutta rakennuspuusepänteollisuudessa sekä massa- ja paperiteollisuudessa työllisyys parani. Vuonna 2018 työllisten määrän arvioidaan nousevan 41 500 henkilöön. Rakennuspuusepänteollisuudessa sekä massan, paperin ja kartongin tuotannossa työllisyyden arvioidaan kohenevan. Puulevyteollisuudessa ja paperi- ja kartonkijalosteiden valmistuksessa työllisten määrä pysynee aiemmalla tasollaan, mutta sahateollisuudessa työllisten määrä laskee hieman vuoden 2017 tasolta. Varovaisen arvion mukaan vuonna 2019 metsäteollisuuden työllisten määrä pysyy kuluvan vuoden tasolla.

Massa- ja paperiteollisuudessa työllisyys paranee

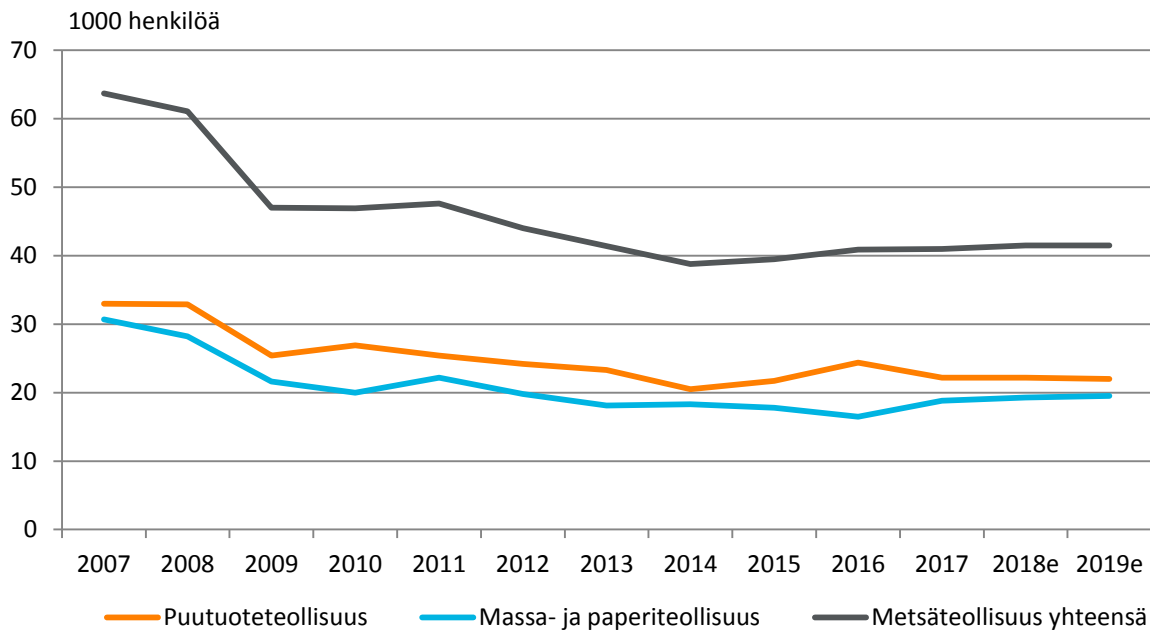
Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen otantatietojen ja kansantalouden tilinpitoon perustuvan arvion mukaan metsäteollisuus työllisti vuonna 2017 noin 41 000 henkilöä (+4 % edellisvuodesta), joista puutuoteteollisuudessa työskenteli noin 22 200 ja massa- ja paperiteollisuudessa noin 18 800 henkilöä. Saha- ja puulevyteollisuudessa työllisyys laski hieman edellisvuodesta. Rakennuspuusepänteollisuudessa työllisten määrä kasvoi 3 prosenttia kotimaisen rakentamisen vilkastuttua. Massa- ja paperiteollisuudessa työllisten määrä kasvoi 10 prosenttia. Paperi- ja kartonkijalosteiden tuotannossa työllisten määrä kasvoi otannan mukaan lähes tuhat henkeä, mutta tämä muutos lienee otantavaihtelua: Vuonna 2015 tällä toimialalla työskenteli otannan mukaan 2900 henkilöä, vuonna 2016 vain 1400 henkilöä, ja vuonna 2017 arvio on jälleen yli kaksituhatta henkilöä.

Tammi-heinäkuussa 2018 puutuoteteollisuus työllisti noin 22 200 henkilöä eli yhtä paljon kuin vuotta aiemmin. Sahateollisuuden työllisten määrä laski 2 prosenttia, levyteollisuuden työllisten määrä pysyi ennallaan, ja rakennuspuusepänteollisuudessa työllisten määrä kasvoi 2 prosenttia vuoden 2017 määrästä. Rakennuspuusepänteollisuuden työllisyyden ei loppuvuonna uskota nousevan alkuvuoden lukuihin nähden, sillä osa jalostusketjusta on siirtynyt ulkomaille. Vuoden 2018 lopussa puutuoteteollisuuden työllisten määrän arvioidaan pysyvän noin 22 200 henkilössä.

Metsäteollisuuden työlliset 2017–2019e keskimäärin, henkilöä.

	2017	2018e	2019e
Sahateollisuus	8 200	8 000	7 800
Puulevyteollisuus	3 700	3 700	3 700
Rakennuspuusepänteollisuus	10 300	10 500	10 500
Puutuoteteollisuus yhteensä	22 200	22 200	22 000
Massan, paperin ja kartongin tuotanto	16 500	17 000	17 200
Paperi- ja kartonkijalosteiden tuotanto	2 300	2 300	2 300
Massa- ja paperiteollisuus yhteensä	18 800	19 300	19 500
Metsäteollisuus yhteensä	41 000	41 500	41 500
Muutos edellisestä vuodesta	4	1	0

Lähteet: Tilastokeskus ja Luke. Vuoden 2017 luvut yhdistävät informaatiota kansantalouden tilinpidosta ja työvoimatutkimuksen otantatiedoista.

Metsäteollisuuden työlliset (1 000 henkilöä) 2007–2019e. Lähteet: Tilastokeskus ja Luke.

Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) elokuun 2018 suhdannebarometrin mukaan puuteollisuuden yritykset ennustavat tuotannon kasvavan, mutta henkilöstön määrän pysyvän likimain ennallaan. Puutuoteteollisuudessa työvoiman tarpeen arvioidaan vähentyvän hieman vuonna 2019 tuotannon hidastumisen myötä. Myös uudisrakentamisen arvioidaan hieman vähenevän ja työllisten määrän arvioidaan laskevan puutuoteteollisuudessa 22 000 henkilöön.

Tammi-elokuussa 2018 massa- ja paperiteollisuus työllisti 19 300 henkilöä eli 3 prosenttia enemmän kuin vastaavana aikana vuotta aiemmin. Työllisyyden nousu tapahtui massan, paperin ja kartongin tuotannossa, kun taas paperi- ja kartonkijalosteiden tuotannossa työllisten määrä pysyi ennallaan. Sellun ja kartongin tuotanto on säilynyt korkealla tasolla ja paperin tuotanto on alkuvuonna 2018 kasvanut. Vuoden 2018 aikana paperia arvioidaan tuotettavan 3 prosenttia enemmän kuin vuonna 2017. Sellun ja kartongin tuotannon kasvun ennustetaan kuitenkin jatkuvan. Tuotannon kasvu saadaan kapasiteetin käyttöastetta nostamalla, joten massa- ja paperiteollisuuden työvoiman arvioidaan pysyvän alkuvuoden tasolla vuonna 2018.

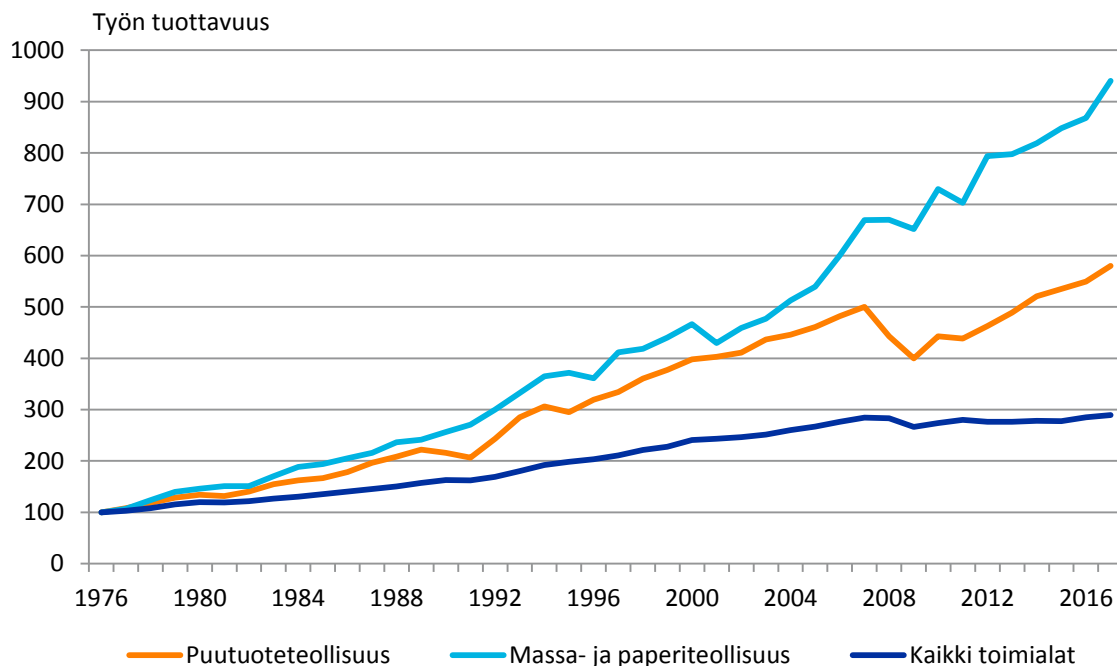
EK:n suhdannebarometrin mukaan massa- ja paperiteollisuudessa suhdannetilanne on selvästi tavanomaista parempi. Sekä sellun että kartongin tuotannon ennustetaan kasvavan edelleen vuonna 2018. Markkinanäkymät jatkuvat erityisesti sellun ja kartongin osalta hyvinä ja nykyistä tuotantokapasiteettia hyödynnetään lähes täysimääräisesti myös ensi vuonna. Paperin tuotannon ennustetaan laskevan ensi vuonna prosentin tämän vuoden tasosta kysynnän laskun myötä. Vuonna 2019 massa- ja paperiteollisuuden työllisten määrän arvioidaan hieman kasvavan 19 500 henkilöön muun muassa oppisopimuskoulutukseen otettujen työntekijöiden myötä. Jo tänä vuonna on massa- ja paperiteollisuudessa ollut rekrytointivaikeuksia ja uutta työvoimaa tarvitaan lähivuosina nykyisen työvoiman jäädessä eläkkeelle.

Työvoimatutkimuksen tammi-heinäkuun 2018 lukuihin perustuva keskimääräinen työttömyysaste metsäteollisuudessa oli 5 prosenttia, kun se kaikilla toimialoilla keskimäärin oli 7,3 prosenttia. Vuonna 2019 metsäteollisuuden työttömyysasteen arvioidaan pysyvän vuoden 2018 tasolla.

Metsäteollisuuden työn tuottavuus

Vuonna 2016 metsäteollisuuden työn tuottavuus nousi edellisvuodesta: puutuoteteollisuudessa 3 prosenttia ja massa- ja paperiteollisuudessa 2 prosenttia. Työn tuottavuus nousi edelleen huomasti vuonna 2017 molemmilla toimialoilla. Puutuoteteollisuudessa tuottavuus kohosi 6 prosenttia ja massa- ja paperiteollisuudessa 8 prosenttia. Vastaavana aikana kaikilla toimialoilla työn tuottavuus kasvoi 3 prosenttia vuonna 2016 ja 2 prosenttia vuonna 2017.

Työn tuottavuuden nousu vähentää työllistämispaineita, kun tuottavuus kasvaa henkilöstön määrän pysyessä samana. Erityisesti massa- ja paperiteollisuudessa työn tuottavuus on viimeisen yli neljänkymmenen vuoden aikana kasvanut voimakkaasti ollen vuosittain yli 5 prosenttia. Puutuoteteollisuudessa vastaava keskimääräinen työn tuottavuuden kasvu on ollut yli 4 prosenttia vuodessa. Siten vuonna 2017 sekä puutuoteteollisuuden että massa- ja paperiteollisuudessa työn tuottavuuden kehitys on ollut keskimääräistä vahvempaa. Tähän lienee vaikuttanut erityisesti massa- ja paperiteollisuuden uusien tuotantolinjojen täysimääräinen käyttö. Tiedot metsäteollisuuden tuottavuuskehityksestä perustuvat Tilastokeskuksen uudistettuun kansantalouden tilinpitoon (ESA2010). Luokituksen muutosten takia tiedot saattavat poiketa ennen vuotta 2014 julkaistuista tiedoista.

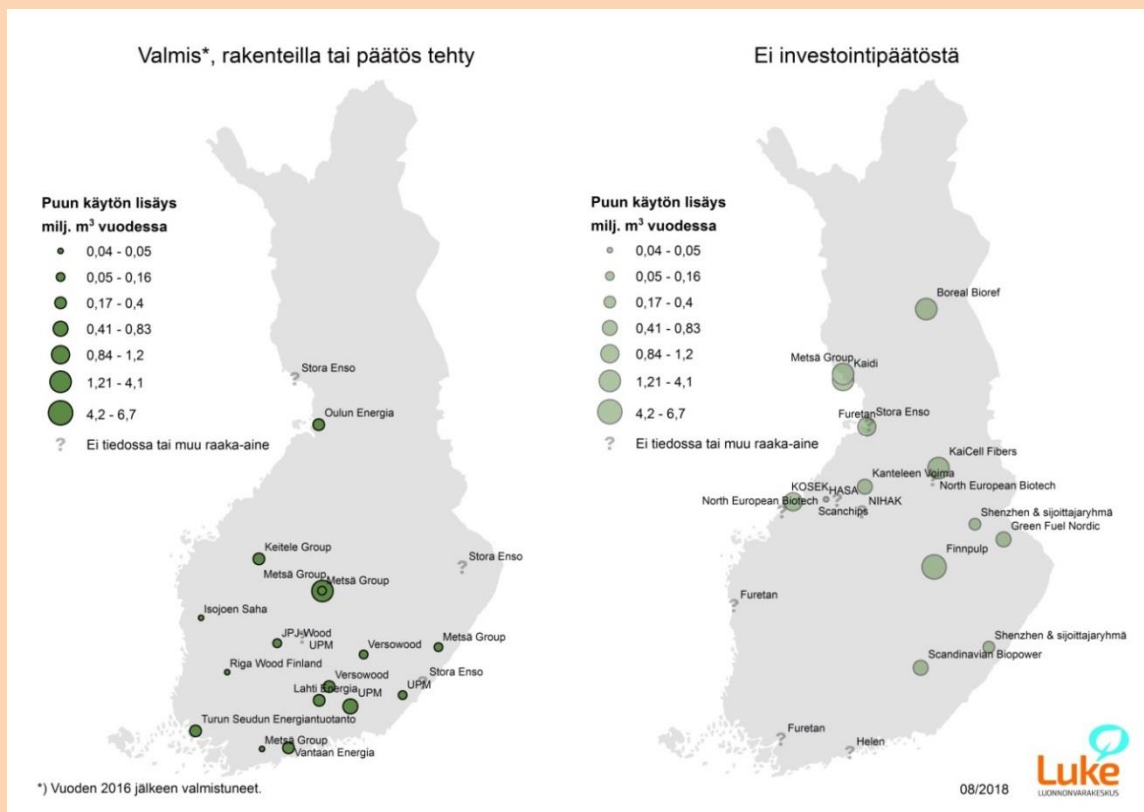
Metsäteollisuuden työn tuottavuusindeksin (1976=100) kehitys 1976–2017. Lähde: Tilastokeskus.

Puun käyttöä lisääviä investointeja Suomessa

Perttu Anttila ja Antti Mutanen

Viime vuosina Suomessa on toteutettu lukuisia puun käyttöä lisääviä investointeja, joista merkittävin on Metsä Fibren (Metsä Group) syksyllä 2017 käynnistynyt biotuotetehdas Äänekoskella. Äänekosken ohella on vuoden 2016 jälkeen valmistunut sellun tuotantoa kasvattavia investointeja myös Kouvolassa ja Lappeenrannassa. Lisäksi on toteutettu lukuisia hankkeita sahatavaran, viulun, viilupuun, CLT:n ja puupohjaisen bioenergian tuotannon lisäämiseksi eri puolilla Suomea. Vuoden 2016 jälkeen valmistuneiden hankkeiden vaikutus puun käyttöön on karkeasti arvioituna liki 6 miljoonaa kuutiometriä tukki-, kuitu- ja energiapuuta. Lisäksi hankkeet, joista investointipäätös on tehty, mutta jotka eivät ole vielä valmistuneet, kasvattavat puun käyttöä yli 0,5 miljoonaa kuutiometriä.

Puun käyttöä lisääviä investointisuunnitelmia on runsaasti. Niistä merkittävimmät kohdistuvat sellun sekä biopolttoaineiden tuotantoon. Pelkästään Kemin, Kemijärven, Kuopion ja Paltamon selluhankkeiden sekä Oulun sellu-kemihierrehankkeen yhteenlaskettu puuraaka-ainetarve on noin 17 miljoonaa kuutiometriä. Biopolttoaineiden sekä lämmön ja sähkön tuotanto hyödyntää metsäteollisuuden sivuvirtoja ja metsäteollisuudelle kelpaamatonta pienpuuta, latvusmassaa ja kantoja. Lisäksi käytössä olevasta tekniikasta ja eri raaka-aineiden saatavuudesta riippuen puuta voidaan mahdollisesti myös korvata muilla biomassoilla. Puuhun perustuvien biopolttoainehankkeiden puunkäyttövaikutusten arviointi onkin epävarmaa. Tällä hetkellä tiedossa olevien puupohjaisen bioenergian (polttoaineet, lämpö, sähkö) hankesuunnitelmien puunkäyttö olisi arviolta 6 miljoonaa kuutiometriä, ja suurelta osin sivuvirtoja, kuten kuorta ja purua, sekä energiapuuta. Oheisessa kuvassa on esitetty investointeja ja -suunnitelmia, jotka lisäävät puun käyttöä. Kuvasta puuttuvat ne investoinnit metsäteollisuuden tai energian tuotantoon, jotka eivät todennäköisesti lisää puun käyttöä merkittävästi.

Puun käyttöä lisääviä investointeja ja investointisuunnitelmia Suomessa. Lähde: Luke.

3. Metsätalous

3.1. Puuvarojen käyttö

Kari Härkönen

Vuonna 2017 Suomen metsistä hakattiin 72,4 miljoonaa kuutiometriä runkopuuta, josta 63,2 miljoonaa kuutiometriä oli ainespuuta ja 9,2 miljoonaa kuutiometriä energiapuuta. Hakkuumäärät ovat olleet kasvussa koko 2010-luvun lähtien vuosikymmenen vaihteen noin 60 miljoonan kuutiometrin tasosta. Hakkuumäärien kasvu on ollut reipasta kolmen edellisen vuoden aikana ja 70 miljoonan taso ylitettiin ensi kerran vuonna 2016. Tämän vuoden kotimaisen ainespuun kertymäennuste on 68 miljoonaa kuutiometriä. Suomen metsävarat riittävät kyseisen puumäärän hakkaamisen kestävästi.

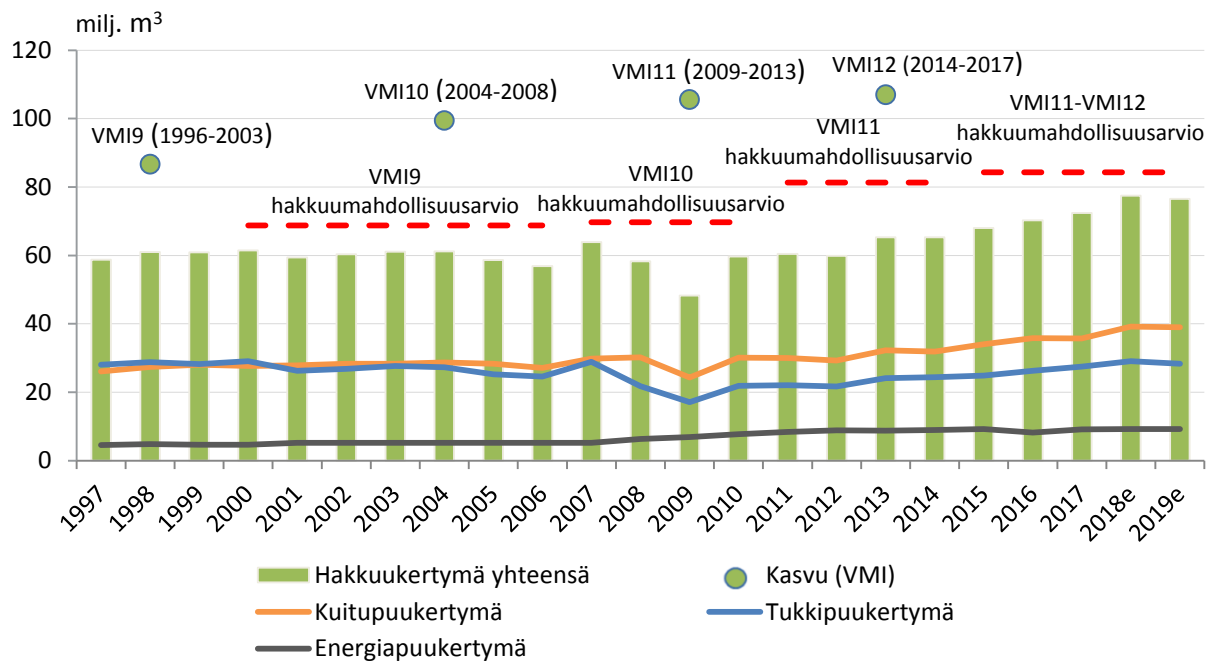
Valtakunnan metsien 12. inventoinnin (VMI12, maastotyöt 2014–2017) mukaan Suomessa on noin 22,8 miljoonaa hehtaaria metsä- ja kitumaata. Puuston runkotilavuus on lähes 2,5 miljardia kuutiometriä, josta mäntyä on 50, kuusta 30, koivua 17 ja muita lehtipuita 3 prosenttia. Puuston vuotuinen kasvu on 107 miljoonaa kuutiometriä. Puuntuotannon piirissä on koko maan tasolla 90 prosenttia puustosta eli runsaat 2,2 miljardia kuutiometriä. Alle 90 prosentin jäädään Kainuun (86 %) sekä Lapin (69 %) maakunnissa. Metsämaan alasta puuntuotannon piirissä on keskimäärin 91 prosenttia. Lapin maakunnassa puuntuotannon ulkopuolelle jää 25 prosenttia metsämaasta ja kaikissa muissa maakunnissa alle 10 prosenttia.

Puuston poistuma vuonna 2017 oli 87,2 miljoonaa kuutiometriä ja vuosien 2015–2017 keskiarvo on 85,1 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Hakkuukertymien noustessa puuvarannon kasvuvauhti on jonkin verran hidastunut. Vuoden 2017 hakkuukertymillä ja uusimmalla VMI12 kasvuluvulla puuvarannon lisäys oli noin 20 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Viimeisimmät lasketut hakkuumahdollisuusarviot perustuvat yhdistettyyn VMI11 (maastotyöt 2013) ja VMI12 (maastotyöt 2014–2017) aineistoon. Siihen perustuva suurin kestävä hakkuumahdollisuusarvio on runsaat 77 miljoonaa kuutiometriä ainespuuta (tukki- ja kuitupuuta) sekä noin 7 miljoonaa kuutiometriä energiapuurunkoja vuodessa eli yhteensä 84,3 miljoonaa kuutiometriä runkopuuta vuodessa. Tästä ainespuukokoista runkopuuta on 83,2 miljoonaa kuutiometriä. Tämän lisäksi metsistämme voitaisiin kestävästi korjata energiapuuna latvuksia 8,4 sekä kantoja ja juuria 7,9 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Yhteensä energiapuun kertymäarvio on 23,4 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Energiapuun kertymäarviosta runsaat 15 miljoonaa kuutiometriä lasketaan voitavan korjata avohakkuiden hakkuutähteistä ja kannoista.

Lyhyellä aikavälillä metsänhoidollisesti ja taloudellisesti perusteltavissa oleva suurin ainespuun hakkuumäärä on 103,7 miljoonaa kuutiometriä vuodessa, ja tämän lisäksi energiapuuta voidaan korjata 29,9 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Esitetyt hakkuumahdollisuuslaskelmat perustuvat tietoihin puuston määrästä, rakenteesta ja kasvusta sekä oletukseen, että metsänhoitotoimenpiteet tehdään ajallaan. Suurimman kestävä haku määrän laskelma osoittaa maksimitason, jolle hakkuut voivat nousta ilman että hakkuumahdollisuudet tulevaisuudessa pienenisivät. Laskelma on optimointilaskelma, jossa käytetty 4 prosentin laskentakorko johtaa taloudellisesti tehokkaaseen ja nykyistä voimakkaampaan metsien käsittelyyn. Laskelma ei ota huomioon tila- ja omistajakohtaisia rajoitteita, eikä metsänomistajien hakkuu- ja puunmyyntikäyttäytymistä, eikä se siten ole ennuste toteutuvista hakkuista.

Puuston kasvu, tilastoidut hakkuukertymät sekä suurin kestävä hakkuumahdollisuusarvio (ainespuu ja energia-runkopuu). Lähde: Luke.

Vuosina 2015–2017 tilastoitujen maakunnittaisten hakkuukertymien vertailu suurimman kestävä aines- ja energiapuun hakkuukertymään.

Maakunta	Tilastoidut vuotuiset hakkuukertymät keskimäärin 2015–2017		Suurin kestävä aines- ja energiapuun hakkuukertymä 2015–2024		Tilastoitujen hakkuuiden osuus suurimmasta kestävästä hakkuukertymästä	
	milj. m ³ /v		milj. m ³ /v		Käyttöaste, %	
	Runkopuu	Ainespuu	Runkopuu	Ainespuu	Runkopuu	Ainespuu
1 Uusimaa	3,2	2,5	3,3	3,1	99	80
2 Varsinais-Suomi	2,7	2,1	3,3	3,1	84	68
4 Satakunta	2,4	2,0	2,9	2,7	85	73
5 Kanta-Häme	2,3	2,0	2,4	2,3	97	89
6 Pirkanmaa	5,1	4,3	5,7	5,4	91	79
7 Päijät-Häme	2,4	2,1	2,4	2,2	101	93
8 Kymenlaakso	2,4	2,1	2,1	2,0	113	105
9 Etelä-Karjala	2,9	2,6	2,4	2,3	121	115
10 Etelä-Savo	7,3	6,8	7,5	7,2	98	95
11 Pohjois-Savo	6,6	5,9	7,7	7,0	85	85
12 Pohjois-Karjala	5,7	5,3	7,5	6,8	76	78
13 Keski-Suomi	6,7	6,0	7,6	7,2	88	83
14 Etelä-Pohjanmaa	3,0	2,5	4,3	4,0	71	62
15 Pohjanmaa	1,9	1,5	2,7	2,4	72	64
16 Keski-Pohjanmaa	1,0	0,9	1,3	1,2	76	72
17 Pohjois-Pohjanmaa	6,0	5,2	8,7	7,6	69	69
18 Kainuu	3,4	3,2	5,1	4,3	67	74
19 Lappi	4,7	4,1	7,2	6,1	65	67
21 Ahvenanmaa	0,2	0,2	0,3	0,3	80	77
Koko maa	70,3	61,4	84,3	77,2	83	80
Etelä-Suomi	56,1	48,9	63,2	59,2	89	83
Pohjois-Suomi	14,1	12,6	21,1	18,0	67	70

Lähde: Luke.

Vuosina 2015–2017 runkopuun keskimääräinen hakkuukertymä oli 70,3 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Tämä vastasi 83 prosenttia aines- ja energiapuun suurimmasta kestävästä hakkuukertymästä. Alueelliset vaihtelut olivat varsin suuria. Kaakkois-Suomessa ja Hämeessä metsien käyttö on ollut intensiivistä ja paikoin yli laskennallisen kestävyuden, kun taas Pohjanmaalla ja Pohjois-Suomessa hakkuumahdollisuuksia on hyödynnetty selvästi vähemmän.

Tiedossa olevien puunkäyttöä lisäävien investointisuunnitelmien valossa tilanne on aikaisempiin vuosiin nähden samansuuntainen. Pohjois-Suomessa on laskelmien mukaan noin 7 miljoonan kuutiometrin vuosittainen ero tilastoitujen hakkuiden ja laskennallisen puuntuotannollisen kestävyuden välillä, vaikka esimerkiksi Lapissa neljännes metsämaasta on puuntuotannon ulkopuolella. Toistaiseksi investointipäätöksiä ei ole kuitenkaan tehty. Muualla Suomessa tilanne on toisenlainen. Jos kuluvan vuoden raakapuiden hakkuissa toteutuu ennustettu noin viiden miljoonan kuutiometrin lisäys edellisvuoteen, jolloin hakkuut olivat jo ennätystasolla, alueellinen kestävyys joutuu monin paikoin eteläisessä Suomessa varsin kovaan haasteeseen.

3.2. Raakapuumarkkinat

Jussi Leppänen ja Esa Uotila

Vuonna 2018 puun hinnat ovat nousseet poikkeuksellisen nopeasti, kun puun kysyntä on kasvanut laaja-alaisesti sekä puutuoteteollisuudessa että sellu- ja paperiteollisuudessa. Yksityismetsien hakkuut lisääntyvät kuluvana vuonna 9 prosenttia. Kun myös yhtiöt ja Metsähallitus lisäävät hakkuitaan saman verran, teollisuuspuun hakkuut kasvavat kaikkiaan 9 prosenttia 68,3 miljoonaan kuutiometriin. Mänty- ja kuusisahatavaran vahvistuvat vientihinnat ja sahakkeen kysynnän kasvu nostavat mänty- ja kuusitukkien keskimääräisiä kantohintoja 9–10 prosenttia. Sellun, paperin ja kartonkien tuotannon kasvu nostavat mänty-, koivu- ja kuusikuitupuiden kantohintoja 8–11 prosenttia. Koivutukin kantohinta nousee 6 prosenttia. Raakapuun tuonti kasvaa neljänneksellä vuoden 2017 tasosta.

Puumarkkinoiden ennustetaan olevan kuluvana vuonna suhdannehuipussaan. Vuoden 2019 aikana teollisuuspuun hakkuut ja puunhinnat tasaantuvat talouskasvun heikentymisen vuoksi. Selluteollisuuden kasvaneen tuotannon ja mäntysahatavaran menekin vuoksi männyn kysynnän ennustetaan kasvavan edelleen, kun taas kuusen kysyntä vähenee hieman. Koivutukin ja koivukuitupuun kysynnän, samoin kuin raakapuun tuonnin ennustetaan pysyvän kuluvan vuoden tasolla.

Puumarkkinat suhdannehuipussaan

Yksityismetsien puukauppa on kasvanut tammi–elokuussa 16 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Kasvu on ollut laaja-alaista ja koskenut kaikkia puutavaralajeja. Puulajeista männyn kysyntä yksityismetsistä on kasvanut keskimääräistä voimakkaammin, 20 prosenttia, kun kuusella ja koivulla kasvulukemat olivat 13–14 prosenttia. Kasvu alkoi toukokuusta, sillä vielä huhtikuussa puukaupparamäärät olivat vuoden 2017 tasolla. Kasvua siivitti myös kelirikon yllättävän nopea päättymisen kevään kuivien ja lämpimien säiden vuoksi.

Kesällä jatkunut kuivuus ja lämpö mahdollistivat myös tavallisesti talvikorjuuseen rajoitettujen metsien hakkuita. Tukkiin kantohinnat ovat olleet toistaiseksi korkeimmillaan kesäkuussa, josta ne ovat aavistuksen laskeneet. Kuitupuilla kantohinnat ovat nousseet hieman vielä kesäkuun jälkeenkin. Teollisuuspuun hakkuut ovat kasvaneet tammi–heinäkuussa 11 prosenttia, ja eniten ovat kasvaneet mäntytukin ja mäntykuitupuun hakkuut (13–15 prosenttia) erityisesti yksityismetsistä. Vähiten ovat kasvaneet kuusitukin hakkuut (7 prosenttia), joissa myös ollaan lähellä kestävien hakkuumahdollisuuksien rajoja useissa maakunnissa.

Kasvun keskellä Kiina vetää henkeä

Kiinan merkitys Suomen puutuoteteollisuuden tuotannon vientimaana on vähentynyt alkuvuoden 2018 aikana merkittävästi. Sen sijaan puutuoteteollisuuden tuotteiden kysyntä muilla alueilla ja varsinkin Pohjois-Afrikassa on lisääntynyt. Se on tukenut erityisesti mäntysahatavaran ja mäntytukkiin kysynnän vahvistumista. Havusellun kysynnän voimakas vahvistuminen on puolestaan ajoittunut onnistuneesti kasvaneen kapasiteetin kanssa, mikä on kerralla parantanut havukuitupuun ja sahakkeen kysyntää.

Vuonna 2018 teollisuuspuun hakkuiden ennustetaan kasvavan yhteensä 9 prosenttia 68,3 miljoonaan kuutiometriin. Hakkuiden lisääntyminen tulee laaja-alaisesti sekä yksityismetsistä että valtion ja yhtiöiden metsistä. Tukkipuun hakkuut kasvavat sekä mänty- että kuusitukin parantuneen kysynnän vuoksi 7 prosenttia 29,1 miljoonaan kuutiometriin. Koivutukin hakkuut lisääntyvät samassa suhteessa havupuiden kanssa, kun myös vaneria tuotetaan aikaisempaa enemmän. Kuitupuutavara-lajien hakkuut kasvavat 10 prosenttia 39,2 miljoonaan kuutiometriin. Taustalla on erityisesti Äänekosken biotuotetehtaan selluntuotannon vakiintuminen kuluvana vuonna.

Pääosin kuitupuuta ja haketta sisältävän raakapuun tuonnin ennustetaan kasvavan kuluvana vuonna neljänneksellä yli 10 miljoonaan kuutiometriin. Yhteensä teollisuuspuun hakkuiden ja raaka-

puun tuonnin ennustetaan kasvavan 11 prosenttia 78,6 miljoonaan kuutiometriin, mikä on jälleen kaikkien aikojen ennätys. Kansalliseen metsästrategiaan 2025 kirjatusta tavoitteesta 15 miljoonan kuutiometrin hakkuiden lisäämisestä on saavutettu jo neljä viidesosaa.

Kuusisahatavaran tuotannon kasvun myötä kuusitukin kantohinnan ennakoidaan nousevan tänä vuonna 10 prosenttia. Kuudessa hakkuumahdollisuudet ovat useissa maakunnissa täyskäytössä ja tarjonnan merkittävämpi kasvu voi toteutua vain ajan kanssa kasvatusmetsien varttuessa. Mäntytukin kantohinnan ennustetaan nousevan 9 prosenttia mäntysahatavaran ja selluntuotannossa käytetävän havukuitupuun ja sahadakkeen parantuneen kysynnän seurauksena. Havusellun tuotannon merkittävä kasvu, kartongin tuotannon kasvu sekä paperin tuotannon tasaantuminen vaikuttavat kuluvana vuonna molempien havukuitupuutavara- ja raakapuun tuotannon kasvun myötä.

Teollisuuden puunhankinta 2017–2019e.

Raakapuulaji/ omistajaryhmä	2017 milj. m ³	2018e milj. m ³	Muutos %	2019e milj. m ³	Muutos %
Teollisuuspuun hakkuut, yht. ¹	62,9	68,3	9	67,3	-1
Yksityismetsät ²	51,6	56,0	9	54,8	-2
Yhtiöt ja Metsähallitus	11,3	12,3	9	12,5	2
Tukkipuu	27,2	29,1	7	28,3	-3
Kuitupuun	35,7	39,2	10	39,0	-1
Raakapuun tuonti	8,2	10,3	26	10,4	1
Teollisuuspuun hakkuut ja raakapuun tuonti	71,1	78,6	11	77,7	-1

¹Teollisuuspuun hakkuutilaston tiedonkeruu on laajennettu vuodesta 2015 alkaen kaikkeen metsänhoitoyhdistysten kautta korjattuun puuhun. Se on lisännyt tilastoituja teollisuuspuun hakkuuita.

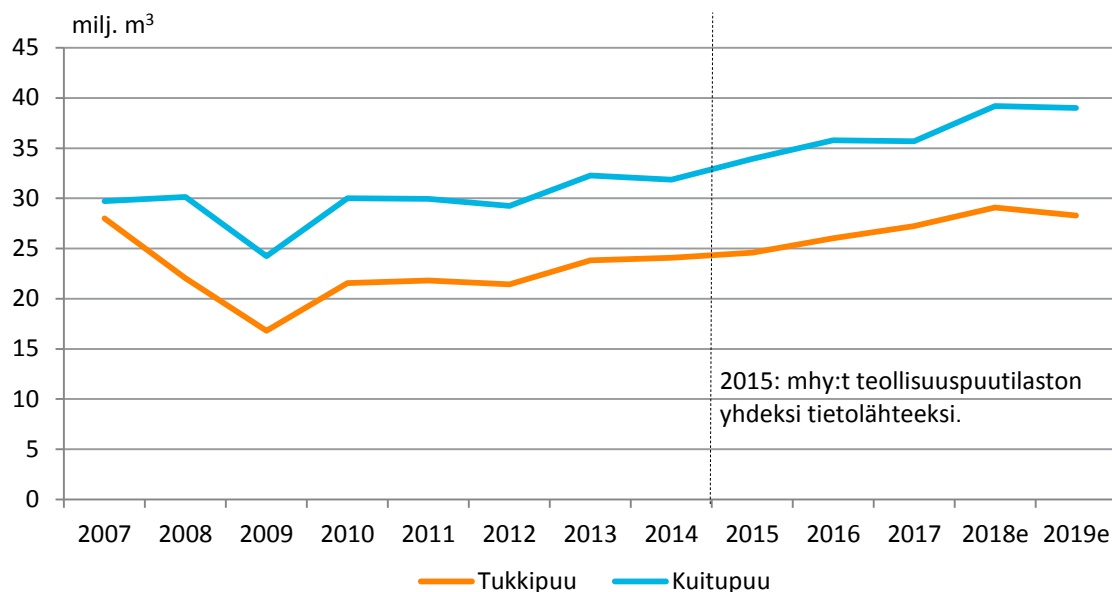
²Sisältää kunnat, seurakunnat ym.

Lähteet: Luke ja Tulli.

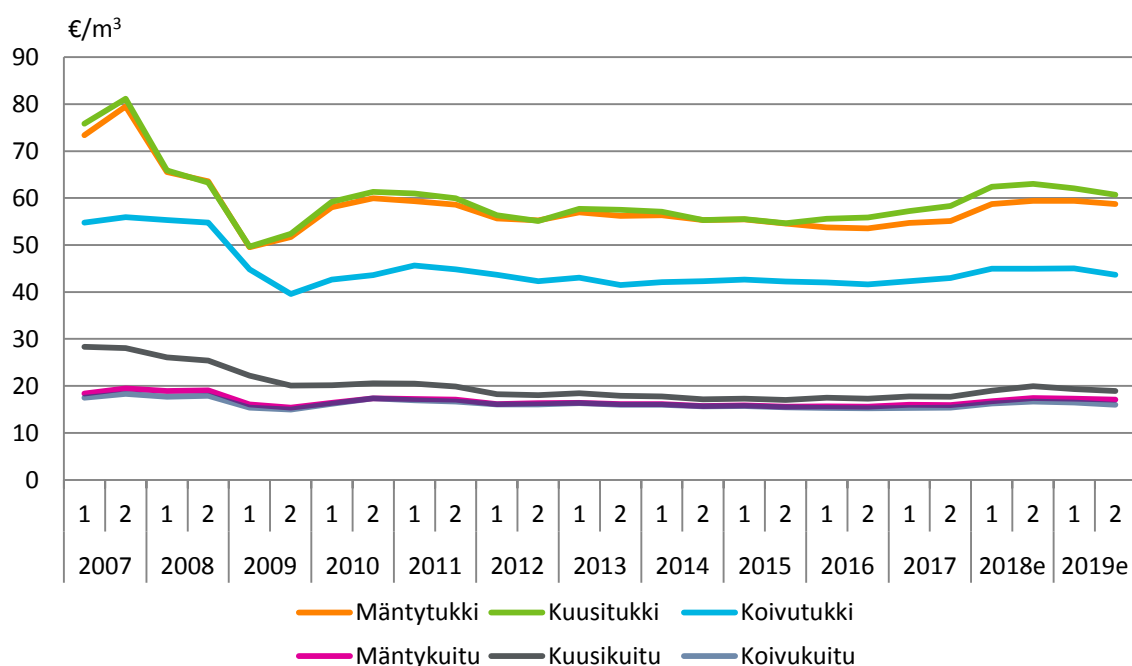
Yksityismetsien keskimääräiset kantohinnat 2017–2019e.

Puutavara- laji	2017 €/m ³	2018e €/m ³	Muutos %	2019e €/m ³	Muutos %
Mäntytukki	54,9	59,6	9	60,3	1
Kuusitukki	57,8	63,3	10	62,6	-1
Koivutukki	42,7	45,4	6	45,2	0
Mäntykuitu	15,9	17,3	8	17,5	1
Kuusikuitu	17,7	19,7	11	19,5	-1
Koivukuitu	15,3	16,6	8	16,6	0

Lähde: Luke.

Tukki- ja kuitupuun markkinahakkuut 2007–2019e. Lähde: Luke.

Puutavaralajien kantohinnat puolivuositain 1/2007–2/2019e vuoden 2017 hinnoin (elinkustannusindeksi).
Lähteet: Metsäteollisuus ry, Luke ja Tilastokeskus.

Talouskasvun hidastuminen tasoittaa puun kysyntää vuonna 2019

Sekä sahatavaran että vanerin tuotannon odotetaan kasvavan hieman myös ensi vuonna, mikä vaikiinnuttaa tukkien kysyntää ja saha-hakkeen tarjontaa. Myös sellun ja kartongin tuotannot lisääntyvät, ja paperin tuotannon vähennykset jäävät pieniksi. Näillä kaikilla metsäteollisuuden tuotteilla hintakehityksen ennustetaan jäävän vähäiseksi tai kääntyvän hienoiseen laskuun, jolloin myös puumarkkinoiden kasvu pysähtyy ja kääntyy osin laskuun.

Vuonna 2019 teollisuuspuun hakkuiden ennustetaan vähenevän prosentilla 67,3 miljoonaan kuutiometriin metsäteollisuuden tuotannon kasvun tasaantuessa. Yksityismetsien hakkuut vähenty-

vät kahdella prosentilla ja yhtiöiden ja Metsähallituksen yhteenlasketut hakkuut kasvavat hieman. Tukkipuun hakkuiden ennustetaan laskevan 3 prosenttia ja kuitupuun hakkuiden pysyvän suunnilleen ennallaan. Kaikkiaan teollisuuspuun hakkuiden ja raakapuun tuonnin ennustetaan laskevan prosentin ja olevan yhteensä 77,7 miljoonaa kuutiometriä.

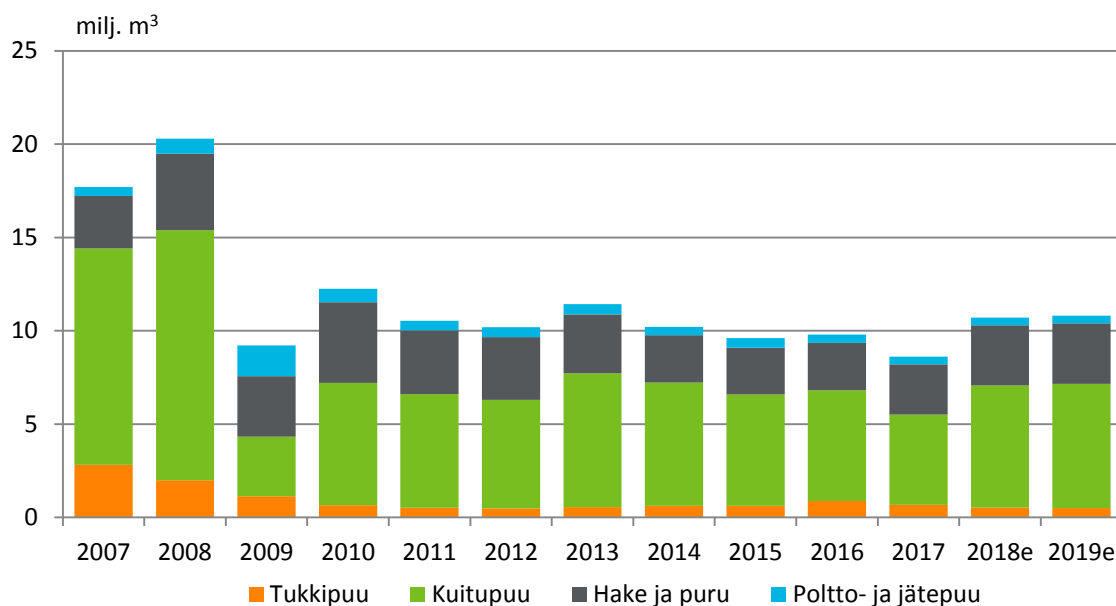
Koska havusellun tuotanto on kasvanut voimakkaasti ja mäntysahatavaran kysynnän lisääntymiselle on edelleen edellytyksiä, mäntytkin ja -kuitupuun kantohintojen ennustetaan vahvistuvan prosentin. Muihin puulajeihin perustuvan tuotannon kasvu on vähäisempää, joten kuusen kantohintojen odotetaan alenevan prosentin ja koivun säilyvän ennallaan.

Tuontipuuhun liittyen Venäjän hallitus on hyväksynyt asetuksen koivutukin vientikiintiöstä, joka astuu voimaan 1.1.2019 alkaen. Kuuden kuukauden mittaisen vientikiintiön suuruus myönnetään vuosien 2014–2016 aikana viedyn koivutukkimäärän perusteella. Vientikiintiö koskee läpimitaltaan yli 15 cm koivutukkia. Puun tuonti Suomeen kuitenkin säilyy suunnilleen ennallaan edellyttäen, että Venäjän koivutukin vientikiintiö ei haittaa koivukuitupuun tuontia Suomeen: tuotavasta koivukuitupuusta merkittävä osa on läpimitaltaan yli 15 cm.

Metsätalouden toimintaympäristössä poliittiset uudistukset toistaiseksi tehty

Sipilän hallituksen kausi lähenee loppuaan, ja merkittävimmät hallituskaudelle kaavailut muutokset on toistaiseksi tehty. Liikenne- ja viestintäministeriön pitkään valmisteleva tieliikennelain kokonaisuudistus muun muassa kasvattaisi raskaan kuljetuskaluston ajoneuvoyhdistelmien pituuksia, kun laki tulee voimaan 1.6.2020. Se parantaisi tulevina vuosina erityisesti tilavuutta vaativien, mutta tilavuusmassaltaan alhaisten tuotteiden kuten hakkeen kuljetusten kannattavuutta

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla kuluvalle ja myös ensi vuodelle valtion talousarviossa on Kemera-varoja käytettävissä 56,2 miljoonaa euroa. Metsäkeskuksen seurannan mukaan kuluvan vuoden budjetista oli käytetty elokuun loppuun mennessä 22,9 miljoonaa euroa. Budjetin käytön joustavoittamiseksi säädettyä Kemera-varojen 79,3 miljoonan euron myöntämisvaltuutta oli puolestaan käytetty 31,2 miljoonaa euroa. Luonnonhoitoon ja ympäristötukeen oli käytetty elokuun loppuun mennessä 2,0 miljoonaa euroa, kun kuluvalle vuodelle käytettävissä on 6,1 miljoonaa euroa.

Tuontipuun määrä puutavaralajeittain 2007–2019e. Lähteet: Tulli ja Luke.

3.3. Bioenergiamarkkinat

Johanna Routa

Kiinteiden puupolttoaineiden käyttö kasvoi viime vuonna uuteen ennätykseen. Kasvu perustui erityisesti metsäteollisuuden sivutuote- ja jätetuun polton lisääntymiseen, sillä metsähakkeen käyttö sen sijaan laski hieman. Myös pellettien kulutus ja tuotanto kasvoi jälleen saavuttaen uuden ennätyksen. Päästöoikeuksien hinnat ovat nousseet lähes kolminkertaisiksi viimeisen vuoden aikana, mikä tukee metsähakkeen, kuoren ja purun kilpailukykyä lämmöntuotannossa.

Kiinteiden puupolttoaineiden käyttö kasvoi vuonna 2017

Energian kokonaiskulutus oli Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 1,36 miljoonaa terajoulea (TJ) vuonna 2017, mikä oli prosentin vähemmän kuin edellisvuonna. Uusiutuvien energianlähteiden käyttö nousi vuonna 2017 ennätykselliseen 36 prosenttiin energian kokonaiskulutuksesta. Merkittävimpana yksittäisenä energianlähteenä olivat puupolttoaineet 27 prosentin osuudella kokonaisenergian kulutuksesta. Suhteellisesti eniten kasvoi kuitenkin tuulivoima, jonka tuotanto nousi 57 prosenttia. Energian kokonaiskulutuksessa tuulivoiman osuus on kuitenkin pieni, vain 1,3 prosenttia. Öljyn kulutus laski 3 prosenttia, mutta silti se säilyi toiseksi tärkeimpänä yksittäisenä energianlähteenä 23 prosentin osuudella energian kokonaiskulutuksesta. Turpeen kulutus pysyi edellisvuoden tasolla.

Vuoden 2018 tammi-maaliskuussa energian kokonaiskulutus oli 404 petajoulea, mikä oli 9 prosenttia enemmän kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Kylmä alkuvuosi lisäsi erityisesti fossiilisten polttoaineiden kulutusta. Turpeen kulutus nousi peräti 47 prosenttia. Puupolttoaineet säilyivät kuitenkin merkittävimpana polttoaineena 25 prosentin osuudella energian kokonaiskulutuksesta.

Euroopan unionin tavoitteet uusiutuvalla energialle määritellään suhteessa energian loppukulutukseen. Tällä laskentatavalla uusiutuvien osuus oli yli 40 prosenttia vuonna 2017, eli Suomi on jo saavuttanut sille asetetun uusituvan energian tavoitteen (38 prosenttia vuonna 2020). Energia- ja ilmastostrategian tavoitteena on uusiutuvan energian lisääminen 50 prosenttiin ja omavaraisuuden lisääminen 55 prosenttiin energian loppukäytöstä 2020-luvulla. Lisäksi hallitus on linjannut, että hiilen käytöstä energiantuotannossa luovutaan ja tuontiöljyn käyttö kotimaan tarpeisiin puolitetaan 2020-luvun aikana. Hallituksen strategiassa uusiutuvan energian merkittävä kasvu perustuu erityisesti metsähakkeeseen.

Lämpö- ja voimalaitoksissa käytettiin kiinteitä puupolttoaineita vuonna 2017 ennätysmäärä 19,9 miljoonaa kiintokuutiometriä (38,4 terawattituntia), mikä oli kaksi prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Kasvu perustui metsäteollisuuden sivutuote- ja jätetuun polton lisääntymiseen. Metsäteollisuuden sivutuotteita käytettiin kuusi prosenttia enemmän kuin edellisvuonna, yhteensä 11,7 miljoonaa kuutiometriä. Sivutuotteista oli kuorta lähes 70 prosenttia (7,7 miljoonaa kuutiometriä). Purua poltettiin 2,8 miljoonaa kuutiometriä ja erilaisia puutähdehakteita 1,2 miljoonaa kuutiometriä. Kuori nousi tärkeimmäksi voimalaitosten puupolttoaineeksi ohittaen metsähakkeen.

Metsäteollisuuden tuotannon lisääntyessä sivutuotteiden kasvava tarjonta vähentää metsähakkeen tarvetta ja sen kulutus laski kolme prosenttia viime vuonna. Lämpö- ja voimalaitoksissa sekä pientaloissa metsähakkeen käyttö laski 7,9 miljoonaan kuutiometriin. Metsähakkeen käyttö laski yhdistetyssä sähkön ja lämmöntuotannossa (CHP laitoksissa) seitsemän prosenttia, mutta puhtaassa lämmöntuotannossa sen käyttö kasvoi neljä prosenttia.

Pieniläpimittainen runkopuu on metsähakkeen tärkein raaka-aine ja sitä käytettiin neljä miljoonaa kuutiometriä, mikä oli neljä prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Hakkuutähteitä käytettiin 2,3 miljoonaa kuutiometriä, mikä puolestaan oli 10 prosenttia edellisvuotta vähemmän. Kantojen käyttö metsähakkeen raaka-aineena väheni edelliseen vuoteen verrattuna 0,5 miljoonaan kuutiometriin, mutta järeän runkopuun käyttö lisääntyi 0,4 miljoonaan kuutiometriin. Vuonna 2017 metsähakkeen keskimääräinen laitoshinta laski prosentin 20,59 euroon megawattitunnilta (€/MWh). Hakkeen hinnan ennakoidaan pysyvän viime vuoden tasolla ja nousevan hyvin maltillisesti ensi vuonna

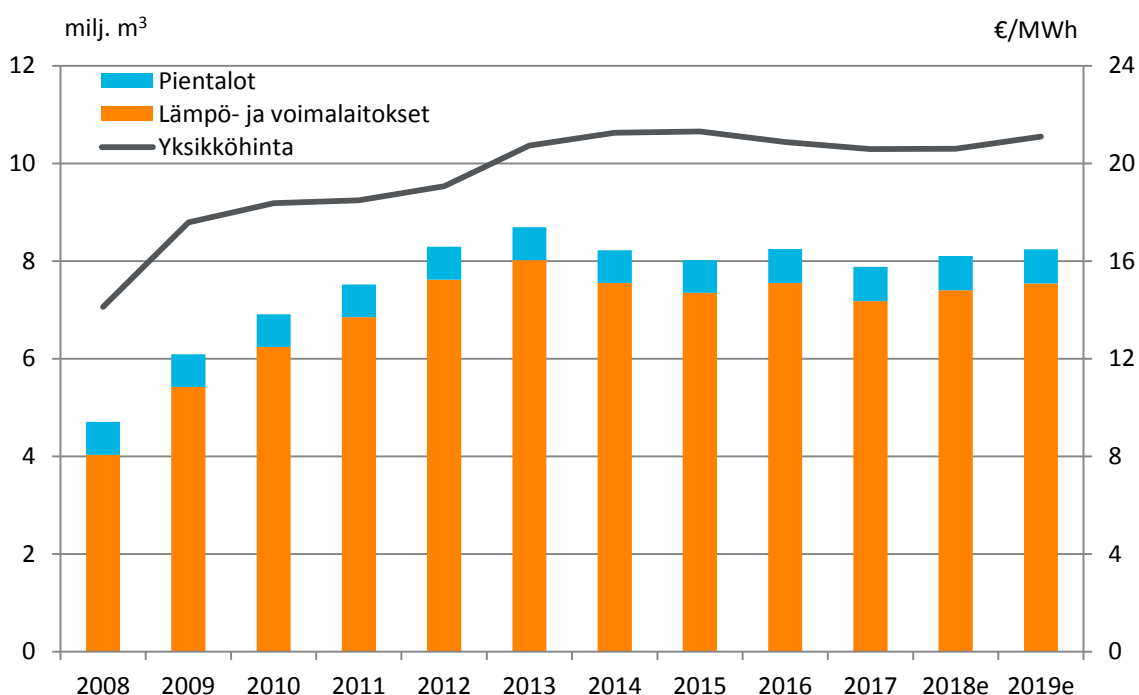
1–2 prosenttia. Metsähakkeen käyttömäärien ennakoitaan kasvavan noin pari prosenttia vuonna 2019. Metsähakkeen vuotuiset käyttömäärät ovat kuitenkin riippuvaisia talven säistä, jolloin tavanomaista kylmempi talvi voi lisätä käyttöä ennakoitua enemmän.

EU-alueella Suomi, Ruotsi ja Saksa ovat suurimpia metsähakkeen käyttäjiä. Ruotsissa metsähakkeen käyttömäärä on viime vuosina pysytellyt noin seitsemän miljoonan kuutiometrin tasolla ja arvio vuoden 2017 käytöstä on samaa tasoa. Saksassa metsähaketta käytetään noin 11 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. EU-maissa on noin 3 500 yli yhden megawatin kokoluokan lämpö- ja voimalaitosta, jotka käyttävät metsähaketta. Suomessa metsähaketta käytetään noin tuhannessa lämpö- ja voimalaitoksessa, joista noin 450 on nimellistehoaltaan yli yhden megawatin.

Vuoden 2017 poikkeukselliset sääolot aiheuttivat ongelmia metsäpolttoaineiden saatavuudelle ja laadulle, ja energiaturpeen merkitys korostui energiahuollossa. Hyvälaatuista kuivaa energiaturvetta tarvittiin seospolttoaineeksi. Vaikka turpeen käyttö kasvoi alkuvuonna (tammi–maaliskuu 2018) 47 prosenttia vuodentakaiseen vastaavaan aikaan verrattuna, energiaturpeen käyttö on merkittävästi laskenut pitkällä aikavälillä. Energiaturpeen tuotannolle kesä 2018 oli sääolosuhteiden puolesta erinomainen ja sitä nostettiinkin runsaasti varastoon.

Päästöoikeuksien hinnat nousseet rajusti

Päästöoikeuksien hinnat ovat kolminkertaistuneet viimeisen vuoden aikana alle viidestä eurosta yli viiteentoista euroon. Päästöoikeuksien hintojen nousu, maailmanmarkkinoilla kallistunut öljy ja vuoden 2018 alusta kohonneet energiaverot yhdessä tukevat hakkeen, kuoren ja purun kilpailukykyä lämmöntuotannossa. Päästökaupan piirissä energiaturpeen kilpailukyky sen sijaan heikkenee, mutta pienimuotoisissa päästökaupan ulkopuolisissa käyttökohteissa kilpailukyky paranee. Sähköntuotannossa erityisesti purun ja kuoren kilpailukyky paranee, aluksi myös metsähakkeen. Metsähakkeen kilpailukyky kuitenkin heikkenee päästöoikeuden hinnan edelleen noustessa, sähköntuotannon haketuen samalla laskiessa. Tukitaso alkaa laskea nykyiseltä 18 €/MWh tasolta, kun päästöoikeuden kolmen kuukauden keskiarvohinta ylittää 10,44 €/tCO₂. Kun hinta ylittää 22,95 €/tCO₂, tukea ei enää makseta lainkaan. Nykyisellä viidentoista euron tonnihinnalla haketuen määrä on noin 12 €/MWh.

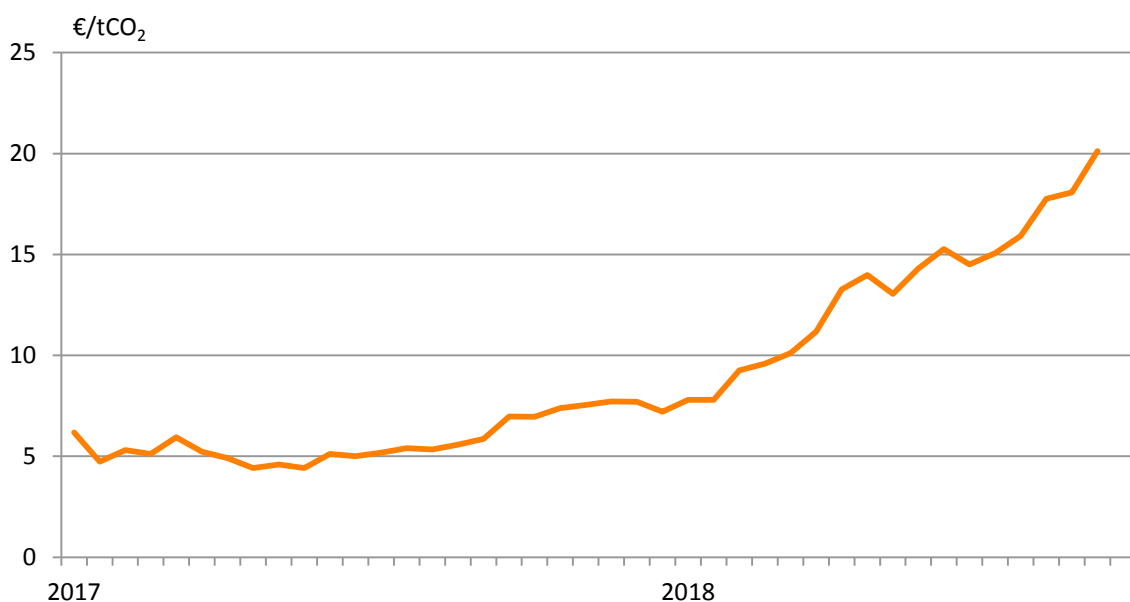

Metsähakkeen käyttö ja voimalaitoshinta 2008–2019e. Lähde: Luke.

Metsähakkeen sähköntuotantotuki parantaa kotimaisten polttoaineiden kilpailukykyä kivihiileen ja muihin fossiilisiin polttoaineisiin nähden. Energiaviraston tilastojen mukaan suurin osa maksetusta tuesta on ohjautunut kuntien suoraan omistamille energiayhtiöille ympäri maata sekä valtion omistamille yhtiöille. Samalla tuki on vahvistanut metsähakkeen hankinta- ja tuotantoketjussa kyseisten kuntien työllisyyttä ja edistänyt uusiutuvan ja kotimaisen energian käytön kasvua. Metsähakkeesta tuotetun sähkön tukea maksetaan täysimääräisenä vain jos sähkön tuotannossa käytetty metsähake on valmistettu ainespuusta, jonka läpimitta on alle 16 cm. Tukea alennetaan vuodesta 2019 alkaen 60 prosenttiin, jos sähkön tuotannossa käytetty metsähake on valmistettu yli 16 cm läpimitaltaan olevasta ainespuusta.

Metsäenergian kanssa kilpailevien polttoaineiden kuten kivihiilen maailmanmarkkinahinta on viime vuosina laskenut ennätyskellisen alas ylitarjonnan vuoksi, jolloin kivihiilen käyttö on ollut taloudellisesti kannattavampaa niissä laitoksissa, joissa se on kattilateknisesti mahdollista. Kivihiilen maailmanmarkkinahinta on kuitenkin kääntynyt selvään nousuun. Lisäksi lämmöntuotannossa käytettävän kivihiilen ja maakaasun veroa nostettiin vuoden 2016 alussa. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2017 kivihiilen hinta oli 15 prosenttia korkeampi vuodentakaiseen verrattuna. Kivihiilen hinta on edelleen noussut noin viisi prosenttia tammi-kesäkuussa 2018 vuoden 2017 vastaavaan aikaan verrattuna. Hallitus on linjannut nostavansa energiaveroja ensi vuonna, ja myös turpeen verotus tulee nousemaan. Sähkön lauhdetuotannossa puupohjaiset polttoaineet eivät ole kilpailukykyisiä verrattuna fossiilisiin polttoaineisiin, kun taas yhdistetyssä lämmön- ja sähköntuotannossa kivihiilen ja kotimaisten polttoaineiden kilpailukyky on erittäin lähellä toisiaan. Kivihiilen veron korotuksella ei ole vaikutusta puulauhdesähkön kilpailukykyyn, koska kivihiiltä ei veroteta sähköntuotannossa.

Uudessa hallitusohjelmassa uusiutuvan energian käyttötavoitteiden rinnalle on nostettu tavoite energiaomavaraisuuden nostamisesta yli 55 prosenttiin turve mukaan lukien. Nykyisessä hallitusohjelmassa energiaturpeen osuus kokonaisenergian kulutuksesta on noin 5 prosenttia. Uusiutuvalla energialla ei siis pyrittäisi enää korvaamaan turvetta, koska se alentaisi energiantuotannon omavaraisuusastetta.

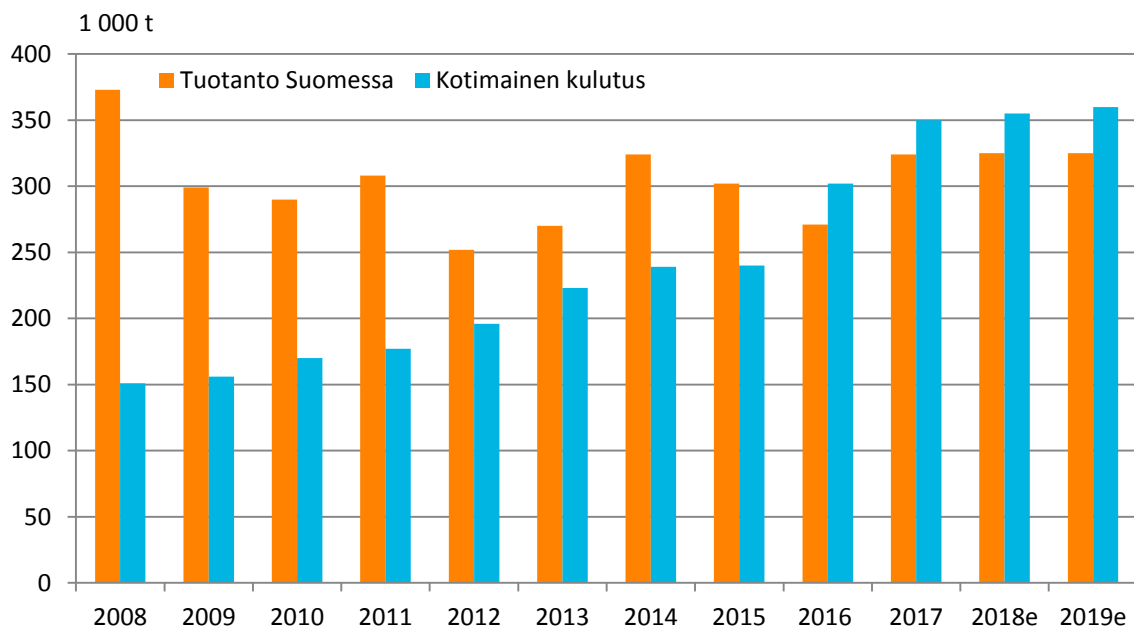
Päästöoikeuksien hinnat 2017:1–2018:9. Lähde: Intercontinental Exchange 2018.

Pellettien käyttö, tuotanto, vienti ja tuonti uuteen ennätykseen

Vuonna 2017 kotimaista tuotantoa olevien puupellettien toimitukset kasvoivat 349 000 tonniin (15 prosenttia), ja olivat suuremmat kuin koskaan aikaisemmin. Lämpö- ja voimalaitokset kuluttivat 288 000 tonnia ja koti- ja maataloudet 62 000 tonnia pellettiä. Kotimaan pellettien tuotanto kasvoi 20 prosenttia 324 000 tonniin. Puupellettien tuontimäärä, 87 000 tonnia, kasvoi edellisvuodesta yli 74 prosenttia ja oli suurin tähän mennessä tilastoitu. Tuontipelletit tulivat pääosin Venäjältä. Puupellettien vienti lisääntyi edellisvuodesta kahdeksalla prosentilla päätyen 37 000 tonniin. Pellettien laskennallinen kulutus (tuotanto+tuonti-vienti) oli Suomessa vuonna 2017 kaikkiaan 373 000 tonnia, mikä oli suurempi kuin koskaan aikaisemmin.

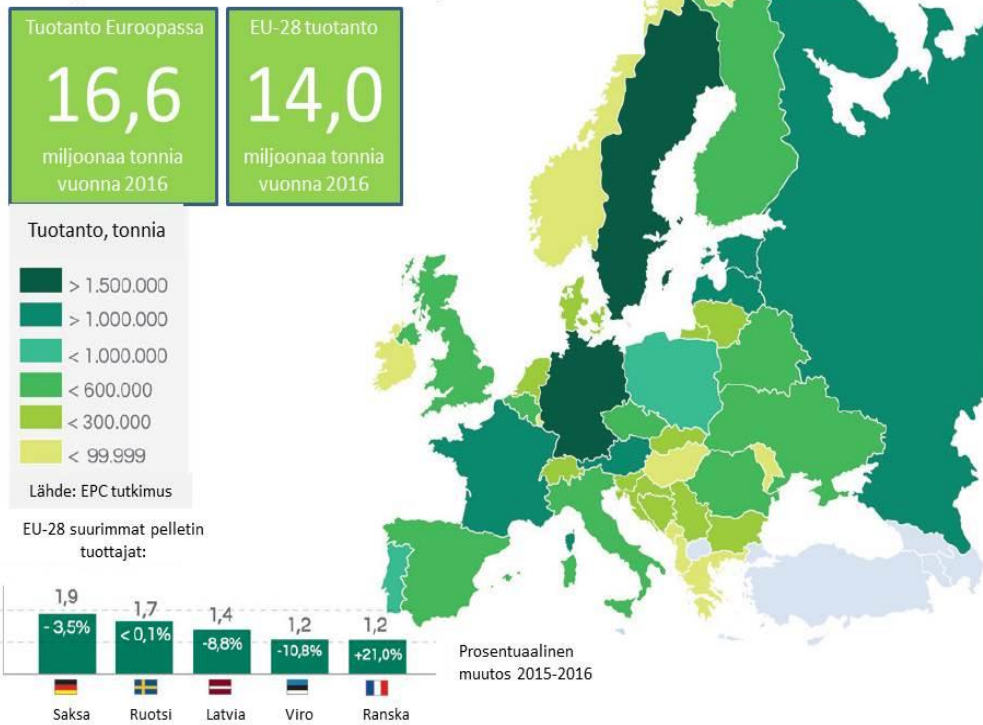
Helsingin Energia polttaa pellettejä seospolttoaineena kivihiilen kanssa Hanasaaren ja Salmisaaren voimalaitoksissaan ja lisäksi Helsingin Salmisaaren on valmistunut vuoden 2018 alussa Suomen suurin pellettikattila, jossa poltetaan vuosittain noin 40 000 tonnia pellettejä. Pellettien kotimaisen kulutuksen ja tuotannon ennakoidaan kasvavan edelleen, kun Salmisaaren voimalaitos pääsee täyteen vauhtiin. Kotimaisten pellettien tuotannon kasvua on rajoittanut pellettien alhainen markkinahinta ja tuontipellettien sekä öljyn halvat hinnat. Öljyn hinnan nousun myötä pellettien kilpailukyky kasvaa.

EU:ssa usean kasvuvuoden jälkeen pellettien tuotanto vuonna 2016 väheni hiukan (0,4%) verrattuna vuoteen 2015, mutta kulutus kasvoi edelleen lähes 7 prosenttia. EU-alueella merkittävä osuus (62%) pelleteistä käytetään lämmöntuotannossa. EU on maailman suurin pellettien tuottaja (14 miljoonaa tonnia) ja kuluttaja (21,7 miljoonaa tonnia vuonna 2016), mutta Aasian markkinoiden (Japani ja Korea) odotetaan kasvavan voimakkaasti lähivuosina. Pellettejä tuodaan Eurooppaan eniten Yhdysvalloista ja Kanadasta. Suomeen pellettejä tuodaan eniten Venäjältä ja Baltian maista. Yhdysvaltojen kauppapoliittinen epävarmuus heijastuu myös pellettimarkkinoihin; RED II direktiiviluonnoksen mukaan Eurooppaan ei saa tuoda pellettiä maista, jotka eivät ole liittyneet Pariisin ilmastopöytäkirjaan. Mikäli Yhdysvallat irtautuu lopullisesti Pariisin sopimuksesta, seuraukset Yhdysvaltojen pellettimarkkinoilla voivat olla tuhoisat, jos direktiiviehdotus hyväksytään. Eurooppa on Yhdysvaltojen suurin kauppakumppani pellettimarkkinoilla.

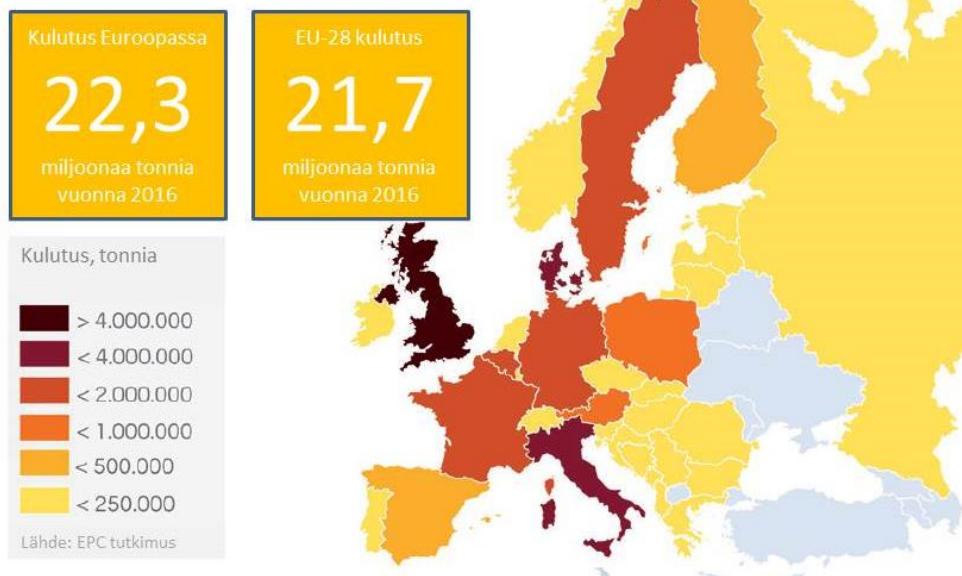

Pellettien kotimainen tuotanto ja kulutus 2008–2019e. Lähde: Luke.

Puupellettien tuotanto Euroopassa 2016

Puupellettien kulutus Euroopassa 2016

Pellettien tuotanto ja kulutus Euroopassa 2016. Lähde: AEBIOM.

EU:n energia- ja ilmastopolitiikan linjauksia odotetaan

EU:ssa linjataan parhaillaan energia- ja ilmastopolitiikkaa vuoteen 2030 asti ja komissio on julkaissut vuosina 2016–2017 useita lainsäädäntöehdotuksia tähän liittyen. Uusi päästökauppadirektiivi sekä taakanjako- ja LULUCF-asetukset muodostavat kokonaisuuden, joka ohjaa EU:n ilmastopolitiikkaa vuosina 2021–2030. EU:n puhtaan energian paketti sisältää useita energiasektoria koskevia lainsäädäntöehdotuksia. Metsäsektorin näkökulmasta energiasäädöksistä tärkein on ehdotus uusiutuvan energian direktiiviksi (RED II) ja sen sisältämä ehdotus biomassan kestävyyskriteereiksi.

Komission LULUCF-asetus määrittelee, miten maankäytön, maankäytön muutoksen ja metsänhoidon nielut ja päästöt otetaan huomioon EU:n ilmastotavoitteissa vuoteen 2030 saakka. Komission ehdotus asetukseksi julkaistiin heinäkuussa 2016. Kolmikantaneuvottelut EU:n jäsenmaiden, komission ja parlamentin välillä saatiin päätökseen joulukuussa 2017. Euroopan parlamentti hyväksyi asetuksen täysistunnonssa huhtikuussa 2018. Suomen näkökulmasta merkittävin neuvottelukysymys LULUCF-asetuksessa koski metsien hiilinielujen ja kasvihuonekaasupäästöjen laskentaa. Päätöksen mukaan kukin jäsenmaa itse asettaa hoidetun metsämaan vertailutason kausille 2021–2025 ja 2026–2030 asetuksessa määritellyjä kriteerejä käyttäen. Vertailutason määrittämisen keskeisenä kriteerinä on metsien hiilensidontakyvyn ylläpito ja vahvistaminen pitkällä aikavälillä Pariisin ilmastopöytäkirjan mukaisesti. EU:n komission ja jäsenmaiden asiantuntijat arvioivat vertailutasot vuoden 2019 aikana.

Marraskuussa 2016 julkaistuun uusiutuvan energian direktiiviin (RED II) sisältyy uutena asiana kestävyyskriteerit myös kiinteille biomassoille. Nykyisessä RED-direktiivissä kriteerit koskevat vain liikenteen biopolttoaineita ja muita bionesteitä. Syksyn 2017 aikana sekä jäsenmaat eli neuvosto että Euroopan parlamentti ovat valmistelleet muutosehdotuksia komission pohjaisyykseen. Jäsenmaiden, komission ja parlamentin kolmikantaneuvottelut saatiin kesän 2018 aikana päätökseen ja parlamentti hyväksyy neuvottelutuloksen marraskuussa.

Kestävyys pitää osoittaa liikenteen biopolttoaineiden tuotannon raaka-aineiden osalta sekä polttoaineteholtaan vähintään 20MW olevissa kiinteän biomassan käyttökohteissa. Kaasumaisilla biomassoilla alaraja on 2MW. Molemmat rajat koskevat myös sähköntuotantoa. Kestämättömiksi katsottavia lähteitä ovat määritellyt suojelualueet, maatalousbiomassojen osalta monimuotoisen metsän käyttö (raivaaminen pelloksi) sekä korkeahiiliset alueet, kuten turvemaa tietyin ehdoin. Näillä tuotettua energiaa ei katsota uusiutuvaksi eikä sitä voida laskea kansalliseen velvoitteeseen, eikä sillä tuotettu energia tai laitos voi saada julkista tukea.

Investointihalukkuutta on, päätöksiä uusista investoinneista odotetaan

Hallituksen energia- ja ilmastostrategian tavoitteena on uusiutuvan energian lisääminen 50 prosenttiin energian loppukäytöstä 2020-luvulla. Uusiutuvan energian merkittävä kasvu perustuu erityisesti metsähakkeeseen. Uusia puuraaka-aineiden käyttöä lisääviä investointeja suunnitellaan lähivuosiksi ja useita investointipäätöksiä onkin jo tehty. Naantalalin monipolttolaitos ja Äänekosken biotuotetehdas on otettu käyttöön, Lahden Energian biolämpövoimala on rakenteilla ja lisäksi vanhoihin laitoksiin on tehty korjausinvestointipäätöksiä. Useita öljyllä toimineita varavoimaloita on viime vuosina muutettu pellettivoimaloiksi.

Suomessa ollaan jäädyttämässä yhdistetyn lämmön- ja sähköntuotannon lisärakentamista, vaikka sitä on kansainvälisesti kehuttu erinomaisena ympäristöratkaisuna. Tuettu tuuli- ja aurinkosähkö on tällä hetkellä niin halpaa, että useiden kaupunkien energiayhtiöt ovat päättäneet rakentaa pelkkää lämpöä tuottavia laitoksia. Lahden Energia päätti, ettei uuteen Kymijärvi III -biolaitokseen yhdistetä sähköntuotantoa. Kattila rakennetaan kuitenkin sellaiseksi, että sähkön tuotantolaitteet on mahdollista lisätä myöhemmin. Myös Oulussa tarvitaan uusi laitos, ja sekin suunnitellaan rakennettavaksi lämpölaitokseksi. Helsingissä kaavailtiin kivihiilen ja kaasun korvaamista Vuosaaren monipolttolaitosvoimalalla. Sähkön hinnan putoaminen pani osaltaan tämänkin suunnitelman jäihin. Nyt Vuosaaren on tulossa selvästi pienempi lämpölaitos ilman sähköntuotantoa.

Suurten biojalostamohankkeiden investointipäätökset ovat viivästyneet. Finnulpin Kuopion Sorsasaloon suunnitteleman maailman suurimman havusellutehdashankkeen investointipäätöstä odotetaan ensi vuonna. Kemin biojalostamon investointipäätös odottaa vielä EU:n lopullisia päätöksiä uusiutuvan energian direktiivistä. Kemijärven biotehtaan investointipäätöstä odotetaan jo tämän vuoden aikana. Kanteleen voima suunnittelee päätuotteenaan etanolia tuottavan biojalostamon rakentamista Haapavedelle. Lisäksi Metsä Group esiselvittää Kemin sellutehtaan uudistamista. Yhtiö kaavailee joko nykyisen sellutehtaan korvaamista kokonaan uudella biotuotetehtaalla tai nykyisen tehtaan modernisointia. Toteutuessaan investoinnit lisäävät puunkäyttöä merkittävästi, ja samalla sivutuotteiden tarjonta energiakäyttöön lisääntyisi edelleen.

Metsähakkeen ja pellettien käyttö- ja tuotantoennusteet (muutosprosentit edellisvuodesta määrälukujen alla).

	Metsähake (milj. m ³)			Pelletit (1 000 t)		
	2017	2018e	2019e	2017	2018e	2019e
Käyttö lämpö- ja voimalaitoksissa sekä koti- ja maatalouksissa	7,9 -3	8,1 3	8,2 2	350 15	355 1	360 1
Tuotanto Suomessa				324 20	325 0	325 0

Lähteet: Tulli ja Luke.

3.4. Yksityismetsätalouden kannattavuus

Esa Uotila

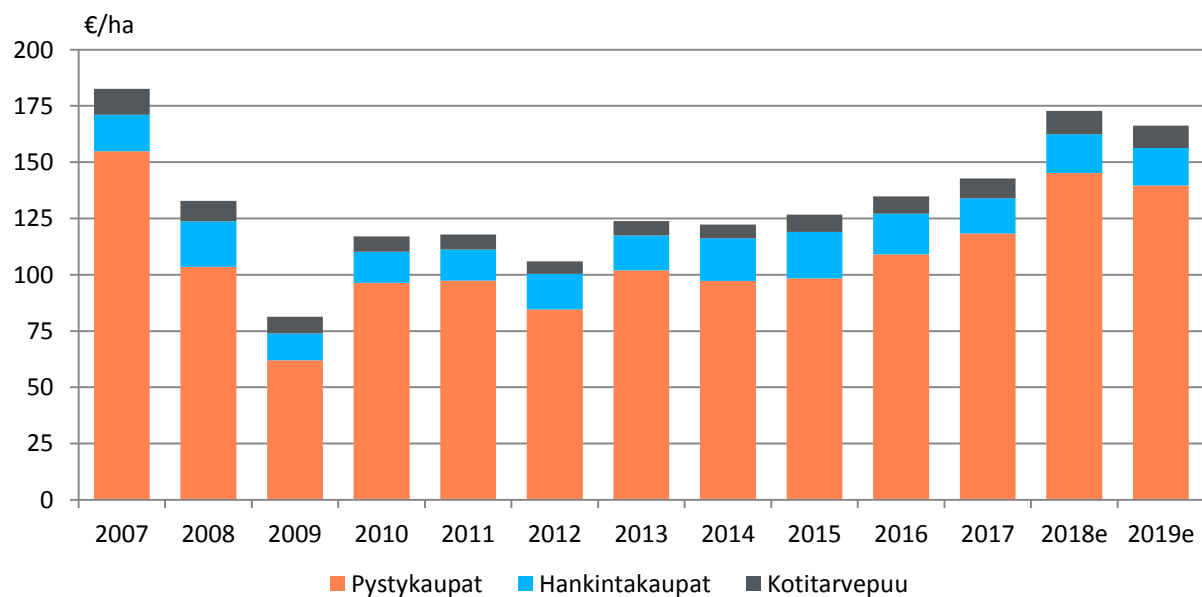
Metsäteollisuuden hyvä vire näkyy yksityismetsätalouden kannattavuudessa. Vuonna 2017 bruttokantorahatut olivat 143 euroa hehtaarilta eli lähes 10 euroa hehtaarilta suuremmat kuin edellisenä vuonna. Tulot nousevat noin 165 euroon hehtaarilta eli selvästi yli 2 miljardiin euroon vuosina 2018 ja 2019. Lisääntyneet hakkuut lisäävät investointeja metsien uudistamiseen ja metsäteihin. Vuonna 2017 investoinnit olivat 16 euroa hehtaarille (215 milj. ml. arvio metsänomistajien oman työn arvosta). Investointien odotetaan nousevan 230 miljoonaan euroon vuonna 2018 ja 240 miljoonaan euroon vuonna 2019. Yksityismetsätalouden liiketulos oli 126 euroa hehtaarilta vuonna 2017, missä oli reaalisesti 7 prosenttia nousua edellisvuoteen verrattuna. Vuosina 2018 ja 2019 tuloksen ennustetaan nousevan yli 150 euroon hehtaarilta. Puuntuotannon sijoitustuotto nousee kantohintojen noustessa yli 10 prosenttiin vuonna 2018, mutta laskee vuonna 2019 lähelle 10 vuoden keskiarvoa noin 3 prosenttiin.

Bruttokantorahatut nousussa

Vuonna 2017 yksityismetsätalouden bruttokantorahatut olivat 143 euroa hehtaarilta (1,9 mrd. €). Tulot nousivat edellisvuodesta 6 prosenttia ja olivat lähes 16 prosenttia suuremmat kuin aikaisemalla viisivuotiskaudella. Tuloja kasvattivat hakkuiden lisääntyminen ja puun hintojen nousu. Metsäteollisuuden ja valtion yhteenlasketut bruttokantorahatut olivat 0,3 miljardia euroa vuonna 2017.

Yksityismetsätalouden tuloista 83 prosenttia saatiin pystykaupoista ja 11 prosenttia hankintakaupoista. Loput 6 prosenttia oli kotitarvepuun osuutta, josta kolme neljäsosaa oli polttopuuta. Bruttokantorahatuloja laskettaessa puun hintana käytetään pystykauppahintoja myös hankintakaupoista peräisin olevalle puulle ja kotitarvepuulle.

Tuloista lähes puolet saatiin kuusesta, ja kuusitukin osuus tuloista oli yli kaksi viidesosaa. Mänty-tukin osuus tuloista oli yli neljäsosa ja mäntykuitupuun vajaa kymmenesosa. Tukkipuun osuus tuloista oli yli 70 prosenttia.

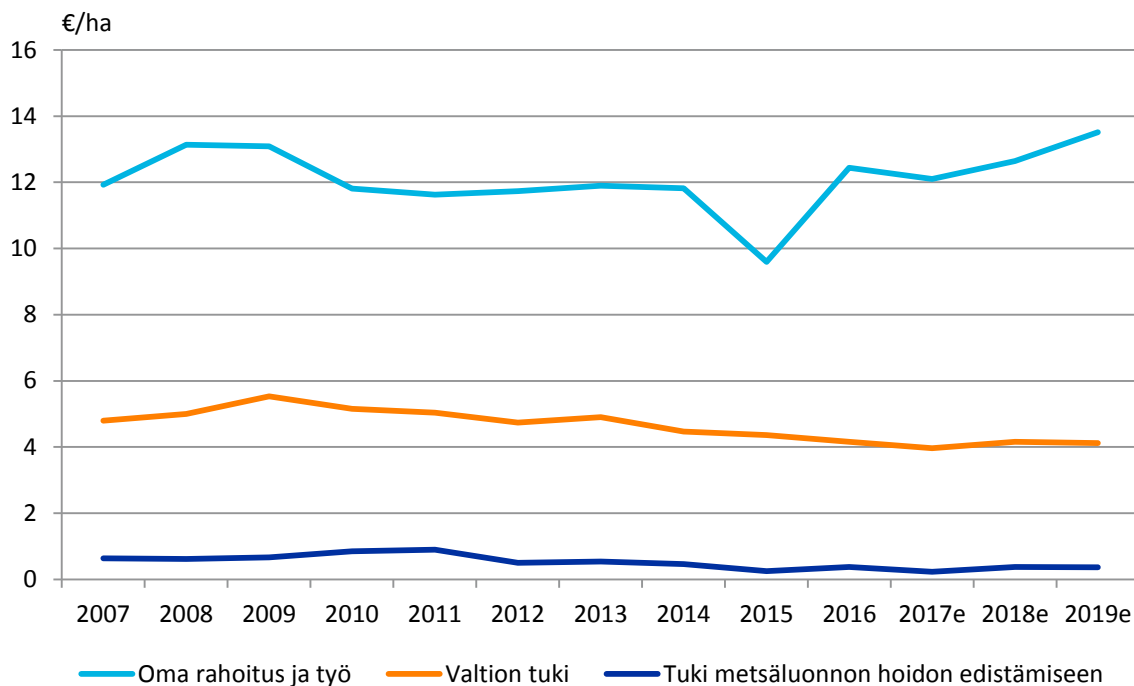
Yksityismetsätalouden bruttokantorahatut tulolähteittäin 2007–2019e vuoden 2017 hinnoin (elinkustannusindeksi). Lähde: Luke.

Vuosina 2018 ja 2019 bruttokantorahatulot nousevat hakkuiden lisääntymisen ja puun hinnan nousun ansiosta noin 170 euroon hehtaarilta eli 2,3 miljardin euron tuntumaan. Hakkuumäärien lisääntyessä hankintakauppojen osuus tuloista laskee prosenttiyksiköllä noin 10 prosenttiin. Kuusen osuus tuloista vähenee hieman, mutta se säilyy edelleen selvästi tärkeimpänä puulajina. Tukkipuun osuudessa tuloista ei ole odotettavissa muutoksia.

Hakkuumäärien lisääntyminen lisää investointipaineita

Yksityismetsien puuntuotannon investoinnit olivat 16 euroa hehtaarilta (215 milj. €) vuonna 2017. Määrä sisältää 37 miljoonan euron suuruisen arvion metsänomistajan omatoimisesta työn arvosta. Valtion tuki puuntuotantoon oli 53 miljoonaa euroa, joten metsänomistajien omarahoitusosuus oli 75 prosenttia. Edellisvuoteen verrattuna investoinnit vähenivät pari prosenttia, mutta olivat kolme prosenttia korkeammat kuin viisivuotiskaudella aikaisemmin. Pääosin arvioon perustuvat metsätalouden hallinto- ym. kulut olivat vajaa 5 euroa hehtaarilta vuonna 2017 ja pysyvät samalla tasolla vuosina 2018 ja 2019.

Vuonna 2017 metsien uudistamiseen ja nuoren metsän hoitoon investoitiin noin 180 miljoonaa euroa (84 % investoinneista). Investoinnit metsien uudistamiseen (85 milj. €) lisääntyivät pari prosenttia ja nuoren metsän hoitoon (96 milj. €) 8 prosenttia. Tilastoidut investoinnit metsien parannukseen romahtivat 35 miljoonaa euroon (16 % investoinneista). Investoinnit lannoituksiin (12 milj. €) lisääntyivät parikymmentä prosenttia ja suometsien hoitoon (8 milj. €) pysyivät samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Sen sijaan tilastoidut investoinnit metsäteiden perusparannukseen ja uusien teiden rakentamiseen vähenivät yli 50 prosenttia (13 milj. €). Romahdus ei kuitenkaan ole niin paha kuin näyttää. Kestävän metsätalouden tukea saaneet tiehankkeet näkyvät kustannuksissa vasta kun ne ovat valmistuneet. Tiehankkeita on aloitettu vuonna 2017 myönnettyjen tukien perusteella lähes kaksi kertaa enemmän kuin vuonna 2016.

Yksityismetsien investointien julkinen ja metsänomistajien oma rahoitus 2007–2019e vuoden 2017 hinnoin (tukkuhintaindeksi). Lähteet: Luke ja Suomen metsäkeskus.

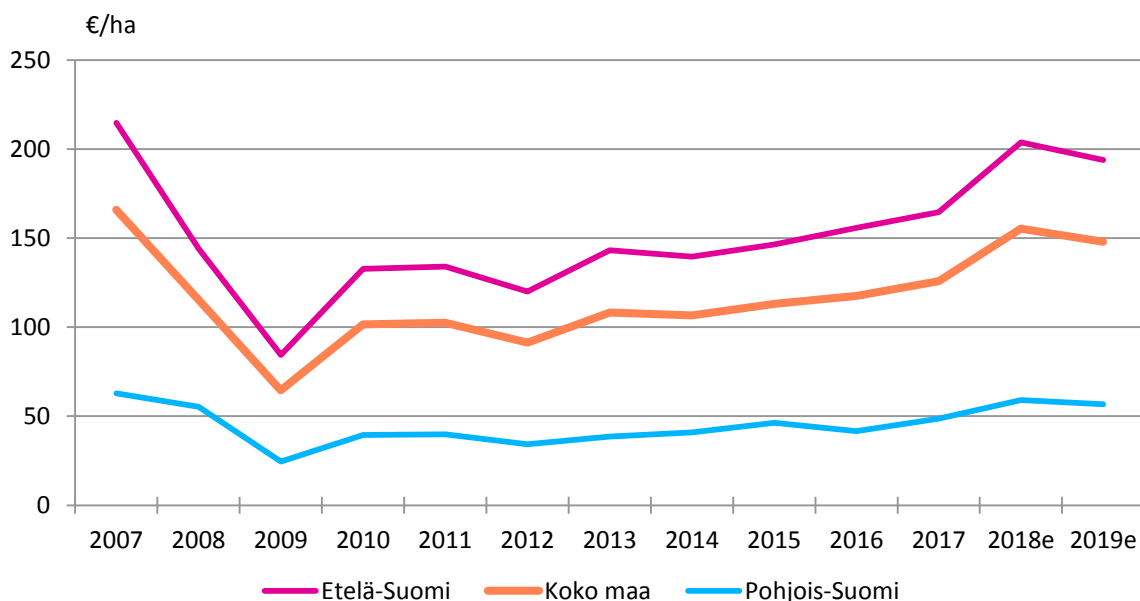
Päättehakkuumäärien lisääntymisestä seuraa metsien uudistamisinvestointeja ja kasvavien hakkuumäärien saaminen pois metsästä tehtaille ja sahoille edellyttää investointeja yleisiin teihin ja myös metsäteihin. Jotta metsien lisääntyvä kasvu saadaan turvattua siten, että se tuottaa teollisuuden raaka-aineeksi sopivaa runkopuuta, on taimikoita hoidettava. Puuntuotannon investointien odotetaan nousevan noin 230 miljoonaan euroon vuonna 2018 ja 240 miljoonaan euroon 2019. Valtion budjetissa on varattu 56 miljoonaa kestävän metsätalouden rahoitukseen vuosille 2018 ja 2019 euroa, joten metsänomistajien oman rahoituksen tulisi lisääntyä 10–15 miljoonaa euroa vuodessa. Ennustetuilla investointien lisääntymisellä ei päästä kuitenkaan lähellekään Suomen metsäkeskuksen yhteistyössä maakunnallisten metsäneuvostojen kanssa arvioimia metsänhoito- ja metsänparannusmääriä. Jotta niihin päästäisiin, tulisi investointien yksityismetsissä nousta yli 300 miljoonaan euroon vuodessa.

Valtio myöntää puuntuotannon kestävyys turvaamisen lisäksi tukea metsäluonnon hoidon edistämiseen. Vuonna 2017 tuki oli 3 miljoonaa euroa ja vuosille 2018 ja 2019 tukea on korotettu 2 miljoonalla eurolla Metso-ohjelman toimeenpanon tehostamiseen. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaukseen varattiin vuonna 2017 1,2 miljoonaa euroa ja vuosille 2018 ja 2019 summa on 1,6 miljoonaa euroa. Korvaukset ovat murto-osa verrattuna hirvieläinten puuntuotannolle aiheuttamiin tuhoihin verrattuna.

Liiketulos parempi kuin vuosiin

Yksityismetsätalouden liiketulos nousi 126 euroon hehtaarilta vuonna 2017. Edellisvuoteen verrattuna nousua oli 7 prosenttia ja tulos oli 17 prosenttia korkeampi kuin viiden aikaisemman vuoden keskiarvo, kun rahan arvomuutos tehtiin elinkustannusindeksillä. Vuoden 2017 liiketulos oli kaikkiaan 1,7 miljardia euroa.

Vuonna 2018 nousu jatkuu lisääntyneiden hakkuiden ja puun hintojen nousun ansiosta viimevuotista jyrkempänä. Liiketulos nousee parikymmentä prosenttia yli 155 euroon hehtaarilta. Vuonna 2019 nousu taittuu ja tulos laskee muutaman euron noin 150 euroon hehtaarilta. Tulos on yli 30 prosenttia parempi kuin vuosien 2013–2017 keskiarvo, mutta jää kuitenkin edelleen lähes 10 prosenttia jälkeen huippuvuodesta 2007.

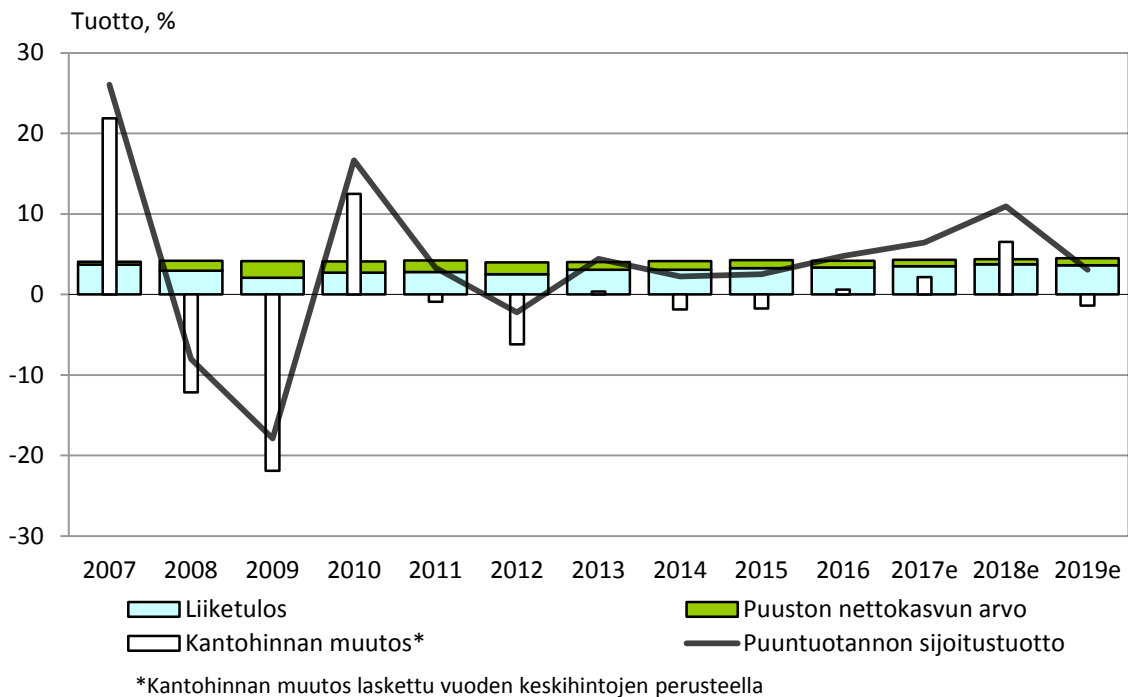

Yksityismetsätalouden liiketulos 2007–2019e vuoden 2017 hinnoin (elinkustannusindeksi) puuntuotannon metsämaan hehtaaria kohti. Pohjois-Suomi käsittää Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakunnat. Lähteet: Luke ja Suomen metsäkeskus.

Puuntuotannon tuotto yli pitkän ajan keskiarvon

Puuntuotannon sijoitustuotto oli 6,4 prosenttia vuonna 2017. Tuottoa nosti kantohintojen reaalinen nousu, kun rahanarvon muutos tehtiin elinkustannusindeksillä. Edellisen kerran kantohintojen nousu vaikutti tuottoon selvästi positiivisesti vuonna 2010, kun kantohinnat palautuivat vuoden 2009 syvästä pudotuksesta. Nyt kantohintojen vaikutus tuottoon oli 2,1 prosenttiyksikköä. Selvästi suurin tuottoon vaikuttanut tekijä oli puunmyyntitulot, 4 prosenttiyksikköä. Puuston nettokasvu lisäsi tuottoa 0,8 prosenttiyksikköä ja valtion tuet 0,1 prosenttiyksikköä. Tuottoa vähensivät puuntuotannon kokonaiskustannukset 0,6 prosenttiyksiköllä. Tuotto oli pari prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. Edeltäneeseen viisivuotiskauteen verrattuna tuotto oli yli 4 prosenttiyksikköä suurempi.

Vuonna 2018 puun hinta on kehittynyt metsänomistajien kannalta suotuisasti. Puuntuotannon sijoitustuotto nousee yli 10 prosenttiin, kun kantohintojen nousu nostaa tuotto lähes 7 prosenttiyksikköä. Muiden tuoton osatekijöiden kohdalla muutokset ovat pieniä. Vuonna 2019 huippusuhdanteen odotetaan olevan ohi ja reaaliset kantohinnat laskevat hieman. Tuotto putoaa lähelle pitkäaikaisia keskiarvoja noin 3 prosenttiin.

Puuntuotannon reaalin kokonaistuotto osatekijöittäin 2007–2019e vuoden 2017 hinnoin (elinkustannusindeksi). Lähde: Luke.

Yksityismetsätalouden liike-tuloslaskelma 2017–2019e.

	2017	2018e €/ha	2019e
Tulot			
Koko maa	143	175	171
<i>Etelä-Suomi</i>	186	229	223
<i>Pohjois-Suomi</i>	56	68	66
- Kokonaiskustannukset			
Koko maa	21	22	23
<i>Etelä-Suomi</i>	25	21	22
<i>Pohjois-Suomi</i>	9	10	10
+ Puuntuotannon tuet			
Koko maa	4,0	4,2	4,2
<i>Etelä-Suomi</i>	3,6	3,8	3,8
<i>Pohjois-Suomi</i>	4,7	5,0	5,0
= Liiketulos			
Koko maa	126	157	152
<i>Etelä-Suomi</i>	165	206	200
<i>Pohjois-Suomi</i>	49	59	58

Lähteet: Luke ja Suomen metsäkeskus.

3.5. Metsätalouden työllisyys

Leena Kalliovirta

Vuonna 2017 metsätalous työllisti 21 500 henkilöä. Ennätysellisinä jatkuneet hakkuut eivät lisää metsätalouden työllisten määrää vuonna 2018, sillä epäsuotuisat keliolosuhteet ovat heikentäneet työllisyyttä metsänhoitotöissä ja työllisten määrän arvioidaan laskevan 21 000 henkilöön. Vuonna 2019 teollisuuspuun hakkuiden odotetaan säilyvän lähes edellisen vuoden tasolla ja edellisenä kesänä tekemättä jääneiden metsänviljelytöiden purkamisen palauttaa työllisten määrän 21 500 henkilöön.

Kuiva kesä heikensi metsätalouden työllisyyttä

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen otantatietojen ja kansantalouden tilinpitoon perustuvan arvioon mukaan metsätalous työllisti vuonna 2017 yhteensä 21 500 henkilöä, mikä on 4 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Kansantalouden tilinpitoon perustuva arvio eli 22 200 työllistä vastaa alle prosentin vähennystä vuodesta 2016. Teollisuuspuun hakkuiden määrän pysyminen korkealla tasolla ei näy työllisten määrässä. Tämä selittyy mahdollisella koneellisen puunkorjuun ylikapasiteetilla ja teknisen kehityksen sekä digitalisaation mukaan tuomalla työn tuottavuuden kasvulla sekä puunkorjuussa että metsätaloutta palvelevassa toiminnassa. Metsätaloutta palvelevassa toiminnassa tapahtuneet organisaatiomuutokset ovat vähentäneet toimihenkilöiden määrää viime vuosina, ja vastaavasti yrittäjien määrä on pienentynyt energiapuun korjuun vähentymisen ja puunkorjuussa tapahtuneen kilpailun kiristymisen kautta.

Kuluvan vuoden hakkuumäärän arvioidaan ylittävän edellisen vuoden hakkuiden tason, mutta tällä ei odoteta olevan merkittävää vaikutuksia puunkorjuun työllisyyteen. Kevään ja kesän sateettomuus heikensi työllisyyttä metsänhoitotöissä, kun uudistustöitä jätettiin tekemättä. Työvoimatutkimuksen otannan mukaan metsätalouden työllisten määrä tammi-heinäkuussa 2018 oli 21 000 henkilöä eli kaksi prosenttia edellisvuotta pienempi ja lasku kohdistui työntekijöiden määrään. Vuoden lopussa metsätalouden työllisten määrän arvioidaan pysyvän alkuvuoden tasolla eli 21 000 henkilössä. Vuonna 2019 metsätalouden työllisyyden odotetaan paranevan 21 500 henkilöön työntekijöiden määrän palautuessa vuoden 2017 tasolle, sillä rästiin jääneet työvoimavaltaiset uudistustyöt lisäävät työvoiman tarvetta.

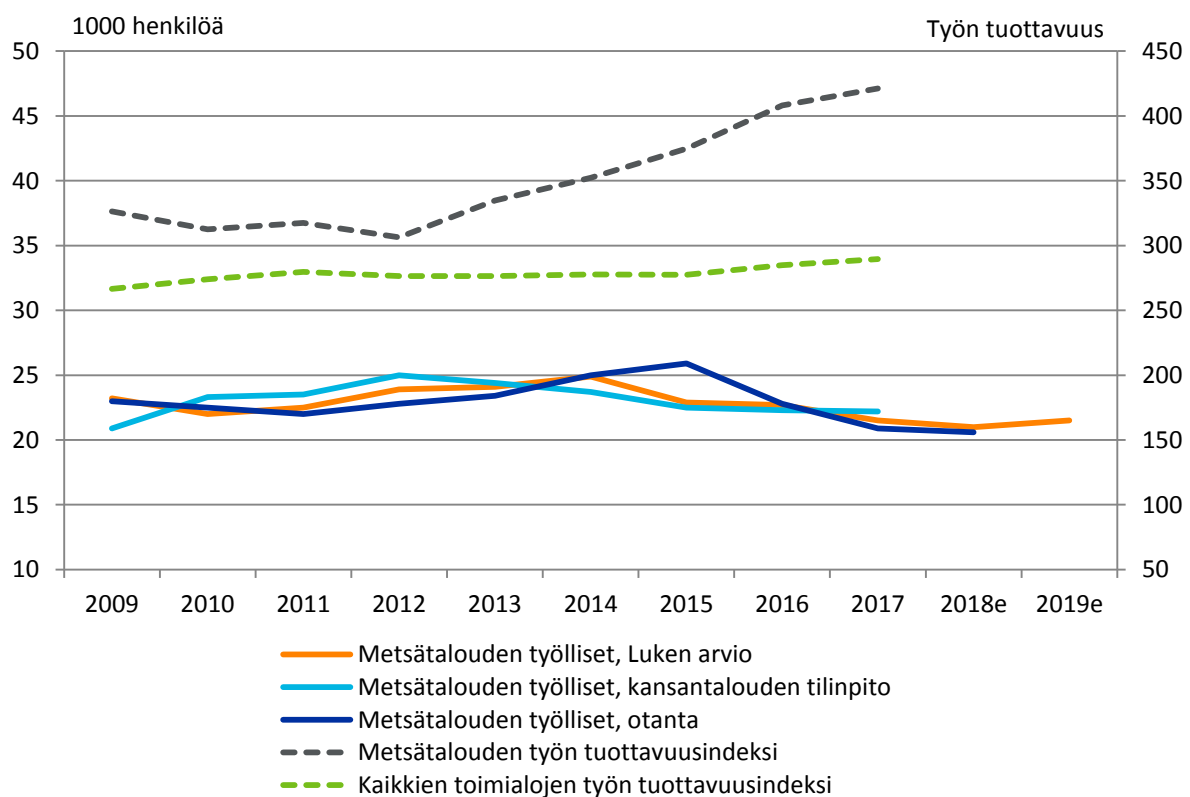
Myös otantavaihtelu vaikuttaa työvoimatutkimuksen tuloksiin. Otannan tarkkuutta voi arvioida vertaamalla sekä otantaan että kansantalouden tilinpitoon perustuvia metsätalouden työllisten määrän arvioita vuosina 2007–2017. Tilastokeskuksen työvoimatutkimus on kuukausittainen, työikäisiin (15–74 -vuotiaat) kohdistuva otantatutkimus, jossa puhelinhaastatteluin kerätään tietoja väestön työhön osallistumisesta, työllisyydestä ja työttömyydestä sekä työvoiman ulkopuolisten toiminnasta. Tutkimuksen otokseen kuuluu joka kuukausi noin 12 000 henkilöä eli keskimäärin noin joka 300. henkilö työikäisistä. Vuositasolla työllisten määrät ovat 12 kuukauden keskiarvoja. Tutkimushetkellä alle kolme kuukautta lomautettuna ollut luetaan työlliseksi. Metsäsektorin toimialojen työvoimaestimaa-tit ovat suuntaa antavia, koska tarkasteltavan osaryhmän pienentyessä otannasta aiheutuvan satunnaisvaihtelun osuus kasvaa. Työvoimatutkimus on kuitenkin ainoa näin ajantasaisista ja kattavaa tietoa tuottava tietolähde.

Tilastokeskuksen toimialaluokituksessa metsätalous ja puunkorjuu -luokka käsittää metsänhoidon, puunkorjuun, hakkuutähteen keruun ja metsähakkeen teon energiantuotantoon, luonnontuotteiden keruun sekä näihin liittyvän palvelevan toiminnan kuten metsäsuunnittelun, puukaupassa avustamisen ym. metsänhoitoyhdistysten toiminnan jne. Metsätalouden toimialaan ei lueta siihen läheisesti liittyvää metsäojitusta tai metsätien rakentamista ja perusparannusta eikä puutavaran kaukokuljetusta maanteitse, rautateitse tai vesiteitse.

Metsätalouden työlliset 2017–2019e keskimäärin, henkilöä.

	2017	2018e	2019e
Toimihenkilö	4 000	4 000	4 000
Työntekijä	8 000	7 500	8 000
Palkansaajat yhteensä	12 000	11 500	12 000
Yrittäjät ja yrittäjäperheen jäsenet	9 500	9 500	9 500
Metsätalous yhteensä	21 500	21 000	21 500
Muutos edellisestä vuodesta	-4	-2	2

Lähteet: Luke ja Tilastokeskus. Vuoden 2017 luvut yhdistävät informaatiota kansantalouden tilinpidosta ja työvoimatutkimuksen otantatiedoista.

Metsätalouden työlliset otantatutkimuksen ja kansantalouden tilinpidon mukaan (1 000 henkilöä) 2009–2019e sekä metsätalouden ja kaikkien toimialojen työn tuottavuusindeksit (1976=100) 2009–2017. Työllisten lukumäärät vuosina 2018 ja 2019 perustuvat Luonnonvarakeskuksen ennusteisiin. Lähteet: Tilastokeskus (työvoimatutkimus ja kansantalouden tilinpito) ja Luke (ennusteet).

Tuotannon tehokkuutta vai puuttuvaa tietoa?

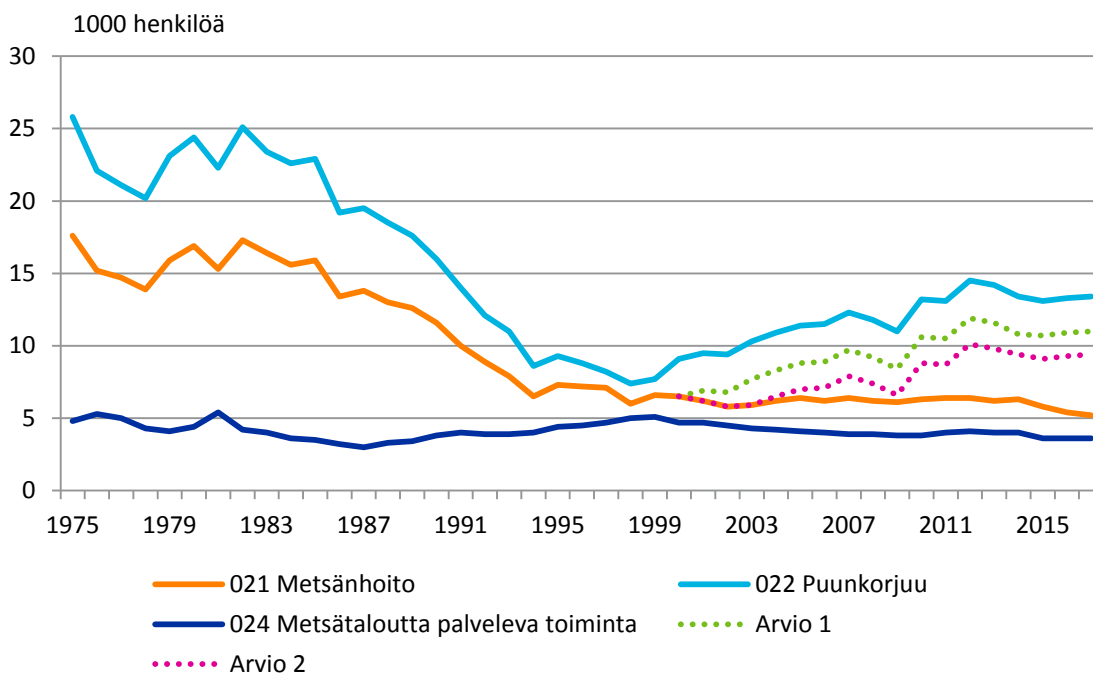
Tuotoksen kautta laskettu metsätalouden työn tuottavuus kasvoi 6 prosenttia vuonna 2015, 9 prosenttia vuonna 2016, 3 prosenttia vuonna 2017 ja keskimäärin vajaat 4 prosenttia viimeisen 42 vuoden aikana (1976–2017). Kaikkien toimialojen tuotoksen kautta laskettu työn tuottavuus kasvoi samaan aikaan keskimäärin alle 3 prosenttia, joten metsätalouden työn tuottavuuden kasvu on ollut selvästi keskimääräistä tuottavuuden kasvua nopeampaa. Osa tuottavuuden kasvusta selittynee kilpailun kovenemisella puunkorjuussa ja digitalisaation tuomalla toiminnan tehostumisella.

On myös mahdollista, että todellinen työn tuottavuuden kasvu on ollut tilastoihin perustuvaa kasvua alhaisempaa, sillä osa tuottavuuden kasvusta saattaa perustua tehdyn työpanoksen aliarvi-

oon. Jo useamman vuoden ajan työllisten määrä on mahdollisesti arvioitu metsänhoitotöiden osalta ja siten myös koko metsätaloudessa liian alhaiseksi siksi, ettei *tilapäisesti Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten* työn osuudesta ole olemassa luotettavaa tilastotietoa. Esimerkiksi työvoimatutkimuksen otanta suoritetaan Suomen väestötietokannasta, joten ulkomaalaisten työskentelyn määrää ei voi otannalla havaita. Ulkomaalaisten työntekijöiden lukumäärästä ei ole tarkkaa tilastotietoa, sillä maassa vakinaisesti asuva ulkomainen työvoima kattaa vain murto-osan kaikista ulkomaalaisista työntekijöistä. Yhä suurempi osa ulkomaisesta työvoimasta työskentelee Suomessa vain tilapäisesti muutamasta päivästä muutamaan kuukauteen. Tilapäisen ulkomaisen työvoiman säännöllistä tilastointia ollaan vasta nyt kehittämässä.

Vuosien 1975–1999 aikana metsänhoitotyön ja puunkorjuun työllisyyden kehitys on ollut hyvin samanlaista. Olettamalla, että ennen vuosituhannen vaihdetta havaittu yhteys metsänhoitotyön ja puunkorjuun työllisyyden välillä on jatkunut myös vuosituhannen vaihteesta lähtien ja arvioimalla vuosituhannen vaihteen jälkeen vallinnutta tasoeroa, voidaan karkeasti arvioida tilapäisesti Suomessa työskentelevien ulkomaalaisten tekemän työn määrää. Käyttämällä vuosien 1990–1999 tasoeron keskiarvoa eli olettamalla puunkorjuussa olevan noin 2 400 työllistä enemmän (arvio 1) saadaan vuoden 2017 metsänhoidossa työskentelevien määräksi noin 11 000 työllistä eli yli 5 000 havaittua enemmän. Jos käytetään vuonna 1990 havaittua 4 400 työllisen tasoeroa eron ylärajana (arvio 2) vuosina 2000–2017 havaituille työllisten määrille, on vuoden 2017 metsänhoidossa työskentelevien määrän karkea arvio yli 4000 työllistä havaittua määrää suurempi.

Vuosituhannen taitteessa tapahtuneelle metsänhoitotyön ja puunkorjuun työllisyyden kehityksen eriytymiselle voi olla myös monia muita syitä kuin ulkomaisten työntekijöiden tulo Suomen työmarkkinoille. Tällöin yllä esitetyt arviot eivät ole valideja. Toisaalta, asiantuntija-arvioiden mukaan Suomessa käy vuosittain töissä kymmeniätuhansia ulkomaalaisia lyhyillä tai hieman pidemmällä kokennuksilla ja tämä kehitys on tapahtunut Suomessa 2000-luvulla. Taustalla lienee laajentuneen EU:n palvelujen vapaa liikkuvuus. Vuosituhannen alussa etenkin Viron merkitys työntekijöiden lähtömaana on ollut merkittävä.

Metsätalouden työllisten jakautuminen metsänhoidon, puunkorjuun ja metsätaloutta palvelevan toiminnan mukaisesti (1 000 henkilöä) 1975–2017. Lähde: Tilastokeskus, kansantalouden tilinpito ja Luke.

Metsätalouden töille, toimihenkilöitä lukuun ottamatta, on ominaista suuri kausivaihtelu. Kesäkauden (touko-heinäkuu) kuukausittaiset hakkuut ovat olleet alle puolet elo-huhtikuun hakkuisiin verrattuna. Tätä työvoimavaihtelua tasoittaa metsänhoitotöiden huippusesongin asettuminen touko-kesäkuuhun. Suurta työllisyysvaihtelua on myös ammattiasemaltaan yrittäjiin ja yrittäjäperheenjäseniin kuuluvassa ryhmässä. Ympärivuotista puunkorjuu-urakointia tekevien metsäkoneyrittäjien lisäksi tähän ryhmään kuuluvat osavuotista korjuu-urakointia tekevät metsäkoneyrittäjät, metsäpalveluyrittäjät sekä omissa metsissään metsänhoito- ja puunkorjuutöitä tekevät metsänomistajat. Metsätaloudessa on vuoden mittaan paljon lyhytaikaisia työkaksoja, mikä vaikeuttaa työpanosten arviointia.

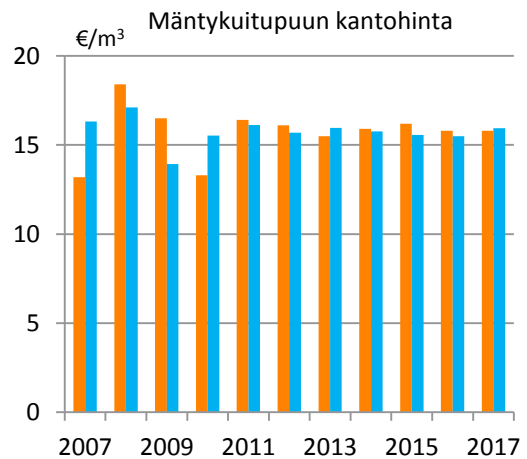
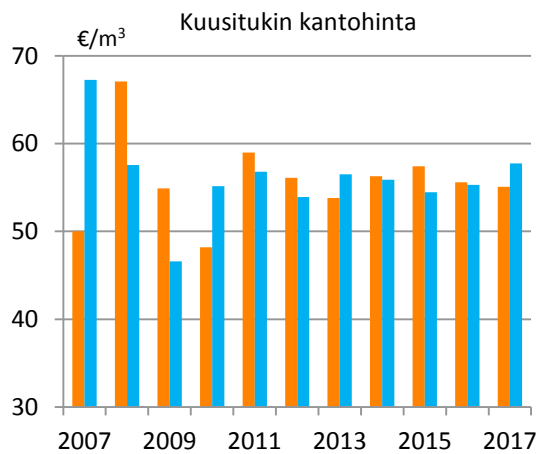
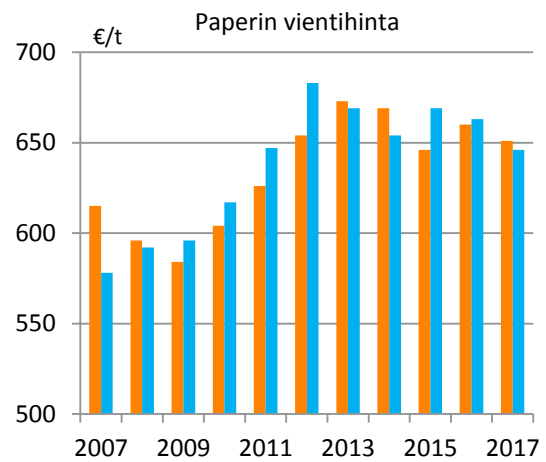
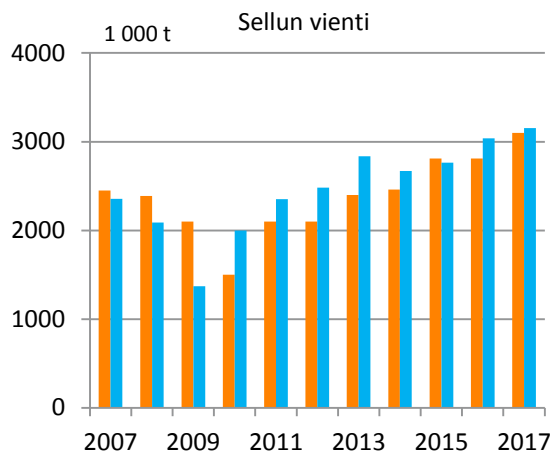
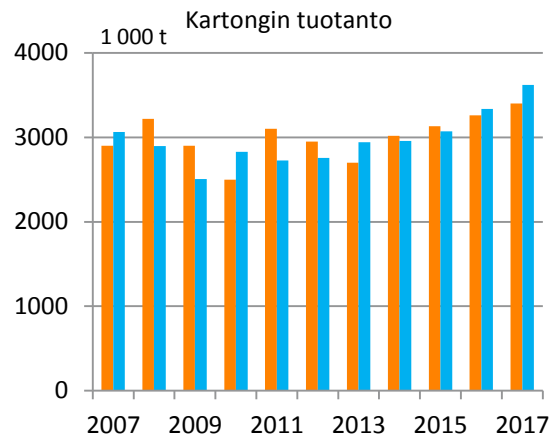
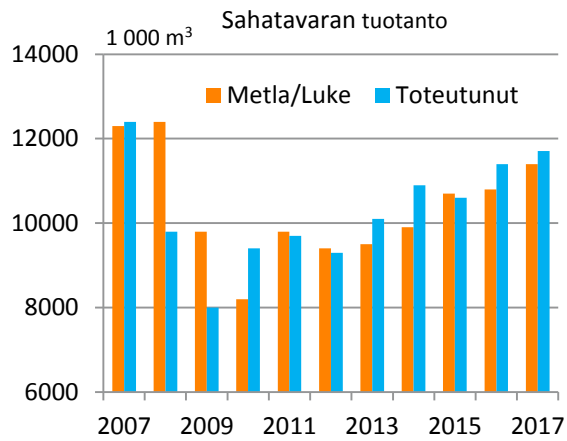
Ennusteiden osuvuus 2007–2017

Jari Viitanen

Metsäsektorin suhdannekatsauksissa esitettävät ennusteet vastaavat Luonnonvarakeskuksen (aiemmin Metsäntutkimuslaitoksen) suhdanne-ennusteryhmän tutkijoiden käsitystä metsäsektorin todennäköisimmästä kehityksestä. Metsäsektorin ennusteiden perustana on monien muidenkin toimialojen ennustemallien mukainen kysyntäjohteinen ajattelu. Kansainvälinen ja kotimainen talouskehitys määrittelevät vallitsevan ja tulevan suhdannekehityksen, joka yhdessä muiden metsäteollisuuden kilpailukykyyn vaikuttavien tekijöiden (valuuttakurssivaihtelut, puuraaka-aineen saatavuus, politiikkamuutokset toimintaympäristössä, kilpailijamaiden toiminta yms.) kanssa vaikuttaa vientimarkkinoiden kautta suomalaisten metsäteollisuustuotteiden kysyntään ja vientiin. Metsäteollisuuden tuotteiden kysynnän vaihtelut puolestaan heijastuvat edelleen kotimaan metsätalouteen.

Ennusteet ovat siten taustaoletuksille ehdollisia odotusarvoja, ja ennustevirheet johtuvat muun muassa kansainvälisten talouskasvuennusteiden virheistä. Lisäksi ennustevirheisiin vaikuttavat muun muassa virheet talouspolitiikan päätöksentekijöiden käyttäytymisen arvioinnissa, virheet käytössä olleissa tilastoissa ja niiden ennakkotiedoissa, talouden rakennemuutokset ja satunnaisvaihtelu.

Oheisissa kuvioissa tarkastellaan muutaman esimerkin avulla suhdannekatsauksen piste-ennusteiden toteutumista vuosina 2007–2017. Kunkin vuoden ennuste on tehty edeltävän vuoden syksyllä sen tiedon perusteella, mikä on ollut käytettävissä syys–lokakuun vaihteessa. Hintavertailut on tehty nimellishinnoin. Kuvioista käy selvästi ilmi, kuinka ennustevirheet ovat suuria niinä vuosina, jolloin maailmantalouden kasvuennusteet ovat poikenneet erityisen paljon toteutuneista kasvuista. Näin kävi esimerkiksi vuosina 2008–2009, jolloin edellisinä syksyinä tehdyt kansainvälisen talouden ennusteet poikkeuksetta yliarvioivat tulevaa kehitystä eivätkä pystyneet ennustamaan laman syvyyttä. Tämä heijastui ylioptimistisena arviona myös metsäsektorin kehityksestä. Vuosina 2007 ja 2010 talouskasvu ylitti odotukset ja metsäsektorin ennusteet aliarvioivat myöhemmin toteutunutta kehitystä. Suhdanneherkkänä toimialana sahateollisuudessa tapahtuvia muutoksia on ollut erityisen vaikea ennakoida, mikäli taloutta koskevat ennusteet eivät toteudu. Lehti- ja havusellun tekninen korvattavuus sekä ostajien varastojen määrän arviointi ovat vaikeuttaneet sellun viennin yksikköhintojen ennustamista. Huomion arvoista kuitenkin on, että ennusteet eivät ole johdonmukaisesti ali- tai yliarvioineet mitään metsäteollisuuden osa-aluetta.

Luken/Metlan ennusteet joistakin keskeisistä ennustemuuttujista sekä niitä vastaavat toteutuneet arvot, 2007–2017. Lähteet: Tulli, Metsäteollisuus ry ja Luke/Metla.

Metsäsektorin suhdannekatsaus on lokakuussa ilmestynyt, monipuolinen tietopaketti Suomen metsäteollisuuden ja metsätalouden tilanteesta ja lähiajan näkymistä

- kuvaus metsäsektorin kehityksestä
 - ennusteet
 - metsäteollisuuden tuotanto ja vienti
 - raakapuumarkkinat
 - bioenergiamarkkinat
 - kannattavuus
 - työvoima

Suhdannekatsausta on julkaistu vuodesta 1991 lähtien. Vuosina 1998–2012 julkaistiin myös englanninkielinen Finnish Forest Sector Economic Outlook. Vuodesta 2013 lähtien suhdannekuva on täydennetty kesäkuun alussa ilmestyvällä Metsäsektorin suhdannetiedotteella.

Toimittajat

Jari Viitanen
Antti Mutanen

Tiedustelut

Jari Viitanen
Luonnonvarakeskus Joensuu
Yliopistokatu 6
80100 Joensuu
Puh. 029 532 3033
Sähköposti: jari.viitanen@luke.fi

Kirjoittajat

Perttu Anttila, MMT, erikoistutkija
Kari Härkönen, MMM, tutkija
Leena Kalliovirta, VTT, tutkija
Matleena Kniivilä, MMT, erikoistutkija
Jussi Leppänen, MMM, tutkija
Antti Mutanen, MMM, YTK, tutkija
Johanna Routa, MMT, erikoistutkija
Esa Uotila, MMM, tutkija
Esa-Jussi Viitala, MMT, VTM, erikoistutkija
Jari Viitanen, YTT, erikoistutkija

etunimi.sukunimi@luke.fi

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000